

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

kaçak yayın

yeryüzüne
sürgünlerin
dergisi

*“O dönemin yöneticilerinden,
katillerinden, hırsızlarından,
işkencecilerinden, yardakçılarından,
işbirlikçi “edebiyatçılarından”
hesap sorulmalıdır!”*

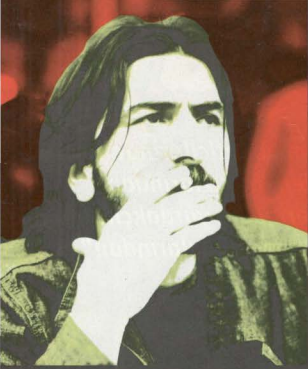
25.Yılında

12 Eylül Edebiyatı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

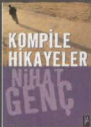
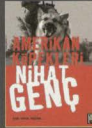
ISSN 1304-1057-0-6

Nihat Genç

Bütün Kitaplarıyla Caddede

CADDE

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Firuzaga Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir / İstanbul

Tel: (0212) 292 94 50/51-292 44 89-292 44 92 Faks: (0212) 292 44 91

KAKAK

Sayı | 29
Eylül 2005

Aylık yerel
sürekli yayındır

Sahibi
LM Basın Yayın
Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editor
Aslan Özdemir
aslanozdemir@ileman.com.tr

Sorumlu
Yazışları Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraflar
Sinan Gökse

Dizgi
Nurgül Sedat Kıran

Düzenli
Nafer Ermiş

Müessesesi Müdürü
Ali Yazıcı

Baskı Sorumlusu
Ali Polat

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/51/52

E-Mail
kakak@ileman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
0212 - 292 94 51 (A Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Fırıncağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
Lefman Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

25. yılında 12 Eylül Edebiyatı

13

Paulo
Coelho

Gerçek Korkuyu keşfetmek

9

4

Adnan Özer

İbrahim
Ferrer

8

Kaçak Sorular

Gökdeniz Karadeniz

32

29

Cezmi
Ersöz

Uykunda öpüyorum seni

45

Hüzün Mevsimi

29

Cezmi
Ersöz

Uykunda öpüyorum seni

48

Söyleşi
Özen Yula

42

Bir Gül

62

Pablo Neruda

24 Söğütü Hissedin
Ömer Türkeş

26 Varoşların Pedagojisi
Kakak Söyleşi-Hüseyin Öztürk

30 Dilde Hayat Bulan Hayatlar
Oktay Taftalı

34 Kimse Var mı?
Derya Temel

36 Thomas Mann Nafer Ermiş

39 Zamanı Geldi Belda Öztürk

40 Bohemler Diyarında
Hasine Şen

44 Birsan'ın Hikâyesi
Oktay Güzeloglu

46 Sara Paretsky
Yazemin Gülin Sirtel

52 Lal Masallar'ın Sakıyan Dili
Elif Türker

54 Kakak Aktif

56 Yeni Yayınlar

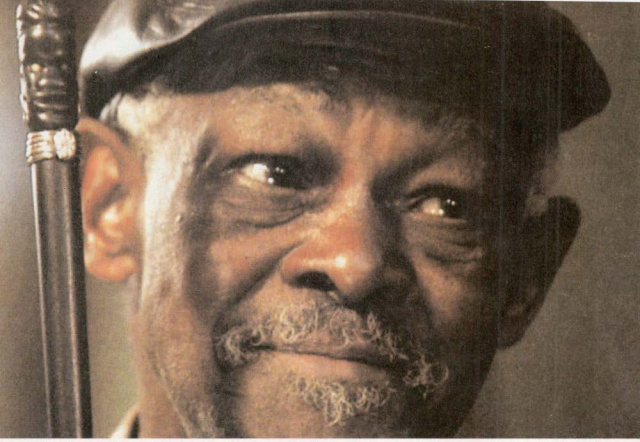
58 Jerash Şiir Festivali
Metin Fındıkcı

59 Hasan Ali Toptaş
Kakak Söyleşi

64 Kakak Karikatür

62 Almanya Haber Gültekin Emre
Pablo Neruda

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranfey.org>

Adnan Özer

İbrahim Ferrer'in gardenyaları şimdi mahzun

Cemal Süreya'nın bilgece sözlerinden biri; "Her ölüm, biraz erken ölümdür". İbrahim Ferrer öldüğünde 78 yaşındaydı. Biz onu sevenler, Buena Vista Social Club hayranları onun bu 'erken' ölümünü beklemiyorduk. Ekibin en ihtiyar delikanlısı olan Compay Segundo 92'yi tamamlamıştı, hem de püro tütürmekten vazgeçmeksizin. Bu gamsızlıkla rahatça dalya yapacak derken, ölüm haberi gelmişti. İbrahim Ferrer de onun gibi gamsız görüldüğünden, Compay'dan aşağı kalmaz diyorduk. Lakin öyle olmadı, gamsızlık görüntüsünü veren kalenderliği imiş, meğer mide-sindeki bir dert bizim ihtiyar delikanlının teslim olmasını beklermiş.

Geleneksel Küba müziğini tüm dünyaya tanıtan Buena Vista Social Club'ün kurucularından 1927 Santiago de Cuba doğumlu İbrahim Ferrer, 6 Ağustos Pazar günü akşam geceye devrilirken Havana'da bir hastahane de hayata gözlerini yumdu.

Kübalı bir müzisyenin ölüm haberi'nin her dünya basınında hem de bizim başımızda böylesine, birinci hande nite-

liğinde, yer alması dünyanın gerçekten küçüldüğüne dair bir göstergeydi. Göstergeydi ama sadece o kadar mı?.. Compay ve İbrahim, onları geç tanımış olmamızdan dolayı hayıflanarak, global dünyanın kötülükleri arasında 'iyi ki de varlar' dediğimiz iki olgun tropikal çiçek değil miydi? ('İyi ki varlar' arasında bizim Neşet Ertaş şimdi tesellimiz. İster istemez aklım ona gidiyor. Allah gecinden versin, o kalenderi yitirsek, zaten bir hayli tükettiğimiz kalenderliğimizden kocaman bir parça yiter. O da bizim "Buena Vista"mız. Böyle indirgemeci imajlar can sıkıcı oluyor, bunu biliyorum, ama öylesine bir popülerleştirme içinde yaşıyoruz ki, böyle yakıştır-malar yapmazsanız okumuşlarımız anlamıyor.) Böyle yalın insanların birer 'dünya starı' olabildiği bir dünya o kadar da kötü olamazdı. Sanatını iyi yapanlar için hangi yaşta olurlarsa olsunlar hep bir umut vardı. Onlar buna piyango diyor-lardı, Amerika'daki Carnegie Hall zaferlerinden sonra "Kendimizi ihtiyarlıkta piyango vurmuş gibi hissediyoruz," demisterdi. Fikir verince, örneğin İbrahim Ferrer'in Amerikalı müzisyen ve yapımcı Ry Cooder tarafından keşfedilmeden önce

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

Buena Vista Social Club'ün

bir delikanlısını daha yitirdik

Afro Cuba tarzının büyük yorumcusu,

6 Ağustos günü Havana'da bir hastanede

hayata gözlerini yumdu

ayakkabı boyacılığı yaptığını bilirse, piyango esprisi iyice anlaşılır.

Onların çoktan hak ettikleri üne kavuşmaları dünyanın bir mutluluk kaynağıydı adeta. Böyle şeyler oluyor, globalleşme yıkıcı etkilerinin yanı sıra böyle keşiflerin yapılmasına da olanak veriyor, onun popüler kültürünü de daha bir renkli kılıyor.

Bir ölüm haberinden siyaset üretiyorum. Lakin İbrahim Ferrer gerçeğinde haberin içinde öyle bir yorum saklı ki bunu görmezden gelmek, Buena Vista'yı popüler kültür içinde etiketlendirilmiş cazbandlardan herhangi biri olarak değerlendirmektir. Buena Vista'yı Latin ve Afro-Cuba köklerinden, başka bir deyişle Küba köklerinden ayırmak ancak "enformatik cehalet" (ta-

nım Prof. Nabi Avcı'nın) ile mümkündür.

Buena Vista Social Club üyelerini tek tek bulup bir araya getiren kişi Kübalı müzik yapımcısı Juan de Marcos Gonzalez'tir. (Bu bakımdan asıl keşif işi ona ait oluyor sanki. Cooder onları dünya adına keşfetmiş oluyor.) Juan de Marcos, bu geleneksel Küba müziği yorumcularını bir araya gelmeleri için ikna etmeden önce İbrahim Ferrer'i müziğe devam etmeye ikna etmiştir. Zira Ferrer 1993 yılında şarkıcılığı bırakmaya karar vermişti. Karın doyurmayan bu profesyonellik olmaz olsun demiş olmalı ki, yaşamakta olduğu büyük tarihi evden ayrılp küçük bir müzik dünyasına başlamıştır.

1997 yılında bir araya gelen eski tüfekler ilk meyvelerini veriler. "A toda Cuba Le Gusta" adlı bir albüm çıkarılır. O zamanki adları "Orquesta Afro Cubano All Stars"dir. Aynı yıl "Buena Vista Social Club" adlı albümle tekrar görünürler. Bu albüm Ry Cooder'in tasarımdır... Sonrası malum, albüm çok tutar ve adı da onlara yadigar kalır.

İbrahim Ferrer denince, Afro-Cuba kavramı kaçınılmaz olarak karşımıza çıkar. Burada baştaki eleştirmeye geri dönelim; İbrahim Ferrer ve arkadaşlarının ünü bize ulaştığında, biz de kayıtsız kalmadık, böylece başta Beyoğlu gibi hemen her sınıftan insanın takıldığı semtimiz olmak üzere, Boğaz kıyılarında yaşayan insanların içini kıpırdatan ezgiler duyulmaya başlandı.

Compay Segundo

Kimimizin onları sevmesinde Küba sempatisi hatırısayılır biretkendi. Solcularımı kastediyorum; yoksa onlar Afro-Cuba Mafro-Cuba nereden bilecekler, daha dünyanın en çok söylenen şarkılarından biri olan "Quantanamera"nın sözlerinin Jose Marti'ye ait olduğunu bilmiyorlar. Zengin kesim ise eğlencelerine biraz tropik bir hava katmaktan memnundu. Say ki Varadero plajında Cubalibre yudumlayarak keyif ediyorsun. Onlar Havana Vieja mahallesini (Havana'nın Kasımpaşa'sı diyelim de anlaşılın) nereden bilecekler... Ne şirin insanlarıdır canım... Küçükburjuva astroidlerimiz (Kolombiya'da "entel" anlamında kullanılıyor) ise, "Adamlarda hayat sevinci var, gusto var, aabi yaa!" diye geysik geysik konuşuyorlardı. Peki, be kardeşim, sen de niye yok o hayat sevincinden? Adam o hayat sevincini kendi toprağından alıyor...

Afro Cuba tarzına birkaç cümle olsun değinelim. Kuzey Amerika'da kölelik olanca zulmuyla sürerken Küba'da 1768 yılında, o zamanki Santiago şehir idaresinin bir kararıyla köleler özgür bırakıldı. Bu kararın nedeni tam olarak bilinmiyor; İspanya Katolik Kilisesi'nin özgür Hristiyan sayısını arttırmak gayesi olabilir; sömürgecilerin aralarındaki çekışmelerde ortaya çıkan bir kaputlasyon sonucu olabilir; Küba Katolik Kilisesi'nin de-

ri olabilir. Sonuçta o yılın sonunda Küba'da tam 22.740 siyahi köle özgürlüğüne kavuşmuş. Özgürleşmenin kültürel etkileri olmuş haliyle. Afrikalıların tanrıları; Ogün, Chango, Elegua, Obatala ve daha pek çokları Hristiyanlığın kutsal üçlemesi ile etkileşim içine girmiş. Çok geçmeden Küba Psikoposu Juan de Wite'nin de teşvikleriyle kiliselerdeki zenci koroları ilahiler söylemeye başlamış. Kilise müziği ile Afrika müziği arasında uçurum olduğunu söylemek bile yersiz. Ancak Afrikalıların ritim yeteneği engel tanımıyor. Uzun lafın kısısı, sonunda özgür bir tarz ortaya çıkıyor, özgün diyorum, çünkü ne Kuzey Amerika'ya ne de Latin Amerika'ya benziyor, biraz Haiti dans müziğinden alıyor, o kadar. Afro Cuba'nın bizdeki Roman müziğinin ritmi gibi ayrı bir ritmi var, çok karakteristik, 1, 3, 5 ve 7 şeklinde gidiyor, sözlerle bağlı olarak. Derken "Son" müziği ortaya çıkıyor. Son'un içinden "Bolero" tarzı ayrışıyor. İbrahim Ferrer de usta bir Bolero yorumcusu.

Böyle kaba anlatımla ne anlaşılıyor bilemiyorum ama demem o ki, insan bir şeyi dinlediğinde onun ne olduğunu bilecek. Yok, bilmek zorunda değilim dersiniz, o zaman ben de sorarım; Batı rock müziğinin silsilesini sayıyorsunuz da bunu Küba'dan niye esirgıyorsunuz? İbrahim Ferrer ile İstanbul'a ilk geldiğinde ne yapıyor?

İbrahim Ferrer ile İstanbul'a ilk geldiğinde ne yapıyor?

nişmak nasip oldu. Ayaküstü konuştuk, menejerlerinin 'fazla tıraş etme' bakişları altında. Sırım gibi bir delikanlıydı. Ama Compay'ın ardından fazla beklemedi Üstad. Mekânı cennet olsun; Çekiç Ali gibi, Keskinli Hacı Taşan gibi, Davut Suları gibi, Urfalı Kazancı Bedih gibi.

Gurubun piyanisti Ruben Gonzalez

İKİ ADET GARDENYA

*İki adet gardenya sana
Demek istiyorum ki onlarla:
Seni seviyorum, sana tapıyorum
Kulak ver şimdi iyice
Kalbinin sesidir o, benimkinin de.*

*İki adet gardenya sana
Bir öpücüğün tüm rengi olacak onlarda
Eskiden seni öptüğüm gibi.
Asla mı asla başka bir sevdanın
Renginde bulamayacağın.*

*Seninle yaşacak onlar, konuşacaklar
aralarında
Benimlesin o zamanki gibi
Ve sen inanıncaya söylecekler sana:
Seni seviyorum.
Bir akşam vakti eğer
Kehanet olduğu üzere
Ölürse aşkımın gardenyaları
Bana sadık aşkının
Başka bir sevda bulduğundandır.*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantev.org>

Dos gardenias para ti adlı şarkının Türkçesi
İspanyolca aslından çeviren: **Adnan Özer**

Gökdeniz Karadeniz

Sizde kitap sevgisi ne zaman başladı? Çocukken okuduğunuz kitaplardan sizi en çok etkileyenler hangileriydi?

Pek çok insan gibi ben de Şeker Portakalı'ndan çok etkilenmistim. **En sevdiğiniz yazar (yazarlar)? Neden?**

Dan Brown. Ele aldığı konular, kitaplarını zevkle ve heyecanla okumamı sağlıyor.

Futbolcular kitap okumaz diye genel bir kanı var. Sizce bu saptama ne kadar doğru?

Bence böyle bir genelleme yapmak çok yanlış. Her tür meslek grubundan her tür insan çıkabilir. Bence bu sadece bir önyargı.

Siz en çok hangi tür kitapları tercih ediyorsunuz?

Ben her tür kitabı okurum çünkü her çeşit kitap bana farklı şeyler kazandırır. Belli bir tür tercih etmiyorum. İlgimi çeken ya da bana faydası olabileceği her türlü kitapları tercih ederim.

Deplasmanlarda (yolda) kitap okumak için fırsat yaratır mısınız, yoksa kendinizi tamamen o günkü maçın atmosferine mi bırakırsınız? Neden?

Hayır yaratmam. Yolda aklımda sadece o günkü maç ve onun stresi vardır. Üstelik bir de uçak korkum var. Kitap okumak doğrusu aklıma gelmiyor, bana iyi geleceğini de sanmıyorum o sırada. **Kitap okumak sizin için ne kadar önemli? Bu konuya futbol-**

cular arasında nasıl bakılıyor? Siz düşünüyor musunuz?

Yakın çevremde öyle birileri yok. Diğer futbolcu arkadaşlarım nasıl düşünüyor bilmiyorum ama bence kazanılan tecrübelerin insanlarla paylaşılması çok güzel.

* Bana gelince... Yazmak güzel fakir, ileride neden olmasın ki.

Futbolcular ile ilgili yazılan, çok satan kitaplar var (Beckham vs.). Bu kitaplar için ne düşünüyor musunuz? Gökdeniz Kitabı hazırlansın ister miydiniz?

Bir önceki cevabım bu soruyu da kapsıyor aslında. Tecrübelerin diğer insanlara aktarılması çok güzel... Tabii ben de bir kitabım olsun isterim.

Okuyan Us Yayın'ın Okuyan Uslanmaz projesinde sizin de kitap okurken bir fotoğrafınız vardı. Bu proje için neler diyebilirsiniz?

Çok güzel bir projeydi. Böyle de-
taya Arslan'ın okuduğu başanlı bir projede yer almak gurur vericiydi.

25. yılında 12 Eylül Edebiyatı

Genelkurmay Başkanı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 12 Eylül ile birlikte Devlet Başkanlığı görevini de üstlendi. Evren, Milli Güvenlik Konseyi üyeleri Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Erşin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun önünde 13 Eylül 1980 tarihinde TBMM tören salonunda ant içti.

Kenan Evren'in Devlet Başkanı olurken içtiği ant

Yüce Türk Milleti,
Devlet Başkanı, Milli Güvenlik Konseyi ve Genelkurmay Başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu bütün sorunları, Atatürk ilkelerine bağlı kalarak, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kaanatlardan başka bir tesir altında kalmaksızın ve hiç bir karşılık beklemeक्सızın çözümlmek amacıyla kendini Türk Milletine adadım.

Vatanın ve milletin mutluluğuna, birlik ve beraberliğine çalışacağıma, devletin bağımsızlığına, vatanın ve milletin bütünlüğüne yönelecek her tehlikeye karşı koyacağıma, milletin kayıtsız şartsız egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine dayalı yeni bir anayasa düzenlenmesi için çalışacağıma, Türkiye Cumhuriyeti'nin şan ve şerefini koruyup yüceltmek ve üzerime aldığım görevi yerine getirmek için bütün gücüm ve varlığımla çalışacağıma, namusum ve şerefim üzerine ant içerim.

Eğitimde 12 Eylül izleri

- Din dersleri zorunlu hale getirildi, imam- hatiplerin sayısı artırıldı, Öğretim Birliği Yasası delindi.
- Üniversite özerkliğine darbe vuruldu. Öğretmenlerin örgütü TÖB-DER kapatıldı, yöneticileri gözaltına alınıp sorgulandı, yüzlerce öğretmen işsiz kaldı.
- YÖK kuruldu, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'yla çok sayıda ileri bilim adamı, üniversitelerdeki görevlerinden

Darbenin bilançosu

TBMM kapatıldı, anayasa ortadan kaldırıldı, siyasi partilerin kapısına kilit vuruldu ve mallarına el konuldu.

- 650 bin kişi gözaltına alındı.
- 1 milyon 683 bin kişi işlendi.
- Açılan 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı.
- 7 bin kişi için idam cezası istendi.
- 517 kişiye idam cezası verildi.
- Haklarında idam cezası verilenlerden 50'si asıldı (18 sol görüşlü, 8 sağ görüşlü, 23 adli suçlu, 1'i Asala militanı).
- İdamları istenen 259 kişinin dosyası Meclis'e gönderildi.
- 71 bin kişi, TCK'nin 141, 142 ve 163. maddelerinden yargılandı.
- 98 bin 404 kişi "örgüt üyesi olmak" suçundan yargılandı.
- 388 bin kişinin pasaport alması engellendi.

- 30 bin kişi "sakıncalı" olduğu için işten atıldı.
- 14 bin kişi yurttaşlıktan çıkarıldı.
- 30 bin kişi "siyasi mülteciler" olarak yurtdışına gitti.
- 300 kişi kuşkuyla bir şekilde öldü.
- 171 kişinin "işkenceden öldüğü" belgelendi.
- 937 film "sakıncalı" bulunduğu için yasaklandı.
- 23 bin 677 demerin faaliyeti durduruldu.
- 3 bin 854 öğretmen, üniversitede görevli 120 öğretim üyesi ve 47 hâkimin işine son verildi.
- 400 gazeteci için toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi.
- Gazetecilere 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verildi.
- 31 gazeteci cezaevine girdi.
- 300 gazeteci saldırıya uğradı.
- 3 gazeteci silahla öldürüldü.
- Gazeteler 300 gün yayın yapamadı.
- 13 büyük gazete için 303 dava açıldı.
- 39 ton gazete ve dergi imha edildi.
- Cezaevlerinde toplam 299 kişi yaşamını yitirdi.
- 14 kişi açlık grevinde öldü.
- 16 kişi "kaçarken" vuruldu.
- 95 kişi "çatışmada" öldü.
- 73 kişiye "doğal ölüm raporu" verildi.
- 43 kişinin "intihar ettiği" bildirildi.

uzaklaştırıldı, eğitimin kalitesi düştü, bilimsel araştırmalar geriledi.

- Milli Eğitim'de ve üniversitelerde gerçekleştirilen ırkçı-şeriatçı kadrolaşmayla Türk-İslam sentezci anlayış egemen kılındı.
- Sorgulayıcıaraştırmacı eğitim modeli yerine, ezberci model dayatıldı.
- Öğretmenlerin emekliliği engellendi, demokratik katılımı önendi, tepki gösterenler polise karşı karşıya bırakıldı.

<https://rantex.org>

12 Eylül: Kurt Kapanı

O sabah yine her sabah olduğu gibi, bir apartmanın ikinci katındaki evimden, üniversitedeki işime gitmek için çıkmıştım. Merdivenlerden inerken, aynı üniversitede çalıştığımız ve bir sokak arkada oturan arkadaşımı karşılaştım. Beni hepso-kağın köşesinde bekleyen arkadaşımın bu kez eve geliyor olmasına şaşırmıştım. Merdivenlerde karşılaşıp karşılaşmaz, "Askeri darbe oldu!" dedi. Bu sözün anlamını o an kavrayamadım. Sözcüklerin fonetik değeri yabancı değildi bana ama karşıladıklan anlam her zaman rastlanılan bir şey olmadı için, belki de, "nasıl yani?" diyebilirdim. Büyük bir kararsızlık ve şaşkınlık içinde sokaka çıktık. Arkadaşım, "Sokaka çıma yavaş, eve dönelim!" diyordu. Hani tanıdığımız birinin öldüğü söylenince, ancak ölüyü gördüğümüzde inanmaz ya, ben de sokaka çıkmak, "darbe"nin nasıl olduğunu görmek, kiminle karşılaşacağımı bilmek istiyordum. Caddeye açılan köşeye kadar yürüdük. Ortalıkta bizden başkayla yoktu gerçekten. Brazillerdeki kavşakta bir tank duruyordu. Tankın üzerindeki asker bizi görürce, eliyile, "geri dönün!" işareti yaptı. Sabahın en kalabalık olması gereken saatinde, cadde ıssızdı. Bir savaş görüntüsü vardı. Bu kez gerçekten büyük bir kaygıyla kapıldık. Tedirginlik içinde bizim eve geldik. TRT'nin siyah-beyaz TV kanalını açtık. Geç general ya yasa oturmush, açıklama yapıyorlardı. Daha doğrusu en ortada oturan konuşuyor, diğerleri susuyordu. Ama duruşlarıyla ve bakışlarıyla, konuşanı onayladıkları belliydi. Konuşan, ülkeye banşve demokrasi getirmek, kardeşkavgasına son vermek için yönetime el koydukları nı falan söylüyorlardı. Eğer ortada şu işlemler varsa, ülkenin polisi, yargıcı yok muydu ki, bütün yönetime el koyuyorlar, siyasi partileri kapatıyorlar, liderlerini tutukluyorlardı. Anlamıyorlardık. Bu işin içinde bir iş olmalıydı... İlherley günlerde bütün demokratik kurumlar, siviltoplum kuruluşları, sendikalar, demekler, meslek örgütleri tek tek kapatılıyor, başkanları, üyeleri, üye olmayanları, üyelerin arkadaşları, kim varsa tutuklanıyor, uzun süre cezavehlerinde tutuluyor, işkenceler yapıyorlardı. Kim kimi ihbar ediyorsa, evinde kitaplığı bulunan herkesin evi, polis olduğunu söyleyen siyah kişiler tarafından basılıyor, insanların sorgusuz sualsiz alınıp götürülüyor, çoğu geri dönmüyor, bir daha da onlardan haber alınıyorlardı. Ülkenin demokratikleşme sürecine el konulduğu belliydi. Yazarlar, şairler tutuklanıyor, eserlerinde öldürülüyorlardı. Ankara Emniyet'inin

nedense hep altıncı katından atlayarak intihar edenler oluyordu. Hiç unutmam, darbenin olduğu sabah, evlerin bacalarından dumanlartütmeye başlamıştı. İnsanlar korkulandan kütüphanelerindeki kitapları yakıyorlardı. Çünkü eviniz basıldığında, sol düşüncüyü çağnştırarak herhangi bir kitap bulunması, tutuklanmanıza yetiyordu.

Ben o günlerde yirmi dört yaşındaydım. Şairin birgenç adam olarak portresini çizmeye kalsam, duvarda bir kan sıztısı çizerdim. Rimbaud tam benim yaşımıdayken şiirde yapacağı yapıyor, şiirin anlamını değiştiriyor ve şiir yazmayı bırakıyordu. Büyük bir kültürel miras sahibi olarak yapıyordu bunu. Benim ise bütün düşlerim asker postalları altında eziliyor, kültürel, ahlaki, politik değerlerim yerle bir ediliyordu. Ülkenin aydın insanları, yurttaşları bağımsız olmak, özgür olmak, bilim ve sanat yapmak, emeğinin karşılığı olarak çalışmak istiyordu. Hepsi bu... Ama bu insanların yurdunu korumakla görevlendirdikleri askerler, halkın kendii evlatları, yurdu korumak yerine, silahlarını halka çevirmişlerdi. Evet, şiirler yazan bir genç adam olarak, büyük bir ihanetle karşı karşıyaydım. O günden sonra güvenimi yitirecektim. Diğer şair arkadaşlarımda da güvenlerini yitireceklerdi. Bu apdan Ahmet Erhan'ın, "Ölüm Nedeni Bilinmiyor" adlı kitabı, belki de 1980 sonrası şiirin en tipik yansımasıdır. Giderek yığınlık, nihilizm, varoluşçuluk, bireyci duyarlılık, 1980 sonrası şiirin arka planını oluşturan dinamikler olmaya başladı. Orhan Alkaya'nın, bir derginin sorusuna verdiği yanıtta öne sürdüğü şu yaklaşımlar, bu bakımdan ilginçtir: "...Bo'lu yıllar, hayatı 'yeniden kurmak' için kalkışılan romantik bir çabanın, 'düşler yasağı' çöğükleriyle ezildiği bir dönem olarak, muvazaalı gerçekçilik'in yıldızını parlattı en çok. Düşler yasağı; çünkü üniform bir toplulukta, en küçük ayrıntılabile denetlenilebilmeliydi. Topluluğunkiyısına itilenlerin bir kısmı tecrithanelerde mahsur tutulurken, geri kalanların uygun toplanma olanakları da yavaşyavaş ortadankaldı ve böylece toplu yalnızlık günleri başlatılmış oldu. Hoş, kıyıda ve apakta kalanlar da, böyle bir yalnızlaşma sürecine dünden razıydılar, hakçası... Bu düşlere geçit veremeyen dönemde, herkes kendi, özgün, bireysel düşlerini kovalama yapmak için çarpındı. İleğimsizlik, ilgisizlik, yitme, yalnızlaşma, otokasti haline geliverdi."

Evet, artık bazı şeyler değişmişti. Memet Fuat, Adam Sanat dergisine yazdığı başyazılarda toplumsal değerleri ve Nazım Hikmet'e uzanan bir poetikayı öne çıkarmasınakarşın, ısrarla parçalanmanın ve yabancılaşmanın şiirini yazan küçük İskender'i öne çıkarıyordu. 1980 askeri darbesinin sosyal, kültürel ve ekonomik kararlarını uygulamakla görevlendirilen Özal Hükümeti, "tarih bilinci" kavramını "nostalji" kavramıyla, "süreç" kavramını "durum" kavramıyla, "aydınlanma" kavramını "bilgilendirme" (information) kavramıyla değiştirerek, postmodern kültürlenmenin yatağını ayırdı.

Kendi adıma söyleyem gerekirse, genç yaşında daş askerî darbe yaşamış bir kuşağın üyesiyim. 1960, 70 ve 1980 darbeleri... Düşünüyorum da, demek bizim demokrasimiz askeri bir demokrasi, diyorum. Adamlar haklı, cumhuriyetî onlar kurdu, elbette onlar koruyacak. Biz siviller olarak, kendi kendimizi yönetemiyoruz anlaşılan. Bugünkü hükümet, bu ülkeyi sivillerin yönettiği yansılamasını oluşturabilir. Gerçekte, şu an bizi Avrupa ve A.B.D. yönetiyor. Böyle bir ülkede sanat yapmak, şiir yazmak acaba ne kadar anlamlı? Gözümüzün önünde, Cumhurbaşkanı'nın yeğeni olan bir kişinin, kendi bankasındaki ve bu halde olan paraları gece yansı cuvalarla kaçırmış, ülkeyi yöneten Başbakanın kendi ülkesine güvenmeyip, çocuklarını bir sermaye sahibinin ödediği paralarla A.B.D.'nde okutması karşısında susmak zorunda bırakılan bir toplumun bireyi olarak, hangi vicdanla şiir yazabilir ki? Yazılabilir mi? Pekki, ben de yazılabileceğini düşündüğüm için yazmayı sürdürüyordum. Ve burada, "Söylençeler" adlı bir dizi şiirimin 9. bölümünü okurla paylaşmak istiyorum:

SÖYLENÇELER 9.

bir orkide tarlasından geçiyorsun. uzun, effatun, ipek bir elbise var üstünde. güneş ışınları ağaçların arasından saçlarına, gözlerine, ağzına yansıyor. ellerin için için ısıyor. orkidelere seni selamlıyor. hemen başının üstünde uçan kuşçukluk, rengârenk bir kuş çiy düşürüyor dudaklarına zarif yaprakları geceyle nemlenmiş birliğine açına dokunuyorsun. Biraz ötme şarkı söyleyegecen çocukları sana bakıyorlar. omuzunakocaman, beyaz bir keleşek konmuş. sen onumetek sanıyorsun. öylesi oğukki bakışların, tutuşun, her şeyi gözlemlediğin gözün. nedense birden aklın önüne kırk yıla yakın süresince duyduğun "şu buradageldiği" söylenir.

On iki Eylül'e farklı kısa bir değinme

12 Eylül 1980 sabahı, Davutpaşa Askeri Cezaevi'nde hoparlörlerden yükselen marşlar eşliğinde koğuşları basan askerleri karşımda gördüğümde, sadece o sabahki uykumun değil, binlerce tutuklu gibi, dışarı çıkma umutlarının da postal ve cop darbeleriyle çığnendiğini anlamam uzun sürmedi. Askeri darbeden aylar önce başlayan baskıların ve yasa-ların ne zaman sona ereceği belli olmayan sistemli bir işkenceye dönüşeceği daha o sabahki operasyonla belli olmuştu.

Dörtduvar içerisinde her türlü insanın, hakları ellerinden alınan tutukluların iki seçeneği vardı: Ya teslim olup, her türlü yaptırımını kabul edecekler ya da ölümlüne direneceklerdi. Direnmeyi seçtiler. "İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!" temel sloganı altında direnen tutukluların yine büyük çoğunluğu adil olmayan yargı-lamalar sonunda ağır cezalarla çarpıtılacak ve hatta idam edileceklerdi.

Tabii ki duvarın dışındakıların için de hayat kolay değildi. Deyim yerindeyse ülke, koca bir hapisaneyeye çevrilmişti çünkü. Korku, tedirginlik ve umutsuzluk bir kâbus gibi insanları üzerine çökmüştü.

İçerideki insanlar ayakta kalabilmek, onurlarını koruyabilmek için fiziksel dire-nişlerinin yanı sıra, daha öncekarşıla-dımadıkları ya da üzerinde durmayla fırsat bulamadıkları yeteneklerini de açığa çıkarmak zorundaydılar. Başka türlü yıllar boyu sürece işkence koşullarına dayana-bilmeleri mümkün değildi çünkü. Yaş ortalaması 18-22 arasında değişen genç insanların çoğu ortaokul ve lise yıllarında hemen hemen bütün edebiyat klasiklerini okumuşlardı. Ezberlerinde bir antoloji oluşturacak kadar şiir vardı. İli okuyucu-lar, amatör bir şekilde de olsa şiir ile il-gileniyorlardı. Ve zaten insan ancak o yaş-larda şiir, öyküyü, romanı yazma anla-mında ciddiye alabilir. Herkesin başarılı olması gerekiyordu. Yazmak, yaşamak için gerekiyordu ve önemli olan da buydu!

Sırf bu yüzden, üstelik de hiç bekle-medikleri çevrelerden saldınyı uğraya-caklarını hiç ama hiç aklına getirme-mişlerdi! Tabii ki ben de getirmemişim.

Edebiyat çevreleri, başlangıçta daha önce hiçbir dergide adlarını görmedikleri bu genç tutuklu ve hükümlü gençlerin şiir yazma çabalarını geçici bir heves ola-rak gördüklerinden sempatiyle baktılar. Fakat bu genç şair adayları ısrarlarını sürdürdüler, şiirlerini geliştirdikçe, şiir oku-ranların dikkatini çektiğe tedirgin oldular ve onları küçümsemeye başladılar. Sıkı-yönetim komutanlarından, idarecilerinden, idarelerinden önce onlar, diğer gençlerim-den, baskından, işkenceden, umuttan, di-

renişten ve bunun gibi şeylerden söz eden bu lirik, epik şiirlerden rahatsız olu-rdular. Ve hatta içerideki kimi genç şairler ödülleri alıp, geniş okur kitlesi bulunca, sanki okurları ellerinden alınmış, parala-ri ceplerinden çalmışçasına rahatsızlık-larına içkiçadile getirmeye başladılar. Bizim şiirimiz-malımız iyi, onların ki ilkel koşullardaüretilen kötü-acemi şeyler de-meye geldiklerdi. Bizlerin yazdıklarını, "Cezaevi edebiyatı, cezaevi şiiri," diye tanımlayarak önemsizleştirmek ve yok etmek istediler. Söylemekte sakıncayok, burada asıl hedef çizmeyi aşan Nevzat Çelik'til! Onun omuzlarından ateş ederek, pek çok yetenekli şaire, "büyük" edebi-yat dergileri ve "büyük" yayınevleri kapı-larını sonsuza dek kapattı. Sıkıyönetim komutanları, cezaevi müdürleri de boş durmadılar. İlk yaptıkları şey onların ya-zışmalarını engellemek oldu.

Zaman zaman şiirlerimizi de bir kenara bırakıp, hayatlarında bir kez bile ceza-evi kapısından geçmemelerine rağmen, 18-20 yaşlarında cezaevine düşmüş, iş-kence koşullarında ve idam istemiyle yargılanan bizlerin kafasındaki bilgiyi, kalbindeki aşkı, bedenindeki cinselliği ve pek çok şeyi sorgulamaya başladılar. Bu sorgulama şu yargıya varmak için yapı-lıyordu: Entelektüel olmayan ve cinsellik-lerini yaşamayan insanlar şiir yazamazdı! Savunma ve yanıt hakkı bulunmayan bizlerin ilk yargısız infazı, maalesef cen-dillerini solda tarif eden edebiyat çevrele-ri tarafından gerçekleştirildi. Ellerinde yazma kâğıtları, kalem ve mürekkep ol-mayan bizlere bu tarafa eden insanları eşleriyle, sevgilileriyle vicdanlarınsızlama-

dan nasıl sevicebildiklerine hala şaşarım!

Aradan yirmi beş yıl geçti. Son iki yıl-da AB dayatmalarıyla yapılan kısmi dü-zenlemeleri saymazsak, 12 Eylül bütün kurum ve kuruluşlarıyla, politik, ekono-mik, kültürel ve sosyal tahrifatıyla varlığını sürdürüyor. Herkesin yaptığı yanına kâr kaldı; sadece Kenan Evrenler değil, bütün uygulayıcıları, bu uygulamaları onaylayanlar, sessizkalanlar, fırsat bu fir-sat diyerek cezaevindekilere belden aşağı vuranlar... hiçbir şey olmamış gibi or-talıkta dolaşmaktadırlar. Ve hatta kimile-ri de darbecilerden hesap sormak yerine, toptancı bir yaklaşımla, o dönemde yazı-lan şiiri tasfiye etmeyi önerecek cesareti kendilerine bulabilmekteydiler. Madem aşamadık, böyleyse tasfiye edelim! Bu na-sıl bir öfke ki, dinmek bilmiyor?

On milyonlarca insanın öldürüldüğü paylaşılm savaşlarından sonra bile to-pumlular yaralarını sararak birkaç yılda to-parlanırlarken, 12 Eylül'den bu yana yir-mi beş yıl geçmesine rağmen Türkiye'de her şey daha da kötüye gitmektedir. Öy-le görünmektedir ki, 12 Eylül'ün aklımız-da, ruhumuzda, bedenimizde... açtığı ya-raları daha uzun yıllar taşıyacağıdır.

O dönemün yöneticilerinden, katillerin-den, hırsızlarından, işkencecilerinden, yarıdakılardan, işbirlikçi "edebiyatçıla-rından" hesap sorulmalıdır!

Bir dönem, hesabı sorulmadığı süreçte varlığını sürdürür çünkü!

İtirazın İki Şartı

çok olmadığımız kesin
çok olan tarafta değiliz
çok olan tarafta olmayacağız
türkiye'de kürt olacağız
kürtlerde emeni
ermenilerde süryani
gidip almanya'da türk olacağız
hollanda'da surinamlı
fransa'da cezaevli
iran'da azeri
amerika'da zifirizenci olacağız
çoğalan zencide mutlaka kızılderili
israil'de filistinli
köpeğin karşısında kedi
kedinin karşısında kuş olacağız
kuşun karşısında börtü böcek
hakemler hep karşı takımı tutacak
ve biz hep yedi kişiyi tamamlayacağız maçı
çiziklerden kamelya olacağız
az kolumuzun tarafında solda olacağız
devmini çoğaltırken çünkü
bir başka devrime hızla azalacağız
"Sevgili Yoldaş Kurbağalar" kitabından

12 Eylül ve şiir

12 Eylül'ün tek faydası şiire oldu. Tüm ülke bir buldozerin altında inim inim inerken, şiir dünyası yeni nehirler, yataklar, olanaklar, yeni bir "dil" ve "üslup" bulma fırsatı yakaladı. 12 Eylül öncesinin toz bulutu içinde iskanlanan *şirsel düzey*, darbe sonrası kendini, sorgulamaya, derin bir arayışa ve nitelikli bir bir ortama yöneltti.

Gerçi 12 Eylül şiire de mesafeli durdu ve katı davrandı. O dönemim Türkmen gazetesindeki köşe yazarlarının, "öz-türkçe" kavgası içinde oldukları Türk Dil Kurumu'na olan kızgınlıkları yüzünden yaptıkları ihbarlar sonucu, şair **Yaşar Miraç** 21 gün süren uzun bir gözaltı dönemini geçirdi. Yaşar Miraç'ın TDK Ödülü kazanan yapıtı "Trabzonlu Delikanlı" ile öteki iki şiir kitabı "Gül Ekmek" ve "Taliplerin Ağzı" toplatıldı, yasaklandı.

Amacı Yaşar Miraç yılmadı, kurduğu "Yeni Türkü Yayınları" sayesinde bugün ünlü olan pek çok şairin ilk yapıtını yayımladı. 1981'den itibaren, Adnan Özer, Ahmet Erhan, Hüseyin Ferhat, Behçet Aysan, Haydar Ergülen, Turgay Fişekçi, Barış Pirhan ve Ozan Telli başta olmak üzere birçok şair ilk kez kitaplarıyla okur önüne çıkma fırsatı buldu.

Bu dönemin başlarında, Ahmet Erhan, "Alacakaranlıktaki Ülke" adlı şiir yapıtıyla hem Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü aldı, hem de 12 Eylül öncesine 12 Eylül sonrasında ilk dönemlerine yönelttiği sorgulayıcı bakış açısıyla şiir dünyasına yeni bir boyut kazandı. Her ne kadar "Eylülist" olmakla suçlandıysa da, Ahmet Erhan'ın "Alacakaranlıktaki Ülke" adlı şiir kitabı yaygınlık ve düzey açısından uzun yıllar aşılamadı.

Keza, Ahmet Telli'nin uzun bir gözaltı ve tutuklama döneminin ardından yayımlanan "Su Çürüdü" adlı şiir kitabı da, o döneme damgasını vuran önemli yapıtlardan biri oldu. Telli'nin "Adım-dan gayrısını bilmiyorum" dizesi de, o dönemlerden bugüne kalan güçlü bir vurgu oldu.

Yine o yıllarda, *Üç Çiçek* dergisi, Türk şiirinin yöneldiği bir başka mecaz olma özelliğiyle, dönemi tanımlayan yayınlar arasında yer aldı. Türk şiirinde ödenen beri varolan ama kendini arkaplandan modernist eğilim, bu kez ciddi anlamda okur karşısında belirdi.

CEZAEVİ ŞİİRİ

Bu gelişim, 1987 yılına kadar inşilçik-kişil olarak sürdü. Darbe psikolojisinin yol açtığı "geri çekilme" ve "mevzi de-ğiştirme" kısıcından kurtulmaya başlayan şiir dünyası, bu kez yeni bir mecraya yöneldi: Türk edebiyatı, "cezaevi şiiri" ile tanıştı.

Bu dönemde en popüler cezaevi şairi, kuşkusuz **Nevzat Çelik** oldu. Akademi Kita bevi Şiir Ödülü'nü kazanan Nevzat Çelik, "Şafak Türküstü" adlı yapıtıyla bir anda dikkatlerin cezaevi şiiri üzerine çekilmesine neden oldu. Hele hele **Ahmet Kaya**, Nevzat Çelik'in "Benburada aramaane..." diye başlayan ünlü şiirini besteleyince, ilgi daha da arttı. Dönemin siyasal koşulları gereği, cezaevi şiirine olan ilgi, 12 Eylül ve sonrasında baskı dönemine karşı bir tepkinin de simgesi oldu.

Ancak bu furya öyle bir hal aldı ki, Nevzat Çelik'in şiir kitaplarını yayımlayan Belge Yayınları, cezaevinde yatan ve şiir yazan pek çok kişinin de ilk yapıtını bastı. "Yeni Sesler" başlıklı bu seriden, Ayşe Hülya Özümrüt, Ersin Keleş ve daha nice cezaevi şairinin kitapları çıktı.

Aslında kısaca alınan ve cezaevi koşullarında eli kolu bağlanan genç insanların şiiri yönelmesi kadar doğal bir şey olamazdı. Ama bunun bir "sektör" hâlini alması, edebiyat dünyasında ciddi bir eleştiri süreci de başlattı. Ben de o dönem, "Edebiyat Dostları" dergisinde cezaevi şiiri olarak adlandırılan bu akıma karşı eleştirel bakış açısı getiren yazılar yazdım. Ve çok büyük tepkilerle karşılaştım.

O dönemde cezaevlerinde yatanlar, açık grevi, hatta ölüm orucu başlatırlar, "tek tip elbise" giymek için direniyorlardı. Ama cezaevi şairleri "tek tip şiir" yaz-

makta bir sakınca görmüyordu.

Yazdıkları, cezaevi koşulları ve baskı psikolojisinin daralttığı kadar sığ ve derinliksizdi. Ama bunda onların hiç bir suçu yoktu. Elbette şiirle ilgili anlamda ilk kez cezaevinde tanışan yüzlerce kişiden bir-

anda Türk şiirine damgasını vuracak düzeyde yapıtlar vermesi beklemezdi. Kimse de böyle bir beklenti içinde değildi zaten. "Cezaevi şiiri" olarak adlandırılan sosyolojik olgu da, tabii ki önyargıyla ve baştan silinip atılacak kadar ucuz bir mecaz değildi. Hiç bir şair ve eleştirmen de cezaevi şiirlerine bu gözle bakmadı ve bu şiirden beslenenleri hakir görmedi. Ancak o dönemde tartışılan, edebiyat simsarları tarafından "yapay" bir kahramanlar dizisi yaratılıp yaratılmadığı sorunu da düğümleniyordu.

Daha açkısı, şiirin, siyasetin bir "yedek lastiği" haline getirilip getirilmediği sorunu öne çıkıyordu...

Nitekim, aynı dönemde, kenar kurtarak özgün şiirsel dillerini bulanlar da oldu. Halil İbrahim Özcan, Muammer EnderÖndeş, Emirhan Oğuz ilk akla gelen isimler.

VE BUGÜN

12 Eylül'ün yarattığı baskı, özellikle genç kesimi şiire yöneltmişti. O dönem piyasaya çıkan bir şiir kitabının nasıl çok okunduğunu, sattığını, yenilerinin nasıl merakla beklendiğini bizzat yaşamış bir okur/yazar olarak, elbette bugün o heyecanı bulamıyorum.

Türk şiiri bugün, düzüylü, dünyayla yarışacak kadar ideolojik/poetik olarak donanımlı ve derinlikli bir durumda. Ama 25 yıl öncesinin heyecanından eser yok. Bunda, sayıyorum, yine 12 Eylül'ün yarattığı darbe sonrası ortamın siyasal yapılanmasında içinde, Özal iktidarlarının yol açtığı "paragöz" ideolojinin de etkisi büyük.

Hayatımızdaki donukluk, tekdüze ilişkilerin getirdiği sıradanlaşma ve ideolojik kopukluk şiire de yansdı. Hele sosyalist rejimlerin 90'lı yıllarda tek tek yıkılması, o heyecanın daha da haşır-lememesine, tek kutuplu bir dünyanın hegemonyası karşısında bireyin çaresiz kalmasına yolaçtı.

Elbette tüm bu olumsuz koşullar şiirin yenilgisini hazırlamayacak. Çünkü şiir bugüne kadar zaten hep yenilginin içinde, mağlup düşenin sinesinde yer buldu. İktidara ayak uydurmak, iktidar olmamak için sürekli bir yolu bulacaktır.

1980-1990 Cezaevi şiirinden derleme

Toplumsal çalkantılar içinden kendi sesleriyle geçerek uzun yıllar her türlü şiddet metotlarına karşı çıplak bedenleriyle direnen ve bu direnişlerini yazarak da sürdüren 1980-1990 dönemi şairlerinden şiirler seçmek istedik. Sınırladım, bu yıllar arasında cezaevlerinden geçen şairlerin hiç de azımsanmayacak düzeyde olduğundan da kaynaklandı. Tabii buraya sığdıramadık onlarca şair daha o dönem ön plana çıkmıştır. Kim bilir belki birileri çıkar da ileride Türk ve dünya şairlerinden, yaşamlarının bir bölümünü cezaevlerinde geçirenlerden şiirler topladığı bir kitap ortaya koyar. Türkiye'de bu anlamda pek az antoloji var, Halil İbrahim Özcan ve Fehmi Uzal'ın CEZAEVİ ŞİİR ANTOLOJİSİ bunlardan biri. Bu derleme yapılırken bu kitaptan faydalanıldı.

EROL AKSAKAL

1960 Artvin doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Artvin'de tamamladı. Sonra iki yıl M.T.A'da sözleşmeli işçi olarak çalıştı.

1980 Şubat'ta başlayan tutukluluğu, altı yıla yaklaşan bir cezaevi yaşamına sona erdi.

VURGUNUM

Yüzüm
senin seftali tüyü teninde olanda
hele sabah alacasında
yorgunum.
baksana: Kızılca kıyamet koptak üzere
inat et sevdalı yüreğim
hele akşam alacasında
vurgunum.

İNÖNÜ ALPAT

1962 yılında Polatlı'da doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini Polatlı ve Ankara'da tamamladı. 1980 yılında A.İ.T.İ.A. İdari Bilimler Fakültesi, Bolu Sevk ve İdarecilik Yüksek Okulu'nda öğrenimini sürdürürken 1981 yılında tutuklandı.

İlk kitabı, "Yaralı Oğlumum Hayatın", 1986 yılında yayımlandı. İkinci kitabı ise, "Kendini Anlatırsa Bir Kız", adıyla Belge Yayınları arasında 1991'de çıktı. Bu dosya ile 1989 yılı Enver Gökçek mansiyon ödülünü kazandı.

ÇELİŞKİ

Ben böylesine kederli
sen bir o kadar mahzun
biz bu denli uzak birbirimizden
sevgilim, sevgilim...
işte hayat

HİDİR ASLAN

Hidir Aslan'ın idam hükmünde: "Tunceli ili, Hozat İlçesi Taşlı Köyü nüfusunda kayıtlı, Salman oğlu, Sultan'dan olma 01.04.1958 doğumlu Hidir Aslan'ın 03.10.1984 tarih, 3094 sayılı kanun ve buna bağlı İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nin 29.07.1981 gün ve 1980/20 esas, 1981/231 karar sayılı hükmü gereğince 25.10.1984 günü saat 06:25'de Burdur Kapalı Cezaevi'nde asılmak suretiyle idam edildiğinden cesedinin merasim yapılmaksızın defnine müsaade edilmiştir. 25.10.1984" yazılıdır.

Hidir Aslan'ın cezaevinde yazdığı şiirleri, 1980 sonrasında idam edilen onlarca devrimciden biri olan Mustafa Özenç'in şiirleriyle birlikte Hayati Küçük tarafından derlenmiş ve Fadil Öztürk'ün desensleriyle Alev Yayınları'na yayımlanmıştır.

BU ABLUKA DAĞILACAK

Duru düşlediğim gökyüzü
Kara kara bulutlar nakışlıyorsa
Umutların kuşatılmasın
Acların gözbebeği
Bak!
Bahar nasıl da hoyrat
Dağlar nasıl da açmış kollarını
Görkemli bir ana kucağı gibi
Kasırgalı vuruşlara Haziran nasıl da
yükseliyor gökyüzüne
Davran hele
Acların gözbebeği
Senin sesin yenilgi tanımaz
Bu abluka dağılacak.

ALİ BİÇER

"1960'da Yozgat'ın Çekerek ilçesinin Kürt köylerinden biri olan Kındılim'da doğdu. İlkokulu doğduğu köyde, orta okulu Ankara Yıldırım Beyazıt'ta, liseyi Diyarbakır'da okudu. 1981'de tutuklandı.

DÜN

Dün kanat kanada
gagaları mavi kanda
uçan kuşlar gördüm
penceremde
el salladım
mendil kaldırdım
selamımı bıraktılar mı
kapına
Dün aydınlığı boğmuş
bir yıldırım, kara dağlar
üstüne yürüyen
bulutlar vardı
dün sevrettim bir ara
dün sevdemde
koyundaki sessizliğe

Dün günbatımında
acemi bir hüzne düştüm
bir-iki kitap karıştırdım
şiir mırıldandım kendime
açıp albümü
öptüm kara saçlarından küçük bir
gülüş açtı mı
yürek dalında

HASAN BİLDİRCİ

Bitlis ilinin Ahlat ilçesinde 1960 yılında doğdu. İlkokulu Ahlat'ta, ortaokulu Tatvan'da okudu. Malatya Ziraat Okulu'nu bitirdikten sonra Rize'de tarım teknisyeni olarak çalışmaya başladı. Daha sonra Gaziantep'te çalıştı ve burada Ziraatçılar Derneği Başkanlığı yaptı. 12 Eylül'e iki ay kala Diyarbakır'a tayin edildi ve Eylül darbesinden bir ay sonra tutuklandı. 11 yıl 7 ay çeşitli cezaevlerinde tutuklu kaldıktan sonra tahliye olan Hasan Bildirci'nin "Yasak Ülkenin Günlüğü" adında bir öykü kitabı, "Ülkeye Dönüş" adında bir romanı yayımlanmış bulunuyor.

NE GÜZEL

Ne güzel ak giydirmek günlere
Alınını güneşe öptürmek ne güzel
Yıllar sonra memleketime gittim de
Van Gölü'nü yaşlanmış buldum biraz
Boştu tekneleri balıkçıların
Martılar boş yere dalyıyordu
Kırçıl dalgalara
Balıkçılara seslendim:
Çocukluk arkadaşlarım benim
Zaman sizin için de atar karararını
Zamana ak giydirmek ne güzel

CEMİLE ÇAKIR

"1958 yılında Giresun, Yağlıdere ilçesi Elmabelen Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ve liseyi Erzurum Kız Lisesinde parasız yatılı okudu. 1975'te İ.T.İ.A.'ne bağlı Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okuluna girdi. 1980 yılı Eylül'ünde gözaltına alındı ve üç yıl tutuklu kaldı. 1985'te tahliye oldu. 1988'de M.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli işlerde çalıştı... Şiirleri ve öyküleri bazı dergilerde yayımlandı."

CEMREYE ÇAĞRI

Beklerim karlar erisin
Beklerim buzlar çözülsün
Toprak şenlensin
Beklerim
Yürüsün dallara sevgi
Beklemekte yetinemem
Beklemekte yetinemem
Erkenden

ŞAFAK TÜRÜSÜ

1
beni burada arama anne
kapıda adımı sorma
saçlarına yıldız düşmüş
koparma anne
ağlama

kaç zamandır yüzüm tıraşlı
gözler şafak bekledim
uzarken ellerim
kulağım kırışte
ölümü özledim anne
yaşamak isterken delice

7
ne garip duygu şu ölme
öptüğüm kızlar geliyor aklıma
bir açıklaması vardır elbet
giderken darağacına

8
geride
masa üstünde boynu bükük kaldı
kağıt kalem
bağışla beni güzel annem
oğul tadında bir mektup yazamadım
diye kızma bana
elleri değsin istemedim
gözleri değsin istemedim
ağlayıp koklayacağın
belki bir ömür taşıyacaktın koynunda

usul adımlarla yürüdüm ömrümü
çarımda kurum kurum-laşan darağacı
(tarlakuşu korkmaz ki korkuluktan
Ökse de olsa dört bir yanı)
birdenbire acıdı boynum
gelecekler var birbiri ardına genç
yakışıklı
ne olur işçi kadını
az yumuşak dik
şu kefenin yakasını

12
beni burada arama anne
kapıda adımı sorma
saçlarına yıldız düşmüş
koparma anne
ağlama
kırıldıysa düş evinin kapısı
bütün kırık kapıların çağrılısıym
kızların yataklarında çukurlaşan
bilen başlayan aşkların ortasındayım
her kavga da ölen benim
bayrak tutan çarşıyan
her kadın toprağı tırmıklayarak
doğurur beni
özlem benim kavgaya benim aşk benim
bekle beni anne
bir sabah çağlagelirim

bir sabah anne bir sabah
acını süpmek için açtığında kapını
umanım kurtuluş haberiyle dönmüş olur
çam ve kekik kokuları içinde
acı yüzölçü çocuklar
o zaman nasıl indirilmişti
öylece kalker uykudan şahterler

dişleyip tükürmeden sigaralarını
türkü tadında giyinirken işçiler

bir sabah anne bir sabah
acını süpmek için açtığında kapını
adı başka sesi başka nice yaşıttım,
koynunda çiçekler içinde bir ülke
getirdiler
başlarını koymak için yorgun dizine
sen hazır tut dizini anne
o mükemmel güne

Ağustos-Ekim 1983

ANIMSAMAK KUŞLARI

1
çatıların üzerinde yürürdü serçeler
kanatlarından güneşgi dökülürdü
ciğerleri sökölür gibi öksürürdü
yokuşa vurduka erkenci işçiler

ekmeğinin yanına güneşi koyup
usulca bakkaldan çıkan çocuk
bir çift kanat açardı köşede
ben dönerdim geceyarılarından
üstüm başım çatışma içinde

sardunyalının arasında pencere
sen taze bir badem gibi dururdun
beni her sabah böyle vururdun
çekip gözlerine mahmur bulutu

günaydın derken salt dudaktın
beni her sabah böyle vururdun
çekip gözlerine mahmur bulutu

günaydın derken salt dudaktın
bir seni mutlaka öpüyordun
bana mı öyle geliyordu
sen mi çok ufaktın

saçlarını mini minnacık papatya
arında çiçek bahçesi
ayıp bir söz gibi yürürdün
körleme kalırdım

gidişini görüp de dönüşünü
beklememek olur mu
beklerdim tahtaya gömülen çiviler gibi
bluzun altında kanatlanan çihte kumruyu
biraz köylü biraz burjuva
sanırım kalçalarından almıştı
o felaket huyu

AHMET TURAN DEMİR

"1957 yılında Adana'da, amele bir ba-
banın oğlu olarak portakal bahçelerinde
doğmuşum. (Annem anlatmıştı...) İlk-
kokul'u üçüncü sınıfta iken babam ölü-
ne yaşamın zor yanlarıyla daha bir ya-
kından tanıştım. Ticaret Lisesi son sınıfa
kadar hem okudum hem de çalıştım;
yapmadığım iş yok gibi. Lise yıllarında
sosyalist ideolojile tanıştım. MC iktida-
rında faşist baskılar yüzünden okulu bi-
tirmedim ve 1977 yılında TCK'nın 146/1
maddesine muhalefetten tutulandım.
1984 yılında, askeri hahkemede müeb-
bet hapisle cezalandırıldım."

1985 İstanbul'da
iklimin
haziran sıcak

penceremde
uzak yollar
kentler aşmış
serin dağ
fesleğen kokusu
gecenin son demine
kuş uyanışları
anılardan çıkıp gelmiş
bir eski tanıdık
bir dost selamıdır
çoğalır ağaç
hücreme
esintisi hasret
orman olur
yüreğimi harmanlayan
kuş senfonisi
sabaha
...
bir koşu
geçer kapılardan
göğün azıcık yüzü
güneş ışığında
günün kuşatılmış
gül hüzüne
kıvılcımlar serpip
yürür
yürür akarım
dışarıya
çağın yüz akı
terleyen
dost ellere.

SOYSAL EKİNCİ

1954 Kars doğumlu olup Ardahan Ya-
tı Bölge İlkokulunu bitiren Soysal
Ekinci, İstanbul Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi Türk Dili bölümünde iki yıl
okumuş ve öğrenimini yarıda bırakmak
zorunda kalmıştır. Siyasi çalışmaların-
dan dolayı 1979 ve 1981 yıllarında gö-
zaltına alındı. 6 yıl cezaevlerinde kaldı.
Şairin "Bir Yitik Ülke" ve "Çağrı" adlı
şiiir kitapları Belge Yayınları'na yayımlan-
landı. "Yıkıntılar Altında" adlı şiir ki-
tacı da şairin üçüncü kitabıdır.

DÜŞE-KALKA

-İksirini içmiş olsan da şişeyi kırma
Aragon
O bana gerekliidir
Sabahın sahibine bizde
Akşamın hesabı verilir-

-İ-
bütün sınırları aşıyorum kendi
ellerimle çizdiğim
Düşe kalka, düşe kalka, düşe kalka
yürüyeceğim
Her düşüşümde bir tabaka daha
yükseleceğim/göge erdiğim
Bulut kümesinde

Randevularımı ürkek kılan bütün
kodları sildim
Ne saklayacak bir şeyim kaldı ne de
saklanacak
Artık bana, kafakâğıdıma yazılmış
Kekeme düşmanı adımla seslerin

Günümüzde yavaş yavaş unutulmuş elleriyle
Anımlar orta yerine yazdığım çizgiler
Arkamdan alarm zilleri çalıyor

Naçayev'in dediği adamı arıyorum
belki de
İpin ucunu öte yana çeken Lenin'in
Çekik gözlerindeki sürgün hüzününde

Geç kaldım kim bilir, geç kaldım
belki de.

YAŞAR ERKOÇ

1956 yılında Ordu'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada gördü. 1977'de Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'ne girdi. Öğrenimi devam ederken 1980'de tutuklandı ve Devrimci Yol yargılanmasında idam cezası aldı; fakat bu cezanın Askeri Yargıtayca bozulması üzerine yeniden yargılanması sürerken 1991 yılında çıkartılan "Şartla Tahliye" yasasıyla tahliye edildi.

SEVGİ ÜZERİNE İKİ ŞİİR

I
Işıklı bir günün ortasında
sevd kokuyor saçlarım
bir renk cümbüşünün içinde
ateşin suyunu içiyorum bereketli
ellerinden
ve bir ipek böceğinin kozasından
süzülerek
aşk ile dokuyorum sevgiyi
suskunluğumu şimşeklere katıp
seninle uçuyorum yıldızlara
güneş gözlüm.

II
Kadife bir gül rengine Temmuz
güneşi sağırız ellerimize
ben o gün
toprak bir testinin göz pınarlarında
sevgiyi içtim yudum yudum.
kenetlenmiş aşk kollarından tüten
ılık bir meltemin esintisinde
karanfil kokusuyla yaşanan
bir öpüşti sevgi
insanların, insan teninden yansıyan
gül kokulu bir nefesi duyulan
al ey Sevgili Anne ve Baba,
sıcaklığında beni de götür
dalgalarında özgürlük yanan
yosun kokulu o şehre.

1986

SEFA FERSAL

"1960'da Elazığ'da doğdum. Babamın memur olması dolayısıyla, yedi yaşında Balıkesir'in Susurluk ilçesine göçtüm. İlk, orta-lise öğrenim yıllarım burada geçti. Daha sonra Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünü bitirip öğretmen oldum. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde geçen meslek yaşamımda Ağrı ili Merkez Ortakent köyünde görevlikten Aydın Cezaevi direnişinde ölen tutuksalrın durumunu yazılı olarak protesto edip istifaya ettim. Bundan ötürü tutuklandım ve bir yıla yakın Sağ-salcılar Cezaevinde yatıttım. Direnişi, yoldaş ilişkilerini, dostluğu orada öğrendim. Bu da şiirim için büyük bir ilham kaynağı oldu. Şiire 1978 yılında yazarak Fark Övünç'ün desteği ile başladım. İlk şiir-

lerim Sanat Edebiyatı '81 dergisinde yayımlandı. 1983 yılında "Ustaların Seçtikleri"nde Cemal Süreya'nın seçimiyle Varlık Dergisi'nde şiirlerim Yaba ve Avrupa'da yayımlanan ATK MÜCADELE dergisinde öyküm yayımlandı. "

PARTİZANIN GÜNLÜĞÜ

bir tek gözlerim var
onları kullanıyorum
çatılmış kaşlarımın altında

bir de mayıslanım
ayın on sekizi
sedef çiçekler arıyorum
İbrahim'e sunmak için

ve yalnız gecelerim
yığılı nedir bilmeyen
kartalların kiblesine yönelen
yorgun pençeli.1'de uçum var
yonca yaprağı
dördü ekime bıraktım Tuzla'da
bir de göçüm var
çulsuz çorbasız

kurşun dokuyorum satene
işli fisto yerine.
damardan nakış
alından ay kızılı
okuyorum kavganın hasını
partizan günlüğünden

Haydar'ım, Meral'im var
bir de sürgünü
goncaşık yüreklerin
unutmuşken aş
yaşasın halk savaşı!
diye haykıran gerillalarım var
ası kentlerin dağlarında

SÜLEYMAN GÜNYELİ

1957 Urfa-Siverek doğumlu. Tunceli Öğretmen Lisesi mezunu. 1979 yılında tutuklandı. PKK yargılanmasında idam cezası aldı.

Şiirlerinin, mahpusluğu ve buralarda yaşanan gerçekliği yansıttığını, söyledi. S. Günyeli'nin şiirleri, Çandıya Berxwedan, Hawar ve Urfa'da yayımlanan Halay-Kültür-Sanat Dergisinde, ayrıca yurt dışında yayımlanan "Cezaevi Şiirleri" adlı kitapta yer aldı.

BAHAR

Bahar kanayan yaradır içerdekilerin
içinde
Dışardakilerin baharı sararken kollarına
İçerdekiler içlerinde yaşarlar baharı
Karla örtülü çiçeklere dokunmazlar
onlar

Okşayamazlar papatyayı, nergisi
Özenerek özmekle koklarken bahar yelini

Mart Nisan Mayıs
Gülereke geçer içerdekilere
Anlayamaz onların tutkularını
Şubat'ın karı anımsarken onları
Bir tek gül bile

Süleyman Günyeli'nin şiirleri
Alacagında olsun

Nisan yağmuru
Mayıs papatyası
Yazmayacağı artık sizi
mektuplarımıza
Güller vefadılır derlerdi
Vefanız yalnız dışardakilere mi?

Bak içerdekiler unutmadı sizleri
Topraksız gönüllerde yeşertiyorlar
yüreklерinde
Temmuz'un sıcağı sizi yakıp
kavurduğunda
Merhamet dilemeyin
Dışardakilere demet demet
sunarken kendinizi
İçerdekilere
Bir tomurcuk dahi sunmadınız
Ama olsun
İçerdekiler nasıl yeşertiyorsa umudu
sevdayı
Size inat
Umut gibi yeşertecekler içlerinde baharı

ERSİN ERGÜN KELEŞ

1957'de Adapazarı'nda doğdu. İlkokul, Ortaokul ve Liseyi aynı kentte bitirdi. 1977'de ODTÜ'ye girdi. 1978'de tutuklandı. Devrimci Yol yargılanmasında önce idam cezası aldı, sonuçta on yıl hapislikten sonra bu cezanın da bozulmasıyla Askeri Yargıtay'dan tahliye edildi. Şiirle 1975'ten bu yana ilgileniyor, şiirle daha yoğun uğraşmaya 1984'te başladı. İlk şiir kitabı "Bir Avuç Şair"den sonra ikinci kitabı "Gülyangını Ömrümüz" 1990'da basıldı.

SÖYLE

Kenan'a

dörtнала bir yaşamın
ışıklarını görebildin gözbebeklerinde
sevincin, tutkunun
yaşama isteğinin çiçeklerini

türkülerini dinlemeyi severdi halkının
umudun ve direncin türkülerini
severdi

şiirler dökülürdü o bildik tanıdık
kaleminden
yerinde usul, dost, yumuşak
yerinde ateş gibi, kavgacı, atak
yerinde kan
ve gülüşler dökülürdü
kadehlerine dostların
şair ve sevdalı dudaklarından

ışığını kendi söndürdü
çiçeklerini kendi kopardı gözbebeklerinin
kulaklarını duymaz, dudaklarını
konuşmaz etti
kendini kırdı şiirler dökülen kalemini
"bir daha görmek, duymak bir daha
konuşmak, yazmak istemiyorum"
diyerek
eskiden dost bildiklerinin
yılandığı ihanetini
ve bilmem daha niçin?

Kenan'ın şiirleri kendisini
bir gece yarısı imiginde
dostlarından habersiz

bir avuç şair biraracak geride
ve bıçak gibi bir acı dost yüreklerinde

sen, acılarımı
bir gece yarısı ilmiğinde
kördüğüm eden dostum
yıldızların yedi canlı ışığını almıyydın
halbuki gökten
ama ölümün kara tırpanını aldın sen
ve üstelik
o tırpanla ihanetin kökünü kesmek
varken
sadece kendini kestiri kökünden
ya şimdi sen
söyle nerelere koyayım acımı
hangi kadehe
hangi damara
hangi buzun altına
söyle
hangi dağa
hangi taş
hangi toprağa gömeyim

✎ NAIL KOÇ

1959 Ankara doğumlu. Yüksek öğrenimi zorunlu nedenlerle yarıda kaldı. Politik nedenlerle 13 yıla yakın bir süre cezaevlerinde bulunan Nail Koç'un yayımlanmış iki şiir kitabı var: "Can ve Güven"le "Acımın Daraçısı".

BUZYANIĞI ALINIM

Güneş dalında yorgun, mevsim
sonbahar
dağlı bir hüznün çökmüş kestane
ağaçlarına
akasyalar kırıncıklaşıyorlar...
kaç zamandır ısınmıyor buzyanığı
alınım
kaç zamandır çocuk çıgıklarıyla
bölünüyor uykularım...

Bir tabut geçiyor uykusuz gözlerimin
içinden
son nefesinde gülleri kıskandıran
bir dost,
çarmıha
gerilmiş bir kızın
boğuk uçurumlara fırlatılan suskunluğu,
ve darağacının kuru zeminine
yaşamın dipdiri soluğu bırakırken
bir sevgilinin buz tutan elleri...

rüzgâr nazlı okşarken ağaçları
anasının koynunda güneşi emziren
bir çocuk
kopupda gelse
sürse güdoğumu alını
buzyanığı yanağı üzerine
dökülecek tarifsiz kederim gecenin
serinliğine
ve ben
döneceğim miting alanlarının
mahşeri kalabalığının içine...

✎ ÖZGÜR OVACIK

1960 Çorum doğumlu, Giresun lisesi mezunu.
1980'de "Eger Sevmek Nââ Şiirâsâ"
adlı kitabı Gözlem Yayınları'nda yayımlanmıştır.

landı. Kimi yerlerde dergilerde şiirleri yer
aldı. İkinci şiir dosyası, "Ufka Verdim
Gözlerimi" adını taşıyor.

EGER

Bir gün
bu kör kuyuyu doldurabilirsem
yapabilirsem
gökyüzünün merdivenini
terk edilmiş yollardan
yine geçeceğim
eger
bir darağacında noktalanmazsa
hayatım
kırmasa cellat kalemini
yine el ele olacağız
çocuklar gibi
gülebilirdi diye insanlar.

✎ EMİRHAN OĞUZ

1958'de İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini Galatasaray Lisesinde tamamladı. Mimarlık öğrenimini sürdürdüğü yıllarda tutuklanarak uzun süre tutuklu kaldı. 1977-1987 yılları arasında yazmış olduğu şiirlerin bir bölümünü kapsayan "Ateş Hırsızları Söylencesi" adlı yapıtıyla 1987 Akademik Kitabevi Şiir Birincilik Ödülü'nü kazandı.

ATEŞ HIRSIZLARI SÖYLENCESİ

Ateşi çalmaya gittim Promete'nin
dağlara zincirli bileklerinden
geçip buza kesmiş yanardağ ağızlarında
uğuldayan rüzgâr mızraklarından
geçip ateş aynısı buzul ırmaklarında
ki ince su damarlarından
ateşi çalmaya gittim İkarus'un yankı
kanatlarını ahi evran çeliğiyle sararak
geçip Spartacus'un bir dağ yamacında
gömülü duran kılıç ısıltısından
geçip Bedreddin'in sıksa bir söğüt
dalı altında islanan rahlesinden
ateşi çalmaya tanrıların yıldırımlarını
çelimsiz ellerimle
yararak
ateşi çalmaya gittim
ve yenildim, ricat yollarından geri
çekiliyorum bayraklarımı toplayarak

gecede ateş aylası ve ay öksüz bir
şarkıcıdır uzun yoldan gelmişim

uzun yoldan geliyorum kulaklarım
çınlıyor vur emriyle arandım
sen sus pus içinde bir çıgıktın aradım
kendini yankımı ateş aylarında
ham bir çağlayı ısırmak gibi bir şeydi
erteledim genç ömrüm kırık aşklarını
sormadım neydi beni savuran beni o
çağ yangınlarının gizemli burgacında
bıraktım çocuk ellerimi dereotlarının
gölgesinde yılları ılık hızzıyla aktım
ve işledim geçtiğim bıçak yollarındaki
çiçek harmanını belleğimin
kurşunu fanusuna
uzun yoldan geliyorum kulaklarım
çınlıyor vur emriyle arandım...

✎ MUHARREM ENDER ÖNDEŞ

1957'de Manisa'da doğdu. 1974'de Sakarya DMMA'da yüksek öğrenimine başladı. Daha sonra A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Ege Üniversitesi Reklamcı Pazarlama Yüksek Okulunda okudu. Hiçbirini bitirmedi. 1980 Ocak ayında hüküm giyen M. Ender Öndeş'in şiirleri bundan sonra Eylül, Yarı, Gerçek Sanat, Karşı, Kırkmerdiven vb. dergilerde yayımlandı. İlk şiir kitabı, "İnce Yazılar" 1988'de yayımlandı. Şiiri sürdürün Öndeş, "Yazmak benim için sorumluluk ve zorunluluktur," diyor.

ÂŞKI HAYATI VE YILDIZLARI

I
Gel, bırak bu saçak altlarına sığınma
huyunu
Yağmur iyi şeydir. Bilmez misin sanki?
Diriltir insanı ve siler gizlice
Alınmıza yazılmış bütün o aykırılıklar
II
Ömür dedigin? Kimin umurunda
sanıyorsun
albümlerdeki o resimler?
Kim merak ediyor uyanan tırnaklarını
senin?
Bak! İbret olsun! Kim anımsıyor en
son ölüşünde
Öldüğün bile belli olmayanları?
III
Gel! Yıkma kaşını! Gecedir, biter.
Ko ne yazarsa yazsın omzunda
tüneyen kâtip
kırpıntılar
Cümle hal insan hali, lakin yalnızlık değil
Sen gell Suyu önemse yalnız, aşkı,
hayatı
ve...yıldızları

✎ HALİL İBRAHİM ÖZCAN

Kayseri doğumludur. Üç yıl öğretmenlik yapabildi. Enternasyonal sorumluluğunun gereğini de yerine getirdi. On yılda ülkenin yedi ayrı cezaevlerinde tutuldu. Artık özgür. Şimdi şaşkınlığını gizleyemiyor, yaşamın içinde deneyimleri kucaklarken.

Öykü ve şiir alanında kitapları yayımlanıyor.

GELSEYDİN

asla unutulmuyor sende buraları
soruyorsun
ne olsun iyilik sağlık
ipekle kar kıyıyoruz şu sıralar
tavanda

alınma yanak yanağa anışta
bulursun tırnağında eskitilmiş
renkleri
süvari alayları kırsaklarının
singelerinde
sözlükleri karıştırdıkça

kusura bakma silinmiş adın
kar haceden oluşuyordu senin
kızıl saçlarında yenilmiş
bayraklar

sürelî kin ödöl olmuş ödünle rehine dibine akan zehir zinde gül olurdu gelseydin elden ele anlatıldıkça tek yönlü utanırdı pembe bakışlı afyon özlü düşler gelseydin

✎ KENAN ÖZCAN

1959'da Ordu Fatsa'da doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini burada tamamladı. 1979 Aralık ayında tutuklandı. Cezaevi'nde yazdığı şiirlerini Belge yayınlarından "Sizinle Kaldı Sevdam" adlı kitapta yayımladı. Şiirlerinde direnmeyi, umudu ve insanı olanı kendine özgü duyarlılığı ile işleyen Kenan Özcan, şiirlerindeki gibi yaşadığı Amasya Askeri Cezaevi'ndeki hücre-sinde, 20 Ekim 1985 tarihinde, yaşama kendi elleriyle son verdi.

SON ŞİİR

Kimi dostlarım;
En onurlu kısmında
Noktaladı yaşamı
Ya bir orman karanlığında
Ya bir dağ geçidinde
Kimi dostlarım;
Asıldı bir başka celladın ellerinde
Kimi dostlarım;
İhanet etti, tek kelimeyle ihanet
Kimi ise;
En saygınları
Zorlukları göğüsleyerek yürüyorlar
İnanıyorum ki, yürüyecekler
Yürelerinde yarattıkları
O duru, o güzel günlere

19 Ekim 1985

✎ HÜSEYİN ŞAHİN

1961 Malatya'da doğumlu. "...İşçi bir ailenin ilk erkek çocuğunun birincisiyim. 1978 yılında siyasal nedenlerle tutuklandım. Yaşım henüz on altı idi. Bu aynı zamanda öğrenimimin bitmesi anlamına geliyordu. Kısa süren yargılamalar sonucunda, 36 yıl ceza aldım. O gün bugündür, yazmak, sürekli yazmak için çaba harcıyorum," diyen Şahin'in ilk şiir kitabı Belge Yayınları arasında 1991'de yayımlandı. Ayrıca birçok dergilerde de şiirleri okunan Hüseyin Şahin 1991'de çıkarılan "Şartla Tahliye" yasasıyla 13 yıl sonra serbest bırakıldı.

ÇİĞLIĞI SENDE KALDI

Çiğliği sende kaldı, tenimde öptüğün
yalnızlığımın
Uçup gitti canımın ağrısı
Dev bir yangın şimdi, Yüreğime
bastırdığın ellerin

Korkular ne çiçek açar, yüzümde
Ne alımdan eksilir ölümün kuyuları
Gürültünün yokluğunda öğrendim
yığınla seni
Dudağımı ısırın bir tanımdan...

✎ TARIK UYGUN

1958, Artvin Ardahan ilçesinde doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini Ardahan'da yaptı. Giresun Eğitim Enstitüsü son sınıfın-

dayken okuldan ayrıldı. 1980'de tutuklandı. Devrimci Yol davasından önce idam cezası aldı; yargıtayda bozulan bu hükmün ardından, bu kez müebbet hapis cezası aldı. 11 yıllık hapislikten sonra bu hükmün de bozulması ile Askeri Yargıtay'da kararıyla tahliye edildi.

İlk şiirlerini topladığı kitabı "Güncem-de İşıyan" adıyla yayımlandı, (1990.) Şiirle ilgisini sürdüren Tarık Uygun, şiir bana yaşamı tanımak, yorumlamak, değiştirmek ve daha güzele doğru akması için katkıda bulunmaya başladı, diyor.

AKŞI ARARIM

aşkı ararım
sesler dönüşmemiştir söze
henüz alev almamıştır ateş

aşkı ararım
bir çağ dönümü sonra
tanrıların doğmadığı
dilin kirlenmediği
kayalar oyulmuş
yabancı mezarlarda

etin ve kemigin rengi solar
dökülür kül yığını sulara
son bulur uyuyan sonsuzluk
zaman durur yontularda

✎ FEHMİ UZAL

Fehmi Uzal: 1959 yılında Çarşamba da doğdu. Hiç okula gitmedi. Fırın işçiliği ve sendikacılık yaptı. Eylül 1980'den hemen sonra Yunanistan'a gitmek zorunda kaldı; iade edildi ve bu durum uluslararası kamuoyunca eleştirisi konusu oldu. Samsun ve Sinop kurtuluş davalarından TCK'nın 146/1. maddesine tutuklandı, yargılandı ve hüküm giydi.

Erzincan Askeri Cezaevinden bir grup arkadaşıyla firar etti ve yurt dışına çıkarken yakalandı.

Firarda Son Gece Ya da Sevgiliye Hazır Not

tut ki gelmeyeceğim bu akşam
tut ki bir düş bakışında kaldı aklım
olur ya hani seni istemez canım
n'olur incinme
asma yas zülfünü kaşlarına
yine bu koluna yıldızların
yine sar beni sardığın gibi
soylu bir aşk söylencesinde
sevgili notlar düş güncene

tut ki gelmeyeceğim bu akşam
yarın... gece... öbür gün
tut ki göğsüme kurşun dizedim
bir komün afişi önünde

tut ki gelmeyeceğim
silahım tutuk
yakalandım bir grev çağrısında

tut ki gelmeyeceğim
ömrüm demir ve kül yığını arasında

tut ki gelmeyeceğim bu akşam
tut ki aşk çağrısında kaldı aklım
insanız ya hani seni istemez canım
n'olur incinme
yıkma yas zülfünü gözlerine
yine gir koluna yıldızların
yine sev beni sevgidğin gibi
mavi bir devrim çağrısında
en çılgın notlar düş güncene
yine gül canım
ben her gün açarım yüzünde

✎ EMİR ALİ YAĞAN

1958 Tunceli doğumlu. İlk şiirler 1979 yılında yurt dışında Mücadele dergisinde yayımlandı. Şiirle uğraşı asıl olarak 80 sonrası cezaevi günlerinde yoğunlaştı. 1989'da tahliye olduktan sonrada şiir ve denemelerle yazın çalışmalarını sürdürdü. E. Ali Yağan'ın şimdiye kadar Temmuz, Dönemeç, Gerçek Sanat, İmece, Yeni Şiir, Tohum, İletişim, Kırmızıgül, Parantez, Güneş, Erde, Karşı, Şiir Okulu, Damar v.b. dergilerde şiir ve düz yazıları yayımlandı. İlk kitabı "Urmiye Mavis'i" 1989 yılında Umud Yayınları arasında yayımlandı. İkinci dosyası "Şarkılar Ülkesi" ile 1990 Cahit Sıtkı Tarancı Ödülü'ne değer görüldü.

TURNA GEÇİDİ

ben ki
boyun eğmeğimim
tiranlar hükmüne
atom çağına
intiharım olur payıma düşen ayrılıklar
-ırmağı
dön-ımdadım ol-ipince bir misininin
-ucunda inadım

Bu gece firarım ol
ay değirmisine sarıp eşkâlimi
işte aşkın gazabı desinler-kundakçısı
zulmetin
kanlısı belalı desinler-eşkıyası
sevmenin

dön-saçlarımda nergis mavisini
bir tutam medya çiçeği
dön-koynunda sığınakların
ılman kuytuluğu
kurşun mavisleri ellerinde
ışıkların üretken kiri
ve ölece kal
çığlığında öpeyim-yasak ve aykırı
daha ne isteyebilirim ki-olası
vebalımsın

tut elimden uçsuz uzamsız örgülerine
sal yıkılların
dörtmala menzile erip-çatlayan utkun
ve kibirli atların
sıra sıra darağaçlarında-celali
ömrüm ömrüm

ısrarla harlanırken
hançeremde yaşamın türküsü
kalbim hazırken
fırlatılmaya celladın bıçağına
iyiden iyiye inanmış-vakarlı ve
zaarım olursun-büsbütün direngen
ve asi.

12 EYLÜL ŞAİRLERİ - YAZARLARI

Gökyüzü pırl pırl . Kuşlar kanat çırpıyorlar masmavi gökyüzünde. Hafif bir esinti var dışarıda. Geriye düşüyor başım, taa gerilere yirmi beş yıl öncesinin Eylül'üne.

Darbenin arifesi: gecenin karanlığında patlayan silahların sesleri geliyor uzaklardan. Polis sirenleri. Gökyüzüne bakmak bile gelmiyor aklıma. Cemve ve Ford sesleri. Şafakta siyah beyaz tv'den okunan Milli Birlik Konseyinin 1 numaralı bildirisi "Yüce Türk Milleti" diye başlıyor Mesut Mertcan'ın sesinden yorgun bir su gibi dökülüyordu.

Duvarlarda arananların afişleri, ihbarlar, muhbirler devreye giriyor birinden bire.

24 Ocak kararlarının yürürlüğe konmasıyla birlikte darbe söylentileri zaten ortaklık dolaşmaktaydı. O dönemdeki Süleyman Demirel Hükümeti bu iktisadi kararlılığı yürürlüğe koyamayınca toplumun bastırılacağı ve bunun uzun yıllar sürmesi toplumsal muhalefetin susturulması için 12 eylül ilan edilir. O dönemin kaynaklarından biri olan Cüneyt Arcayürek'in kitabının başlığında olduğu gibi "Demokrasiye dur" denilir. Zaten yaşananlar demokrasinin kısıntılarıyla.

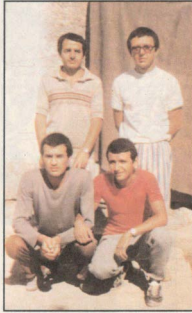
12 Eylül ile birlikte bütün demokratik kitle örgütleri yasaklandı ve ilericilik devrimcilik adına ne varsa hepsinin üstüne kabus gibi çöken gerici yıllar başladı. Siyasi partiler kapatıldı. Yeraltı örgütlerinin üstüne hızla gidildi. Gerçi o zamanki dönemde legal ve illegal birbirine yakındı. O yüzden ki çok kısa zaman diliminde koca koca örgütler hızla çözüldü. 1402 sayılı yasa ile üniversiteler ve kamu kuruluşlarından, silahlı kuvvetlerden binlerce kişi işlerinden uzaklaştırıldı.

Onur yayınlarnın sahibi İlhan Erdost dövülerek öldürüldü. Yüz binlerce kitap imha edildi. Cezaevleri dolduruldu. Her türlü baskıya karşı direnenler kendi cümlelerini kurdular "sonuna kadar direneceğiz", "insanlık onuru işkenceyi yenecek"

Direniş odağı artık cezaevleriydi. Dışarda kalan bir avuç aydın önce "Aydınlar Dilekçesi"sini verdiler ardından "Ekme ve Hak Dilekçesi" verildi. Kovuşturmalara uğradılar.

Kıvıscası faşizmin karanlığı gelip çökmüştü. Söz tükenmiş, ahiretler birbirlerine yüz vermez olmuşlardı. Acılar düşüyordu ömrün eylik vaprına.

İdamlar başlamıştı. Zaten Necdet Adalı 7 ekim 1980'de Anka-

Sol başı Halil İbrahim Özcan cezaevi arkadaşlarıyla 4 Ekim 1985
wz no'luAsk. Cezaevi - Elazığ

ra'da idam edildi. Ardından Adana'da Sırdar Soyergin 25 Ekim 1980, yaşı buylütlerek asılan Erdal Eren (13 aralık 1980) daha on yedi yaşında bir fidandı.

"Her yerde ölüm var, tanı bol bol veriyor onu / herkes herkesin hayatını alabilir, ama ölümü / alınmaz kimse- den; binlerce kapısı var ölümün" Seneca böyle diyordu tarihin yaprakları arasından kalan acıyla.

Direnış dışıydı, ve Seneca'nın dediği gibi ölümün binlerce kapısından geçilebileceğini öğretiyordu cezaevlerindeki politik tutsaklar. "Yaşasın ölüm" sloganları atılarak ranzalarla betona sloleme atılıyor Diyarbakır Cezaevi'nde. Evet insanlar ölme özgürlüklerini kullanıyorlardı. Montaigne, Denemeler'de şu örneği veriyordu: "Anginos'un tutsağı bir İspartalı çocuk köle olarak satılıyor; efendisi onu zorla çirkin bir işte kullanmaya kalkınca: 'Görürsün' diyor çocuk, kimi satın aldığını -özgürlüğüm elimdeyken ayıptır sana kul olmak.' böyle söyledikten sonra evin tepesinden kendini aşağıya atıyor. Yani ölümle korkutulamayacak kadar hayata bağlı insanlar dörtler kendilerini yakıyor Diyarbakır Cezaevi'nde. Ateşler kabul ediliyor.

Ölümle yatılıyor ilk direnişçiler ölümün arucunda kendilerini feda ediyorlar. Kimi baskıya dayanamayanlar itibaren Türkiye'de -Politik mahkum olunduğunun kabu-

lù -insanca muamele-dışardan gelen kitap ve okunacak dergilerin içeriye verilmesi.

Bununla başlayan taleplere karşılık daha ağır işkence oluyor. Bu talepler bazı cezaevlerinde yalnızca yaşama hakkına tekabül ediyordu; Diyarbakır, Elazığ cezaevleri gibi.

Ülkenin dört bir yanında kurulan da-rağaçları genç bedenleri sallandırıyor. Sokak infazları başlıyor.

Karanlık ve yıllann ağırlığı ve hücrelerin soğukluğuyla karşılaşılıyor. Koca koca illegal, yarı legal örgütlenmelerin gücü gittikçe yayflatıyor ve dağılma sürecine giriliyor.

Ölmetken beter olan günlerde insanlar kendi hallerini ifade etmenin yollarını buluyorlar. Dert ve dava birbirine yaklaşıyor. 1926 -1937 yılları arasında içerde tuttuğu Gramsci için Musolini 'Bu beyin çalışmasını yirmi yıl durdurmalyız' dememiş miydi? Susturulmaya çalışılan beyin çalışmasını ehileştirmek için her türlü yolu devlet deniyordu.

O günlerde yaşayabilmek için direnenler bir yandan da gönderebilecekleri mektuplara yüklüyorlardı duygu ve düşüncelerini. Bu mektuplar daha bir denetimsiz türlerle dönüşüyordu. Çünkü mektup ruhun çıplaklığıdır. Oysa şiir öykü roman bir iç döküm değildi yalnızca. Bunun farkına varanlar ranza aralarında en sevdiklerine göstermeye başlamışlardı şiirlerini, hikâyelerini. Öyle ya ateşin içinden gelen çocuklar, yazdıklarıyla küçük buljuvalar olarak küçümsendiği zamanlardı. Yazmak çok zordu çünkü yazmak başka bir özgürlük alanının yoluydu ve insan yazarak da özgürleşebildi.

Dönem pratiği içinde okunan, bilinen şairler yazarlar hep mücadelede içinde tanınan bilinen ülkelerin bağımsızlık mücadelesi vermiş ve sosyalizme hizmet etmiş isimlerden oluşmaktaydı. Bunun dışında bilinen ve sevilen okunanlar ise o insanın kişisel gayreti ve arzusu ile ulaşılanlardı. Yani bilinen şiirler aynı, hikâyeler aynı verilen örnekler hemen hemen birbirine benzerdi. Böylesi bir yerde yazmak ve yeniden özgürlük alanını genişleterek kendini var etmek zordu hem de çok zor.

Bir önceki kuşak gibi edebiyattan sanattan gelen çoğunluk değil 12 Eylül ile birlikte içeri alınanlar. Estetik ilk yıllarda tamamen içeridekinin uzağındı duran bir konuydu. Estetikle ilgili kitaplar yazılmıyordu. İtibaren Türkiye'de çoğalmaya başlamıştı. Zaten okuma fi-

ilinin zorluklar içinde olduğu koşullarda bunlara ulaşmak zordu.

Her türlü gericiliğin derinleştirildiği ortamda artık içerden sesler yükselmeye başlamıştı. Bunlardan ilki Nevzat Çelik'ti. Nevzat, dışarının beklediğini değil kendi duyarlığında şiirler üretiyor ve bu sanki dışarının beklediği şiirlermiş gibi karşılığını buluyordu.

"Gece Gezintileri" adlı şiirinde şafak türküsü

....biter elbet bu firarı gezintiler
kırık kapılı evinde gültepenin
bir bebek ağlar babası yitik
ağızda ıslık dönerim metris damına
ağlama bebeğim
türkülü sabah bıraktım kapına

"....sıcak saklayın gecelerimi" adlı şiirinde

geçici ayrılık benimkisi
ilk yaz çiçeğine gebeyim
ağıtları yakmayın adıma
ben ölmedim ölmeyeceğim..

İdamla yargılanan bir şairin şiiri. Özlem, mücadelenin bıraktığı yere yeniden dönme ve başlama inatla hayata tutunma. **Ahmet Kaya'nın** o eşsiz sesi ve bestesiyle halkla bütünleşen

..metrisin önünde durdum
şapkamı yerlere vurdum
ben dağlarda uçan kuştum uçan
kuştum
kanatlarımdan vuruldum...

Evet, kanatlarımdan vurulan kuşlar gökyüzüne küsmemişlerdi ve artık yazıyorlardı. Sonra şiiri has ipekte sinayan Emirhan Oğuz 'Ateş Hırsızları Söylenesi'ni yayımladı.

Tahliye adlı şiirinde:

*Martılar çığlıklarla geçtiler
Bunlar ritsos'un martıları dedim
Hayır, bunlar benim martılarımdedi*

Bir dost şubat'ta çıkacakmış dedim:
anımsadın mı, hani her kuşun
Kurşunların erişemediği gizli bir ufkunu
vardır diyen...

Anımsadım-dedi: elleri midye kesigi,
ayak bileklerinde mavi diken
Ve saçlarında yosun lifleri vardı; diz-
kapagında, soğuyan kurşun

.....

Evet kurşunlar kuşlar, martılar...

Halil İbrahim Özcan

El Yosması adlı şiirinden

...Bir ürkek serçe
çağlarla başımı derde sokar
hücre penceresinde öter
solguninince bir sızı doldurur kalbimi

çığlıklar birbirine kanşır yan hücrede
Dargındım sınıanmış isyan bıçağı misali
Durgun sular çekemez olmuştur kahramı

...ve sular..

Cmhuriyet tarihi boyunca hapishanelerden aydınlar şair ve yazarlar hiç eksik olmadı. Nazım Hikmetlerle başlayan, Orhan Kemal, Kerim Korcan, Kemal Tahir, Ahmed Arif, Enver Gökçe, Şükran Kurdakul, Arif Damar, Metin Demirtaş, Can Yücel, Atıl Behramoğlu, Sevgi Soysal, Erdal Öz, Feride Çiçekoglu... Toplumsal bellek adına bunları unutmamak gerekir diye düşünüyorum. Unutulanlar yaşanmamış sayıldığına insanın koca bir hiç olduğunu düşünüyorum. Mardin-Diyarbakır yolunda bir taksinin içinde **Feride Çiçekoglu'nun** dökülen gözyaşlarının ağırlığı kadardı yaşananlar anlatmaktan öte... Ve ona katılan Oya Baydar...

Gözlerimi kapatıyorum, Sen nehrine sürgünün acısıyla yürüyen arkadaşımı, Beyoğlu'nun arka sokaklarından birinde kendini kalorifer borusuna asan Şair Soysal Ekinci'yi, Golanın eteklerinde, elinde kalaşnikovuyla düşen Malik'i, düştüğü topraklarda öpüyor, ve hâlâ içerde olup yazan kardeşlerime binlerce selam gönderiyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranfey.org>

12 EYLÜLCÜLER, EYLÜLZADELER ve BAZI KİTAPLAR

1974-1980 dönemiyle ilgili yaptığım çalışma nedeniyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne (İBB) bağlı Taksim Atatürk Kütüphanesi'nde çalışıyordum. Tarih: 2004 yılı sonu.

1980 yılı Eylül ayında meydana gelmiş olaylara ilişkin gazete haberlerinin fotokopisini çektiyordum. İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) öğrencisi bir gençle tesadüfen tanışmıştım. Son sınıfta okuyordu. Gazetede haberler ilgisini çekti ve bana, "O dönem askeri darbe mi oldu?", "Askeri darbe ne demek?", "Neden böyle bir şeye gereksinim duyuldu?", "Sıkıyönetim ne demek?", gibi bir çok soru sordu.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra doğmuştu. 22-23 yaşlarında bir gençti. Belki de askeri darbeyle yaşıtı.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin üzerinden tam 25 yıl geçti.

Darbe yapıldıktan sonra siyasi partiler, sendikalar, siyasi demokler kapatıldı. Siyasi faaliyeti yapılmasına uzunca bir süre izin verilmedi. "Örgüt"sözcüğü ürkütücü bir şeydi.

Siyasi liderlerden bir tanesinin ilginç bir sözü vardı. "Türkiye'de siyasi bir yorum yapmak için 24 saat uzun bir zamandır. Her an her şey değişebilir. Ben ancak şimdi içinde bulunduğum zaman için bir şeyler söyleyebilirim", demişti.

Siyasi bir değerlendirmeye için 24 saatın bile uzun sayılabildiği bir anlayış olduğu yerde yaklaşık 25 yaşındaki bir gencin 25 sene önce yaşanan olaylar hakkında bilgisinin olmaması doğaldı.

Karl Marks'ın dediği gibi, "alt yapı üst yapıyı" belirliyordu.

Evet, 12 Eylül 1980 dönemi bir milattı. Empyalist-kapitalist sistem için bir milattı. Uzun süredir yapmak istediğini kimsenin muhalefet edemediği bir ortam içinde yapmak zorundaydı.

Yoksa dağın başındaki çobanın bile siyasi dergi okuduğu, ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin siyasi eylem yaptığı bir ortamda empyalist-kapitalist sistemin istediği her şeyi yapması mümkün değildi, yapamıyordu.

12 Eylül 1980 öncesinin doğrularını yanlışlarını tartışmak önemli ama demiyen yerindeyse, "7'sinden 70'ine" herkesin politize olduğu, taraf olduğu bir dönemdi.

Taraf olduğu konum içinde bireyler belli çerçeveler içinde hareket ediyordu. Kaba bir biçimde de olsa bir örgütdisiplini sağlanıyordu ve bazı ilkelere çerçevede hareket etmek söz konusuydu.

Bu ortadan kalktı. Yoksa kapitalist sistemin izin verdiği ölçünde hareket edilebilirdi. Sürec içinde bu sağlandı. Bi-

reyler özgür değildi ama serbestti. Aynen, bir ay önce Van'da yaşanan bir olay gibi.

Bir sürünün koyununun, bir tepeden aşağı atlamasıyla diğerlerinin de hep birlikte atlaması olanagı bireylere sağlandı.

Empyalist-kapitalist sistem için, yığınların tüketim alışkanlığının olmasının dışında bir önemi, değeri yoktu.

Yığınların tüketmesi önemliydi. Yoksa onların varlığı önemli değildi.

Üretmeden tüketme anlayışı herkese hâkim bir güdü haline getirildi. Bugün, yığınlar hiç çalışmadan-üretmeden her şeye sahip olmak istiyor. Böyle bir anlayış içerisinde olan yığınların örgütlenmesi, toplumsal bir anlayışa yönlendirilmesi mümkün ama çok zor.

Tarihin akışının, gelişiminin çoğunlukla seçkin devlet adamlarının, komutanların iradesine bağlı olduğu konusunda yaygın bir kanı vardır. Gerçekte bu kişiler, olayların gelişimini çabuklaştırır ya da geciktirebilirler, ama tarihin akışını ve gelişimini değiştiremezler.

12 Eylül 1980 bir tarih. Ama bir gün-de olup biten ve diğer günler gibi bir tarih değil. Millet adına ülke yönetimine el koyulduğunun açıklandığı bir tarih. Yani sosyal bir olay.

Behice Boran'ın yazdığı gibi, "Bunun için meseleyi, toplumsal yapı ve bu yapının değişmesi açısından görüp formüle etmek gerekir". Meseleleri toplum yapısı açısından görmek demek, onlara, üretim güçleri, ilişkileri ve bu ilişkilerin meydana getirdiği sosyal sınıflar açısından bakmak demektir."

25 yıl gibi kısa sayılmayacak bir za-

man diliminden sonra 12 Eylül üzerine inceleme, araştırma, anı, belge, edebiyat, sanat vb. düzeyinde nelerin yayınlandığı konusunda bir yazı hazırlamak istedim. Fakat, gördüm ki, 12 Eylül üzerine, şaşırtıcı diyebileceğimiz kadar yayın bulunmaktadır. Bir dergi sayfasında bunların hepsine yer vermek olanaklı olmadı için belli başlıklar altında ve arşivimde bulunan yayınların genel bir dökmünü, bu olayı merak eden okuyucu için "konu başlıklarıyla" sunuyorum.

"GİRİŞİLEN HAREKETİN AMACI"

1-Mehmet Ali Birand, 12 Eylül 04.00, Karacan Yayınları, İstanbul, 1984, 2-Kenan Evren, Kenan Evren'in Anıları, Milliyet Yayınları, 6 cilt, İstanbul 1990, 3-Baskın Öran, Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları-1, Bilgi Yayınevi, Ankara, 9. baskı, 1990, 4-Baskın Öran, Son Defter-Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları-2, Bilgi Yayınevi, Ankara, 4. baskı, 1990, 5-Nevzat Bölügeray, Sokaktaki Asker, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1989, 6-Necip Torumtay, Necip Torumtay'ın Anıları, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, 7-Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, 12 Eylül Karşı Devrim, Evrim Yayınları, İstanbul 1989, 8-Cüneyt Arcayürek, Demokrasi Dur-12 Eylül 1980, Bilgi Yayınevi, Ankara, Mayıs 1986, 9-Hasan Cemal, Tank Sesiyle Uyanmak, Bilgi Yayınevi, Ankara, 5. baskı, Temmuz 1986, 10-Zafer Üskül, Rejim ve Asker, Afa yayınları, İstanbul 1989, 11-Ufuk Güldemir, Kanat Operasyonu, Tekin Yayınevi, İstanbul, 12-Talat Turhan, Doruk Operasyonu, Sorun Yayınları, İs-

tanbul, Ağustos 1989, 13- *Erbil Tüshalp*, *Eylül İmparatorluğu*, 4. baskı, Eylül 1990, 14- *Yalçın Doğan*, *Dar Sokakta Siyaset*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1985, 15- *Ölkemizi 12 Eylül'e Getiren Sebepler ve Türkiye Üzerindeki Oynalar*, Aydınlara Ocağı Yayınları, İstanbul 1984, 16- *Hasan Cemal*, *Demokrasi Korkusu* 12 Eylül GÜNÜLÜĞÜ, Bilgi Yayınları, Ankara, 2. baskı, 1986.

"24 OCAK 1980 EKONOMİK KARARLARI"

Bu konuda yararlanılabilecek kitaplardan bazıları şunlardır:

1- *Emin Çölaşan*, 24 Ocak Bir Dönemin Perde Arkası, Milliyet Yayınları, İstanbul, 16. baskı, 1986, 2- *Emin Çölaşan*, 12 Eylül Özal Ekonomisinin Perde Arkası, Milliyet Yayınları, İstanbul 1990, 3- *Aslan Başer Kafoğlu*, 24 Ocak Uygulamaları ve Bazı Gerçekler, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1981, 4- *Fikret Şenses*, 1980 Sonrası Ekonomi Politikaları Işığında Türkiye'de Sanayileşme, V Yayınları, Ankara 1989, 5- *Borataş/Türkan/Erdoğdu/Türel/Berksoy*, IMF İstikrar Politikaları ve Türkiye, Savaş Yayınları, Ankara, 1982, 6- *Borataş/Keyder/Pamuk*, Krizlin Gelişimi ve Türkiye'de Alternatif Sorunu, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1984, 7- *Oğuz Oyan*, Dış Açılma ve Mali Politikalar-Türkiye 1980-1989, V Yayınları, Ankara, 8- *Bilal Çetin*, *Soygun-Hayali İhracatın Boyutları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1988, 9- *Brakınız Yapsınlar/Brakınız Geçsinler Türkiye Ekonomisi (1980-1985)*, Bilgi Yayınevi, Ankara, üçüncü baskı, 1987, 10- *Osman Altug*, *Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Mart 1984, 11- *Yalçın Doğan*, IMF Kışkacında Türkiye, Tekin Yayınevi, İstanbul 1980, 12- *Faik Y. Başbuğ*, 24 Ocak Yargılanıyor, Tekin Yayınevi, İstanbul 1987, 13- *Faik Y. Başbuğ/Mustafa Koç*, Kara Para, Tekin Yayınevi, İstanbul 1980, 14- *Emin Çölaşan*, Banker Skandalının Perde Arkası, Milliyet Yayınları, İstanbul 1990, 15- *Emin Çölaşan*, *Yalçın Nereye Koyuyor*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1990, 16- *Bülent Ecevit*, *Hitit Paşa ve Türk Ekonomisinin Tarihleş Süreci*, DSP Yayınları, Ankara, 1990, 17- *Halil Nebiler*, *Mafyanın Ekonomik Politikası*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, Mart 1995, 18- *Erbil Tüshalp*, *Ben Tarihim Bay Başkan*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 3.baskı, Haziran 1990, 19- *Mustafa Sönmöz*, *Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları*, Belge Yayınları, İstanbul, Kasım 1984, 20- *M.Nazif Ülgen*, *Özallam Çıkamaz*, Şahin Yayıncılık, İstanbul, 2.baskı, 1990, 21- *Arslan Başer Kafoğlu*, *Bankerler Olayı*, Cemmay Dağıtım, İstanbul, Nisan 1982, 22- *Arslan Başer Kafoğlu*, *DCM Dosyası*, Alan Yayıncılık, İstanbul, Mart 1986, 23- *Atilla Aker*, *Horzum Labirenti*, BİS Yayınları, İstanbul, Ocak 1990.

"DEMOKRASİ DÜR"

Bu konuda yararlanılabilecek kaynaklardan bir kısmı şunlardır:

1- *Gerekçeli Anayasa Önerisi*, A.Ü. SBF Yayınları, 1982, 2- *Bakır Çağlar*, *Anayasa Bilimi*, BFS Yayınları, İstanbul, Mart 1989, 3- *Emel Olcayto*, *Yeni Anayasa İçin Görüşler*, 1982, 4- *M.Emin Ulucan*, *Batı Tezi Anayasalanmız-1982 Taslağı ve Gerçek Demokrasi*, 1982, 5- *İkinci Seminer ve Bir Reform Önerisinde Tartışılan ANAYASA*, Birikim yayını, 1982, 6- *Demokratik Anayasal Düzenin İşlerliği*, İstanbul Barosu Yayınları, 1980, 7- *T.C. Anayasası 1982*, Ünlü yayınevi, İstanbul, 1993, 8- *T.C. Anayasası 1995*, Cumhuriyet gazetesi eki, Ağustos 1995.

ŞİŞİ DAVALAR VE ŞİŞİ YASAKLAR

Bu konuda yararlanılabilecek yayınlardan bazıları şunlardır:

1- *Muzafer Erdost*, *İhan İhan*, Onur yayını, Ankara 1991, 2- *Ruhi Su'ya* saygı, Adan yayını, İstanbul, 3- *Tahir Hatipoğlu*, *Eylül Üniversitesi*, Selvi Yayınları, Ankara, 1990, 4- *Erbil Tüshalp*, *Bin Belge*, Dost Yayınları, Ankara, Şubat, 1987, 5- *Kemal Anadolu*, 12 Eylül Günleri, Yalçın Yayınları, İstanbul, ikinci baskı, Mayıs 1987, 6- *Kuşat İstanbul*, Gözaltında Kaybolanlar, 7- *M. Mahmut Uyan*, *Gerilla Kartaldır*, Belge yayını, İstanbul, Şubat 1993, 8- *Si-*

nan Kukul, Bir Direniş Odağı Metris, Haziran yayınevi, İstanbul, Ocak 1989, 9- *Yalçın Küçük*, *İtirafımları İtirafımları*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1988, 10- *Çetin Yetkin*, 12 Eylül'de İrtica, Ümit yayıncılık, Ankara 1994, 11- *Hakan Aygün*, *Şeriatın Ayak Sesleri*, Ekin Yayınları, Ankara 1992, 12- *Haydar Kutlu-Nihat Sargın*, *Sorgu*, Amaç Yayıncılık, İstanbul, Eylül 1988, 13- *Talat Turhan*, *Kontgerilla Cumhuriyeti*, Tümtzamanlaryayıncılık, İstanbul, Mart 1993, 14- *M. Emin Deger*, *Öltdaki Balık Türkiye*, Çınar Yayınları, İstanbul, 3.baskı, Nisan 1993, 15- *Muzafer Erdost*, *Bir Fotoğrafa Altıyazı*, Onur yayını, Ankara, 16- *Lütfü Oliaç*, *Bir Mahkum*, Yazko yayını, 1985, 17- *Türker Alkan*, 12 Eylül ve Demokrasi, Kaynak Yayınları, İstanbul 1993, 18- *Oral Çalışlar*, *Mamak*, Milliyet Yayınevi, İstanbul, Eylül 1990, 19- *Yalçın Küçük*, *Yalçın Küçük*, Ekin Yayınları, İstanbul, Eylül Adaleti, Tekin Yayınevi, İstanbul,

20- *Ali Sirmen*, 12'den 12'ye 12 Eylül, Çağdaş yayını, İstanbul, 21- *Nazlı İlkca*, *Zincirbozan Anıları*, Dem Yayınları, İstanbul, 22- *Kemal Kırılancık*, *Savunma Açısından 12 Eylül*, Sergi Yayınevi, İzmir 1989, 23- *Haşim Kutlu*, 12 Eylül'ün Cezaevleri, Alan Yayıncılık, İstanbul, Kasım 1989, 24- *Basın '80-84*, ÇGD Yayınları, Ankara, Haziran 1984, 25- *Çağlar Kırkçak*, *Türkiye'de Gericiilik (1950-1990)*, İmge Kitabevi, Ankara, 2.baskı, Kasım 1993, 26- *Süleyman Ege*, *Kitabın Ateşli Dansı*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1994, 27- *Osman Balçığı*, *İdamın GÜNÜLÜĞÜ*, Onur Yayınları, Ankara 1986, 28- *Uğur Mumcu*, *Terrorüz Özgürlük*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2. baskı, 1994, 29- *Yaşar Ayaşlı*, *Adressiz Sorular*, Yurt Yayınları, Ankara, 2. baskı, Aralık 1990, 30- *Uğur Mumcu*, *Rabita*, 17.baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul 1995, 31- *Dursun Karataş*, *Haklıyız Kazanacağız*, iki cilt, Haziran Yayınları, İstanbul, Ağustos 1989, 32- *Abdullah Baştürk*, *Savunma*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 33- *Zeki Kirdemir*, *Dam'dan Dar'a 78'ilerin Öyküsü*/Devrim Bize Yakışır, Ozan Yayınları, İstanbul, Haziran 2004.

SANAT VE EDEBİYAT

Bu konuda yararlanılabilecek kitaplardan bazıları şunlardır:

1- *Görölmüştür (Hapishane Mektupları)*, Yarn Yayınları, Ankara, Mayıs 1985, 2- *M.Kemal Zort*, *Netekim 1*, Papirüs Yayınları, İstanbul, 12. baskı, Mayıs 1991, 3- *M.Kemal Zort*, *Netekim 2*, Papirüs Yayınları, İstanbul, 2.baskı, Ağustos 1991, 4- *Kemal Gökhan Gürses*, *Oniki Eylül-On Don İstiyorum*, Yılmaz Yayınları, İstanbul, 5- *Murat Belge*, 12 Yıl Sonra 12 Eylül, Birikim Yayınları, İstanbul, 6- *Emre Kongar*, 12 Eylül Kültürü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 7- *Fehmi Uzal-Halil İbrahim Özcan*, *1980-1990 Cezaevi Şiir Antolojisi*, Sorun-Melsa Yayınları, İstanbul, 8- *Nevzat Celik*, *Müebbet Tüküsü*, Alan yayıncılık, İstanbul, 9- *Engin Erkiner*, *Yolun Sonu*, İlyada Yayınları, Mersin, Kasım 1989, 10- *Haşim Kutlu*, *Parti Okulu*, Koray Yayınları, İstanbul, Eylül 1990, 11- *Melih Pekdemir*, *Anne Bak Kral Çıplak*, Başak Yayınları, Ankara, 4.baskı, Ağustos 1992, 12- *Aziz Nesin*, *Korkudan Korkmak*, Adam Yayınları, İstanbul, 5.baskı, Mayıs 1992, 13- *İbrahim Sevimli*, *Uzun Bir Göç Öyküsü*, Belge Yayınları, İstanbul, Haziran 1993, 14- *Yalçın Küçük*, *Küfür Romanları*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2.baskı, 1988, 15- *Latife Tekin*, *Sevgili Arsız Ölüm*, Adam Yayınları, İstanbul, 8.baskı, 1985, 16- *Ahmet Altan*, *Sudaki İz*, İstanbul 1985, 17- *Aydın Öztürk*, *Bir Ömür Dayanın Yüreke*, Ekin Yayınları, İstanbul 1987, 18- *Aydın Öztürk*, *Yanardağ Sıcacığında*, Ekin Yayınları, İstanbul, 1989, 19- *Ertuğrul Özkök*, *Elvada Başkaldırı*, Ada Yayınları, İstanbul, 2.baskı, 1987, 20- *Adnan Gerger*, *Fırar Öyküleri*, 1987, 21- *Yalçın Küçük*, *Yalçın Küçük*, Ekin Yayınları, Ankara, 5.baskı, Eylül 1990.

Gerçek korkuyu keşfetmek

Sultan en iyi adamlarıyla birlikte bir yolculuk yapmaya karar verdi. Dubai limanından yola çıkıp açık denizlere yelken açtılar. Gemi kardan uzaklaşırken, denizi daha önce hiç görmemiş ve hayatının çoğunu dağlarda geçirmiş adamlarından biri panik atak geçirmeye başladı. Geminin korunaklı bir köşesine oturan adam ağladı, inledi, yemek yemeyi ve uyumayı reddetti. Herkes yolculuğun aslında o kadar da tehlikeli olmadığını söyleyip onu sakinleştirmeye çalıştı. Ama bu söz-

ler kulağından girse de kalbine ulaşmıyordu. Sultan ne yapacağını bilmez bir haldeydi; sakin denizde, masmavi gökyüzünün altında ilerledikleri güzel yolculuk hem yolcular hem de gemi mürettebatı için bir işkenceye dönüşmüştü.

İki gün geçti ama adamın haykırıları yüzünden kimse uyuyamıyordu. Tam Sultan geminin rotasını tersine çevirip tekrar limana dönmeye hazırlanıyordu ki, sultanın, bilgeliğiyle tanınan yardımcılardan biri yanına yaklaşıp

şöyle dedi: "Sultanım, izin verirsiniz, onu sakinleştirmeyi bir de ben deneyeyim."

Sultan hiç tereddüt etmeden yardımcısına izni verdi, bununla kalmayıp adamı sakinleştirdiği takdirde onu ödüllendireceğini de söyledi. Bilge adam mürettebatı çağırıp sorunlu yolcuyu hemen denize atmalarını emretti. Mürettebattan bir grup kâbusun sona erceğinin memnuniyetiyle adamı saklandığı köşeden alıp, çırpınmalarına aldırmadan denizin içine fırlattı. Adam suya düşerken çılgınlık atmaya başladı, suya battı, tuzlu su yuttu, yüzeye çıktı, daha yüksek sesle bağırdı, tekrar dibe battı ve bu çırpınmalar bir süre devam etti. İşte tam o anda sultanın yardımcısı adamın tekrar gemiye çıkarılmasını emretti.

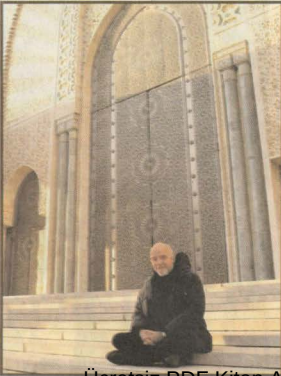
Bu olaydan sonra gemideki hiç kimse adamdan tek bir sızlanma bile duymadı, adam artık gemi yolculuğunu büyük bir sessizlik ve sakinlik içinde sürdürdü. Sadece bir kez konuştu; bir başka yolcuya söylediği bu söz, hayatında gökyüzünün ufukta denizle birleşmesi kadar güzel bir manzara görmediydi. Gemi-deki herkes için işkence halini almış olan yolculuk da böyle sona erdi.

huzurlu bir deneyime dönüşmüştü.

Limana geri döndükten sonra Sultan yardımcısını yanına çağırıp sordu: "O zavallı adamı denize atarak sakinleştirebileceğini nereden bildin?" "Kendi evliliğimden" dedi yardımcısı. "Karımı kaybetmekten çok korkuyordum, o kadar kıskanıncı ki, tıpkı bu adam gibi tüm zamanımı ağlayıp sızlanarak geçiriyordum."

Bir gün, karım bu halime daha fazla dayanamayıp beni terk etti. Ve hayatın o olmadan ne kadar korkunç olduğu işte o zaman anladım. Ve bana ancak bir daha korkularıyla ona işkence etmemeye söz verdiğim zaman geri döndü.

Aynı şekilde, bu adam da tuzlu suyu hiç tatmamıştı ve boğulmak üzere olan bir adamın nasıl can çektiğini bilmiyordu. Bir kez bu deneyimi tadınca, geminin güvertesini ayaklarının altında hissetmenin ne muhteşem bir duygu olduğunu da en iyi şekilde anladı. "Çok acıllıca bir cevap" dedi Sultan; "Hristiyanların kutsal kitabı İncil'de şöyle yazar: 'En büyük korkularım hep geçip gitti.' Bazı insanlar ellerindekinin değerini ancak kaybettikleri zaman anlarlar."

Soğuğu Hissedin

(Mikael Niemi, Buzlar Kırılırken, Yerdeniz yay.)

Bir gece vakti Nepal'de, deniz seviyesinin beş bin dört yüz on dört metre yukarısında, dondurucu bir soğukta uyandığınızı bir düşünün. İşte tam böyle bir anda, karanlığı ve soğuğu okuyucuya da hissettiren cümlelerle başlayan "Buzlar Kırılırken", hikâyesi boyunca illiğimize, keçiğimize işleyen Kuzey'in karlı ve buzlu atmosferine rağmen, anlatıcının çocukluğuna dair hayat parçacıklarıyla içi-nizi ısıtacak bir roman.

Karanlık, sessizlik ve soğuktur anlatıcıyı geçmişe gönderen; dudaklarını degdirdiği mezar kitabesinin yarattığı şokla çocukluğuna uzanan baş döndürücü bir uçuruma sürük-lenecek, geçmişe uzanan bir tünelden geçerek İsveç'in en kuzeyine, Pajala kasabasına, 60'lı yıllara uzanacaktır. Artık hafızası netleşmiş, sıra anlatmaya gelmiştir; anlatılan onun ve en yakın arkadaşı Niila'nın, değişime kapalı gibi görün-mekle birlikte büyük bir ekonomik ve sosyal alt üst oluşun arifesindeki dış dünyayı geriden ve gecikmeli de olsa izle-yen unutulmuş bir coğrafyadaki kimlik ve kişilik arayışları-nın hikâyesidir.

Kuzey'in "delikanlıları"

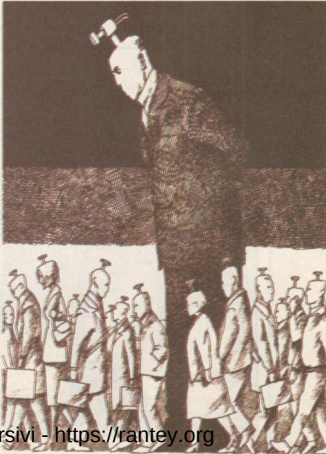
İki küçük çocuğun fiziksel, ruhsal, kültürel ve cinsel geli-şimini adım adım değil, geçmişini nice yıldan sonra anımsa-yan yetişkin bir anlatıcının seçtiği geleneğe, tarih ve coğraf-ya ya vurgu yapan çarpıcı sahnelerle izliyoruz; çocukların dünyasını geleneklerden "süzülüp" gelen kaba bir erkek kültürü, 60'lı yılların gençlik aklımı, yaşadıkları bölgenin merkeze uzaklığı ve o merkez karşısındaki önemsizliği be-lirleyecektir. Efsane ve hurafelerle doldurulmuş beyinlerinin üzerine İsveç'e özgü sakin ama buyurgan dille verilen okul eğitimi "cila" çekecek, erkek kimliklerini de büyüklerinden aldıkları öğütler, -okulda, sokakta, evde- sıradanlaşan, gün-delik hayatın doğal bir parçası gibi algılanan şiddet bileye-cektir.

Erkek egemen kültürün "aforizmaları", romanın en sevimi-li bölümlerinden. Bizim "delikanlıyı bozar"la kurduğumuz yasaklar dünyasının Pajala'da da bir karşılığı var: knapsu. Tıpkı bizdeki gibi, orada da bir gencin knapsu sayılan işler-den uzak durması gerekiyor; örneğin, perdeleri değiştirmek, örgü örmek, kilim dokumak, elle süt sağlamak, bitkileri sulam-ak ve buna benzer şeyler. Bazı işler ise şüphesiz erkekçe-dir; örneğin, ağaç kesmek, geyik avlamak, ahşap külbeler yapmak, nehirden aşağıya kütükleri taşımak, dans partile-rinde kavgaya etmek... Ne var ki, dünya artık eskisi gibi ba-sit değildir; refah döneminden sonra kavramları karıştıran pek çok yeni uğraş ve görev icat olmuş, "knapsu" kavramı yüzlerce yıllık bir sürecin ürünü olarak gelişip yerleştiği için, yeni durumda kullanıma güçlükleri ortaya çıkmıştır. "Örne-ğin, motorlar erkekçedir. Benzinle çalışanları elektriklilerden daha erkekçedir. Bu yüzden arabalar, kar kızakları ve mo-torlu testereler knapsu değildir. Ama bir erkek, dikiş mak-i-nesiyle dikiş dikebilir mi? Elektrikli bir mikserle krema çı-r-pabilir mi? Süt sağma makinesiyle süt sağabilir mi? Ya-saklı makinesini boşaltabilir mi? Arabasının tozunu elektrikli

li süpürgeyle alıp saygınlığını koruyabilir mi? İşte size dü-şünmeniz için birkaç soru. Yeni akımlar söz konusuysa işler iyice zorlaşır. Örneğin hafif margarin yemek knapsu mudur? Ya arabanızda klima olması? Saç jölesi kullanmak? Medita-s-yon yapmak? Şnorkelle yüzmek? Yara bandı kullanmak? Kö-peğinin kakasını naylon poşete koymak?

Erkeklerin maço ve knapsu kategorilerine ayrıldığı Pajala dünyasında henüz erkeklikleri toplumca onanmamış gençle-rin işi çok zor. Çünkü yaptıkları işler belirliyor "knapsu"luk derecelerini; bu bazen kırmızı yün bir bere giymek kadar za-rarsız bir şeydir, ki işte o zaman, "knapsu" çukurundan yu-karılara tırmanabilmek için, dövüşmeleri, ortalığı kasıp ka-vurmaları ve ölüm tehlikesi dolu birçok ritüeli yerine getir-meleri gerekecektir...

Neyse ki, anlatıcı ve arkadaşları Rock'n'roll ve Beatles'i keşfediyor, 68'lerin özgürlük çağrısını yakalıyor ve kendi aralarında kurdukları toplulukla "älemere akıyorlar". Belki de onları bu unutulmuş coğrafyadan kurtulabilmişlikleri, yaptıklarının "knapsu" olup olmayacağı korkusunu yenebil-mişliklerinden kaynaklıyor...

Taşra, her yerde taşra...

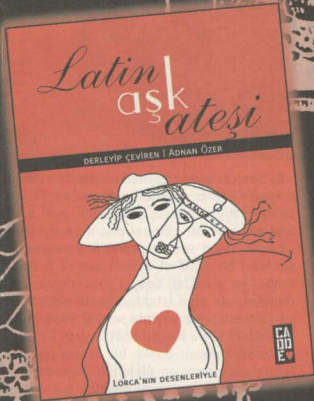
Mikael Niemi, bizdeki Doğu-Batı ayrımının Kuzey-Güney yönleriyle belirlendiği İsveç'in taşrasını anlatmış. Aynı yö-zölçüme sahip olduğu halde, okuldaki haritada Güney il-lerinden çok daha az yer kaplayan Pajala gibi, daha yük-sek olmalarına rağmen dağlarının, debileri daha fazla ol-masına rağmen nehirlerinin ve aslında insanların da görünürlüğü yok. Ulusal gururu kabartacak geyikleri, kir-pileri, bülbülleri, ünlü kişileri, büyük eğlence parkları, tra-fik ışıkları, köşkleri, büyük toprak sahipleri ve hepsinden önemlisi egemen ulusla ortak bir dilleri olmayan Pajala-lılar, farklılıklarını, egemen ideolojinin hegemonyasıyla biraz ezik, biraz cahil, biraz da saflıklarını, aslında hiç kimse olduklarını kabullenmişler. Pajala'da şimdilerde nasıl bir hayat sürüyor bilemiyoruz. Anlatıcı, Pajala'nın merkezden uzak olduğunu fark ettiği, "merkez karşısında içinin boşaldığını hissettiği, kendi kabuğunu fark ettiği, darlığını gördüğü, bunun sıkıntısını yaşadığı, ama henüz bunu sessizce yaşadığı, bunu ifade edecek bir dili bula-madığı bir dönem"i anlatıyor; "karşıtıyla karşılaşmanın onda doğurduğu sıkıntıyı henüz bir öfkeye, bir hırsa, bir inatlaşmaya, bir ödeşmeye dönüştürmediği, dışındaki an-lamlar vaadine, yetişkinler dünyasına, büyük şehre açıl-ma umudunu koruduğu sessiz yılların" Pajala'sını ve ora-nın "yetersiz ya da engellenmiş bir toplumsal/kültürel statü"deki insanlarını.

"Buzlar Kırılırken"i okurken, Hasan Ali Toptaş'ın Ana-dolunun unutulmuş bir kasabasında yaşayan küçük bir çocuğun bilincinden aktardığı "Kayıp Hayaller Kitabını" hatırladım. Ancak Niemi'nin anlattığı hayat daha aydınlık. Bunda çok uzak coğrafyalarda yaşamının getirdiği kültü-rel farklılıklar kadar Anadolu'daki kopkoyu yoksulluk gi-bi hayatı öneme haiz maddi farklılıkların da rolü var el-bette. Ama kurgusal farkı da vurgulamak gerekir. Çünkü, anlatıcının unutulmuş bir coğrafyada, beş yaşından ilk gençlik yıllarına kadar geçen hayatını özetlerken bir ço-cuğun algı dünyasına sadık kalan Niemi, bu hayatın taş-ranın kabuğunu kırmış bir yetişkinin anlarıyla canlandı-ğının farkında.

Bireysel özgürlüklerin yerini akrabalık bağlarının, kom-şuluk ilişkileri ve topluluk sorumluluklarının aldığı, insan-ların geleneklerle bağlarını koparmadan geçmişle iç içe yaşamak zorunda oldukları taşra hayatının bireyin iç ve dış dünyasına yaptığı etkileri yakalamak açısından, ana-latıcı rolünü etkinin daha derinlere nüfuz edeceği bir çocu-ğa vermiş Niemi. Çocuk da rolünün hakkını iyi veriyor doğrusu; "artık gözümde bütün Tornedalen farklılaşmış-tı. Görünüşe göre, doğup büyüdüğüm bu yer, nefret, şeh-vet, korku ve anıların görünmez ipliğiyle örülmüş koca-man güçlü bir ağ ile örtülmüştü. Bu dört boyutlu ağın ya-pışkan telleri zaman içinde hem ileriye ve geriye; hem de aşağıya -toprağın içinde yatan ölülere- ve yukarıya -doğ-mamış olanların bulunduğu cennete kadar uzanıyordu. Dahası, ben istesem de istemesem de yakında beni de içine alacaktı. Çok güçlü, çok güzeldi ve beni ölesiye kor-kutuyordu. Şimdiye kadar ne kadar da çocukmuşum; ba-bam bana etrafımı görmeyi öğretti. Köklerim, kültürüm... Adına her ne dersiniz deyin, artık bütünüyle bana aitti."

Türkçeye çok az çevirisi yapılan İskandinav edebiyatını tanımak için "Buzlar Kırılırken"i mutlaka okuyun. Sadece mekânları, ürkütücü doğası, dondurucu soğuğu, kaba sa-ba insanları, duygu ve düşünce biçimleri değil, hem doğanın bir çocuk bilincinde bıraktığı izleri yansıtan hem de yazmanın titiz bir işçilik gerektirdiğini kanıtlayan imge-sel tasvirleriyle de güzel bir roman var. Mikael Niemi

İspanyolca'dan klasik ve çağdaş aşk şiirleri seçkisi

Kültür-Edebiyat dergileri elbetteki kültürel eylemlilik içerirler. Sosyal yapıyı gözardı etmeyen dergiler diğerlerinden pedagojik yüklem bakımından ayrışır... Kültür-Sanat imkanlarının yaygınlaşması, paylaşımı; yani o alanda demokratikleşmenin sağlanması canlı ve topluma açık bir kültürel ortam yaşayabilmesi için önemlidir.

Kaçak Yayın sosyal yapıyı önemseyen bir kültürel eylemlilik çabasında. Diyalogçu ve sentezci bir kültürel eylemi zaman zaman naif örneklerle de olsa yürütmeye çalıştı. İstanbul'un varoşları sosyal yapı olarak çok çarpıcı bir örnek. Merkezi kültürel yapılanma denilince de yine İstanbul başta geliyor. "Varoşların Pedagojisi" başlığı altında yapmaya çalışacağımız yayınlı sosyal yapının kültüre ait çelişkilerini sergilemeye çalışacağız. Başlıktaki iddia ise bu sosyal yapı kangrenine pedagojik bir yaklaşımın gerekli olduğunu göstermekten başka bir anlam taşımıyor. Sosyal bilimcilerin, kültür adamlarının ve tabii ki okurlarımızın dikkatine sunuyoruz.

İlk araştırmamızı yerel yönetim bazında ele aldık. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürü Hüseyin Öztürk sorularımızı yanıtladı.

İstanbul çok büyük bir şehir, Türkiye nüfusunun büyük bölümü bu şehirde yaşıyor, böyle olunca da kültür sanat hizmetleri çok büyük bir önem kazanıyor. İstanbul'un Beyoğlu gibi merkezi noktalarında çok çeşitli kültür sanat imkanları mevcut. Bu bölgelerde yaşayanlar, buralara ulaşma imkanları olanlar için büyük bir sıkıntıdan söz edilemez. Ancak İstanbul'un bir de varoşları var ve bu bölgelerde aynı imkanlardan bahsetmek maalesef mümkün değil. Buralarda tiyatrolarınız ve kültür merkezleriniz olduğunu biliyoruz, ancak yeterli olmadıkları...
Kültür Müdürü olarak ilk elden sizinle görüşmek, neler ek-

sik, neler yapılabilir vs. üzerine sohbet etmek istedik... Özellikle mevcut projeler hakkında bize bilgi verir misiniz?

İstanbul gibi büyük bir şehirde hizmet vermek, bu şehre layık olmak çok zor bir olay. Ben Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürü olarak bulunduğum yerin çok ağır bir görev olduğunu biliyorum. Buradaki politika öncelikle mevcut kültür merkezlerini en iyi şekilde hizmet vermesini sağlamak. Halka hizmeti ve kültür-sanatı ideoloji dışında tutup, en iyisini sunmak. Şu anda doğrudan belediyemize bağlı Cemal Reşit Rey Konser Salonu, Tuzla Kültür Merkezi, Tuzla İdris Güllüce Kültür Merkezi gibi merkezlerimiz faaliyettedir. Bunların ya-

Altınaltın Kültür Merkezi, Üsküdar Belediyesi'nin, ama faaliyetleri bir koyuyorum. Yine Ümraniye'de halihazırda bir Kültür Merkezi var ve bir ikincisinin inşaatı da bitmek üzere. Bunlar yeterli mi? Tabii ki değil. Yeni Büyükşehir kanunu çıkttıktan sonra bizim çalımı alanımız biraz daha genişledi, Tekirdağ sınırına kadar her yer İstanbul. Bu yükümlü artıran bir durum ancak yeni kanun kültürel alanda faaliyetlerimize daha fazla serbestlik tanyor. Eskiden yapacağımız her faaliyette teftiş kaygısı ağır basıyordu, bu hâlâ mevcut, ancak eskisine göre daha esnek. Meslek eğitimi vermek, özel sektörde ortak çalışmak, kültür sanat faaliyetlerini dile-digimizce gerçekleştirmek artık mümkün. Kültür merkezi ol-masa da faaliyet yapılabilir diyoruz; meydanlar, caddelerde, sokaklar var. Bu tarz çalışmaları zaman zaman yapıyoruz. Bunun en iyi örneklerinden biri "Şeker Otobüsü" adını ver-diğimiz çocuklara yönelik çalışmamız. Bu otobüsle çocukla-ra çeşitli gösteriler sunuluyor; tiyatro da var, Karagöz Hacı-vat da... Amacımız hem geleneksel sanatlarımızdan, hem de günümüz modern sanatlarından çocukların anlayabileceği dilden sunum yapmak. Otobüs, Silivri, Çatalca, Büyükkçek-mece, Beykoz... yani İstanbul'un en uzak kenar semtlerinde bile geziyor.

Ben, kültür merkezleriyle sizin aranızdaki koordinasyonu merak ediyorum. Mesela Silivri'de bir belediye var, burada kültür merkezi açılacağı zaman size mi bağlı oluyor?

İlçe belediyeler kendileri kültür merkezi açabileceği gibi, Büyükşehir de gidip açabilir. Ancak ilçe belediyelerinin pa-rasal gücü Büyükşehir kadar iyi değil. Dolayısıyla ancak bel-li faaliyetleri buralarda yapabilirler. Toplu sünnet, toplu nikâhlar, iftar yemekleri gibi. Bunlar da yapılması gereken sosyal faaliyetler, ancak kültür merkezi kavramına uygun de-ğil. Daha çok başkanı siyasi yönden öne çıkarmanın endişe-si içindeler, nasıl bir faaliyet yaparız da buraya daha çok ki-şi gelir, başkanı da çıkar konuşur. Hedef bu olunca kültür ve sanat biraz geride kalıyor.

Bir semtte tiyatro açılabilmesi için aradığınız koşullar neler-dir?

Belediye olarak tiyatro sahnelerini de kapsayan kültür mer-kezleri açıyoruz. Tuzla'da bir kültür merkezi açtık, hafta so-nunu tiyatroya ayırdık. Halkın tepkisi ilk anda soğuk olabili-yor. Ancak ben şu kanaattim, seyirci az geldi veya oyunu beğenmedi deyip de karşı bir tavır içinde olamayız. Sürekli bunları çoğaltmalıyız. Mesela Küçükçekmece tarafında bizim Büyükşehir'in hiçbir kültürel tesisi yok. Avcılar, Büyükkçek-mece... Buralarda hiçbir sanatsal faaliyetimiz mevcut değil...

Ciddi bir nüfustan bahsediyoruz yani...

Birkaç milyon kişi. Güngören var, Bağcılar, Bahçelievler var. Buralar yürekler acısı. Ciddi manada, tiyatrosu, kütü-phanesi olan bir kültür merkezi yok. İlk hedefimiz bu bölge-de bir oluşum gerçekleştirmek.

Fiziki bir çalışma başlamsı durumunda mı?

Küçükçekmece üzerinde var, şu an projesi yapılıyor. Bu-nun dışında yine merkezi olmayan bir noktada Söğütçe'de, "Söğütçe Kültür Merkezi" inşaatı bitmek üzere, son rötuş-ları yapıyor. İçinde sinema salonları, seminer salonları, ti-yatro salonu ve bin araçlık otoparkı var. Yani günümüzde-ki modern şartlara göre oluşmuş bir yer. Faaliyetlerimiz sa-dece İstanbul'da sınırlı değil, biz yurtdışına da açıyoruz. Oralarda da İstanbul Günləri yapıyoruz. Geçen sene Kaza-kistan'da İstanbul günleri yaptık. Sergiler açtık, paneller ya-pıldı, konserler verildi...

Bu çalışmalar da önemlidir. Ama konumuz şimdi o değil. Belirttiğim gi bi merkezi yerlerde kültür sanat aktiviteleri yeterli ve standartları yüksek. Bizim buradaki konumuz, artık merkezi yerlere değil de, şehrin diğer semtlerine ne-

ler yapılabileceği. Aslında hizmetten önce hizmet anlayış-ı götürmek meselesi var. Malumunuz, genelde bir faaliyet söz konusu olduğunda daha çok eğlenceye yönelik konser vb. organizasyonları oluyor. Halkın da ilgisi daha çok bu yönde bu anlamda. Belki de bilinçlenmeyi sağlamak gerekli.

Bizim ISMEK kurslarımız var şu anda. İngilizce kursundan tutun da Bilgisayar kursuna, el sanatlarına kadar her türlü mesleki ve sanatsal alanda kurslarımız var. Açılımı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları...

Halk eğitim kursları gi bi..

Evet ama şu andaki faaliyetleri Halk Eğitimlerin çok üzeri-ne çıktı.

E.P: Halkın bilinçlenmesini sağlamak, açılan kültür merkez-lerini layıkıyla dolduracak bilincin gelişmesi için bu kurs-ların yanı temelde eğitimin çok önemli olduğunu düşünüyö-rüz. Tiyatro oyununu götürmekten çok onun kitlesini oluşturmak önemli. Bu kursların periyodları nedir, kimler katılıyor, edindikleri donanım nedir, bunu biraz açar mısınız?

Şimdi buralar daha çok öğretim çağını tamamlamış, ilko-kul, ortaokul mezunu, lise mezunu insanlar geliyor. Kimi meslek eğitimi için, kimi bir hobi edinmek, sanatın bir da-lında üretim yapmak için. Bir üniversite mezununu da mese-la bilgisayar kursu ilgilendiriyor, o da ona geliyor. Biz bu kurslar sonucunda belge verdiğimiz için, daha sonra mesle-ki anlamda elinde resmi bir kurumdan belgesi olduğu için yararlı da oluyor. Geçtiğimiz aylarda ISMEK Sergisi açtık. Dünyanın en büyük sergisidi... Dünyanın en çok eser olan sergisidi... Yüzlerce eser sergilendi orada... Ve bu halkın her tabakasından, 15 yaşındaki çocuğun da orada ürünü var-dı, 50 yaşında olanın da vardı...

E.P: Bu kurslar kurumsallaşsa. Üzun soluklu, kendi içinde ken-di kadrosunu çıkaran gittikçe büyüyen bir yapıya bürünse...

Şu an artık kurumsallaştı diyebiliriz. 8-9 senedir faaliyet-te, oradan yetişen kurs hocaları var artık. Ve gerçekten de kendi yerlerimi yetmiyor, başka yerler kiralyoruz bu kurs-lar için. Amatör bir hizmettir ama profesyonelce işler yapı-lıyor. Bu kurslar o kadar çok genişledi ki, bu kurslardan çı-kan ürünleri yurtdışında gidip sergiliyoruz. Halka yayılan bir şey bu, çok tutuldu ve biz bu hizmeti ücretsiz veriyoruz. Öy-le ki bazı özel dersaneler bize kızmaya başladılar, çünkü on-lar ücretli yapıyorlar, ancak bizim kalitemizin onlardan aş-ağı kalır hiçbir yanı yok.

Sizin İstanbul sınırları içinde her yerde kütü-phane açma yetkiniz var değil mi?

Tabii var.. Şu anda belediyenin 14 yer-de kütüphanesi var. Az tabi. Ama her- yerde var, Eyyüpte de var, Gaziosman-paşa'da da, Beyoğlu'nda da var...

Halkın ilgisi nasıl; gözlemliyor musu-nuz?

Tabii halkın ilgisi çok iyi diye-meyiz. Ama biz bu kütüphaneleri kültür merkezlerinin içine ko-yup orada yürütülen faaliyet-lerle de ilgiyi artırmak gayre-tindeyiz.

Kütüphanelere kitap alım işini bir komisyon mu yapı-yor, neye bağlı?

İki türlü yapıyor. Komisyon zaten düzenli alım işini gerçekleştiriyor. Yani piyasada yeni çıkmış kitaplar vs. Bunun dışında hariceten gelen taleplere de açtık. Ama burada bazen yazarlar kitaplarını satmak istiyor, onu da alıyoruz. Bir tane de almıyoruz, kaç tane kütüphane varsa o kadar alıyoruz, hepsine koyuyoruz...

B.P: Merkezden bazı yerlerde, kitap sokmak bile garip karşılanıyor... Oralar için pozitif ayrımcılık yapılabilir mi? Mesela üniversitelerin kütüphanecilik bölümlerinde okuyan öğrencilerle ortak bir çalışma yürütülebilir mi? Yayınlarıyla da anlaşılıp, pilot bölgelerde her eve bir kitap gibi... Yayınları buna katkıda bulunabilir...

Tabii ki katlıyoruz... Zaten şu an bizim politikamız da oralara yönelik... Sütlüce, Tuzla gibi merkezden uzak yerlerdeki kültür merkezlerimiz bunun örneği. Bunun yanında kahvehanelere yönelik bazı faaliyetler düzenliyoruz...

Ne gibi?

İşte geçmiş senelerde yaptık, buralarda halkın sevdiği veya onlara hitap edebilecek kişilerle konuşma yaptık. Tabii kolay değil. Orada okey oynayan bir adama dinletirmek zor oluyor. Amacımız bunu İstanbul'un her yerine yaymak... Ayrıca kitaplık koyuyoruz kahvehanelere... Kitap, dergi gibi yayınlar koymak istiyoruz.

Bunları yeterince tanıtmıyorsanız, sanırım.

Buralarda faaliyet yaparsanız tanıtımı oluyor. Ünlü bir kişinin gelmesi lazım duyulması için. Örneğin önemli bir kültürel faaliyet yapıyorsanız, oraya sayın başkanımızın programı müsaitse geliyor, böyle gazeteci geliyor; ya da popüler bir sanatçıyı getirirseniz. Örnek olarak Sibel Can veya Hülya Avşar bulunursa o programda bütün gazetelerde o program çıkar... **Basından şikayetçi olduğunuz anlaşılıyor...**

Cemal Reşit Rey'e dünyanın en ünlü sanatçılarını getiriyoruz. Ve hakikaten büyük paralar ödeyerek getiriyoruz. Fakat bakıyorsunuz, basından ya bir kişi geliyor, ya iki kişi. O da küçük gazeteler. Biz bu organizasyonları önceden bildiriyoruz, program gönderiliyor, hatı telefon ediliyor. Tabii bu sanatçıya sanata verilen değer. Bu zamanla belki kırılacak. Gelişmenin sağlanabilmesi için sizin dediğiniz gibi hizmeti yaymak lazım, ilçe belediye yöneticilerinin o anlayışa sahip olması, en azından değilse de teşvik etmek lazım. Ancak bir de sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde initelemeliyiz. Bu kayıtsızlığın kını-

ması için sadece biz değil, onlar da çalışmalı. Biz her tür öneriye açtık. Mesela bize bir sürü proje geliyor. Biz bunları tek tek inceliyoruz. Biz gerekirse yasal sınırlar içine çekerek veya katmamız gereken başka bir şey varsa, çalışıyoruz üzerinde.

Projeleri nasıl değerlendiriyorsunuz, şartları nedir?

Önce projenin uygunluğuna bakıyoruz. Birincisi, yasal kısıtlara uyup uymadığıdır. Ayrıca yapılabilirlik özelliği var mı? Çok hayali projeler geliyor bize. Hayali derken, yapılamayacak, çok zor ve yapılması halkın çok küçük bir kesimini ilgilendirmeyen şeyler. Tabii bir de biz mümkün olduğunca tamamlanmış projelere sıcak bakıyoruz. Tek sayfa gelmiş bir öneri için çalışma yapmamız mümkün olmuyor. Ancak dosyası tamamlanmış, projenin aşamaları belirlenmiş yapılabilir durumda projelere her zaman açtık.

BP: Ne tür projeler geliyor elinize?

Çok çeşitli, film senaryosu da var, İstanbul'a dair kitaplar da ve bunlar içinde şu an destekleyecek olduklarımız mevcut. Maddi anlamda pek sıkıntı yaşamıyoruz, güzel projeler geldikçe Büyükşehir belediyesi bunları desteklemeye hazır. Ayrıca sinema filmleri yapmak istiyoruz İstanbul'la ilgili. Bir şehir müzemi yok, bugün Avrupa'daki kentlere gidiyorsunuz her şehrin bir müzesi var. Mutlaka yapılacak.

Bir Edebiyat Müzemi yok.

Tabii o da düşünülen projeler arasında. Çünkü İstanbul'da birçok edebiyatçı geçmiş, zaten edebiyat denilince İstanbul akla geliyor...

Bir de belediyenin yayıncılık faaliyetleri var...

Geçmişte yayınlanan hakikaten çok güzel eserlerimiz var. Bunların tekrar basılmalarını yapmak istiyoruz. Bunun

yanında şu anda başkanımızın da gönlünde olan 10 tane kitap var İstanbul'la ilgili. Bunlar özellikle Boğaziçi, Beyoğlu, Haliç'e dair; biz bunları halka sunmak istiyoruz. Ama çok geniş olarak, tarihi, doğal, kültürel, her türlü yönünü anlatacak... Bunların hazırlığı yapılıyor. Her sene 2 tane kitap hedeflendi.

EP: Çıkardığınız kitapları herhangi bir kitapçıda bulmak mümkün oluyor mu?

Beyoğlu'nda İstanbul kitapçımız var, orada bulunuyor. Onun dışında kütüphanelere, okullara vs. bizden bir talep geldi mi, biz ücretsiz veriyoruz. Zaten ilk çıktığında birçok kuruma dağıtımı yapılıyor.

Son bir soru soracağım ben, İstanbul da bir çok festival var, caz festivalleri vs. Neden edebiyat festivali yok?

Şu anda kültür sanat vakfının yaptığı festivallerde belki büyükşehirin adı az geçiyor ama orda da bizim çok payımız var. Tabii orası bir sivil toplum örgütüdür ve biz oraya maddi olarak da, parasal olarak da destek veriyoruz, bunu özellikle söylemek istiyorum. Ayrıca salonlarımızı onlara ücretsiz veriyoruz.

Onlar çok fazla sınırlatıldı. Edebiyatçıların boynu bükük...

Yani edebiyatçıları da isteyecek tabii, bunu da söylemek istiyorum. Onlar istiyorlar talep ediyorlar, ben rahatsız da değilim. Burası herkesin kurumdur... Tabii ki isteyecekler, güzel olan şeylere bizim de yardımcı olmak görevimiz.

Dergimiz aracılığıyla iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

Öncelikle teşekkür ediyorum... İlk defa bir dergi geldi, bizim faaliyetlerimizi sordu... Biz herkese, bütün sivil toplum örgütlerine, herkese açtık... Gelsin yeter ki. Önerilerini bekliyoruz...

Soldan sağa: Alper Çeker, Adnan Özer, Aslan Özdemir, Barış Pehlivan, Eser Poyraz, Önde Hüseyin Öztürk

DİLDE İFADE BULAN HAYATLAR

otafali@hotmail.com

Oktaf
Taftalı

KAKAK
FELSEFE

*İnsan konuşmaya başlayınca, dünya
gül bahçesine döndü*

Nietzsche

Dilimizi nasıl öğrendiğimiz; hatırlamıyoruz. Çocukluk, diyelim üç, diyelim beş yaşında konuşmaya başladık. O gün bugündür, düşünce ve niyetlerimizi, istek ve heyecanlarımızı, maddi ve manevi çevremizi, yargılarımızı, kısacası bütün yaşam ve eylemimizi dilde ifade ediyoruz, anlatıyoruz. Kimi zaman başka insanlar tarafından dinlendiğimizi ve anlaşıldığımızı seziyoruz. Çoğu zaman dinlenmek dahi anlaşılmadığımız kanaati ağır basıyor. Kimi yaşadığımız zaman kendimizi mutlu sayıyor, fakat çoğunlukla anlaşılmamanın mutsuzluğunu yaşıyoruz. Kısacası toplumsal bir varlık olmamız dolayısıyla, başkaları tarafından anlaşılmak veya anlaşılmamak gibi bir derdimizin olduğu söylenebilir.

Fakat, bir dil konuştuğumuzu ve kendimizi ifade ettiğimizi varsaydığımız halde, anlaşılmamak, bizim veya muhatapımızın bir eksikliğine, bir yetersizlik durumuna işaret ediyor. Buna rağmen konuşmaktan ve kendimizi ifade etmekten vazgeçmiyoruz. Demek ki, insanın kendisini ifade etmesi, anlaşılabilir anlaşılmaktan daha öte bir anlam içeriyor. Görünürdeki derdimiz anlaşılmak olsa bile, insanın kendisini dışa vurmak, ifade etmek ihtiyacı, her türlü anlam ilgisinden daha ağır basıyor. Kimi zaman başkaları bizi dinlemese bile, konuşmaktan geri durmuyoruz. Hatta Franz Kafka örneğinden olduğu gibi, kimi büyük yazarları, başkalarının okumasını asla önemsemese kendilerini yazılı dilde ifade ettiklerini, gizlice ciltler dolusu yazdıklarını da biliyoruz. İfade, bize bir hayat ortamı sunmaktadır.

İFADE EDEN VARLIK OLARAK İNSAN

Batılı filozof Benedetto Croce'ye göre, nerede bir düşünce ve tasarımsa, orada bir ifade vardır. Öyleyse, bu iddia dolayısıyla düşünce ve ifadenin bir anlamda özdeş olduğunu varsayabiliriz. Zihnimiz-

deki en basit, en yüzeysel düşünceden tutun da, en karmaşık ve geniş kapsamlı fikirlere kadar bütün tasarımlarımız, dile getirildikleri an maddi bir imkân ve nitelik kazanırlar. Dile getirilmemiş, yani ifade edilmemiş bir düşüncenin, anlaşılabilir anlaşılmaması bir yana, mevcudiyeti bile kuşkuludur. Kafamızın içinde yıllardır yazılmayı bekleyen romanlar, şiirler veya yıllardır gözümüzün önüne getirdiğimiz tablolar, kulağımızda duyduğumuzu varsaydığımız ezgi ve melodiler olabilir. Fakat bunları ifade etmediğimiz, dışlaştırmadığımız sürece onlar yoktur. Kafamızda olduğunu ifade ettiğimiz romanlar, şiirler aslında birer yalıdır.

İfade olmasaydı, insanın düşünün bir varlık olduğunu bile bilemezdi. Kendi düşüncelerini dahi, bir iç monologla kendi kendimize ifade edemiyorsak düşünmüyoruz, düşünemiyoruz demektir.

Öyleyse, insanın düşünün bir varlık olması, onun aynı zamanda ifade eden bir varlık olduğu anlamına geliyor. Bundan ötürü felsefe açısından dil ve ifade meselesi her zaman önemli bir konu olarak ele alınmıştır. İfadenin aracı olması itibarıyla dil, dünyayı düşüncesiyle anlamlandıran insan için, bu anlamın muhafaza edildiği bir yurt, bir yuvadır. İnsan, düşüncesiyle anlamlandırdığı varlığı, dilde ifade ederek, varlığı bir yurt sunmuştur. İşte Heidegger'in "dil varlığın evidir" şeklindeki ünlü önermesinin dayanağını bu düşünceler oluşturuyor.

DİL ÇEŞİTLERİ

Gündelik konuşma dilinin dışında, örneğin edebiyatın, bir üst dil veya bir "mega" dil olduğu üzerinde durulur. Aynen edebiyat gibi müzik, resim veya mimari de birer dildir. Çünkü bunlar aynı zamanda birer ifadelerdir. İnsanın düşüncelerinden öte, duygu, sevgi, algı ve imgelemdeki tasarımların, amaçlarına uygun biçimlerde ifade etmesi, bu türlü bir dil çeşitliliğini doğurmuştur. Şiirin veya resmin konusu, gündelik dilde ifade edilemeyen şeylerdir. Eğer gündelik dilimiz, insan yeti ve yeteneklerini ifade etmek açısından yeterli olabilseydi, belki bu türlü dillere gereksinim olmayabilirdi. Ama iyi ki gündelik dil yetersizdir. Bu sayede insanın başka diller araması ve kendisini mimariyle, müzikle ifade etmesi, aynı zamanda insanın zenginleşmesini sağlamıştır. Zenginlik, çoğunlukla yok-sulluktan doğar.

Fakat dile getirdiğimiz zenginlik, gündelik dilin her anın zenginleşmesini gerektirir. Aksi takdirde, ifade biçimleri, renk-

leri ve teknikleri yereldir. Dolayısıyla dil de yereldir. Yeryüzünde sayısız yerel ifade biçimleri, yerel dil ve lehçeler, yerel mimari, yerel müzik ve danslar ve öteki yerel sanatlar bu zenginliğin göstergesidir. Dikkat edilirse, her türlü evrensellik iddiasında olduğu gibi, gerek gündelik dilin, gerekse sanatta ifadesini bulan "üst dil"in evrensellikli, Avrupa Aydınlanma sürecinde dayatılan bir tasandır.

DİL VE EVRENSELLİK

Avrupa'da kapitalizmin ortaya çıkışıyla eş zamanlı aydınlanma süreci, sermayenin evrenselleşme eğilimi doğrultusunda kendi değerlerinin evrensellikini dayatırken, dili de unutmamıştır. Şimdi iddia ediyorum: Evrensellik sanıldığından ve propaganda edildiğinden tersine, yüksek bir değer değil, yoksulluğa içeren ve tek kut bu hizmet eden bir kavramdır.

Hatırlanacağı gibi, Anglo-Amerikan emperyalizminin yükselişi öncesinde, Fransızca ve Fransız edebiyatı büyük bir evrensellik iddiasıyla yüzyıllara yayılan kültürü okuma kanonlarını (kanunlarını) bütün dünyaya dayatmıştı. Fransızca bilmek, budille okuyup yazmak, yani kendini bu dilde ifade edebilmek, bizim gibi ülkelerde bir prestij nedeni sayılıyordu. Yaklaşık olarak ikinci dünya savaşı sonrasında iş baren, yükselen ABD emperyalizminin, bu durumu İngilizce lehine hızla değiştirdiğine günümüzde de tanık oluyoruz.

Fakat hemen anlaşılaçağı gibi, mesele konuşma diliyle sınırlı kalmıyor. İnsanlığın bütün yerel ifade araçları tasfiye edilerek, evrensel olduğu iddia edilen Anglo-Amerikan ifade araçlarına indirgenmek tehdidiyle karşı karşıya. Yanimizdik, resim, mimari ve hatta şiir bile yerel olduğu ölçüde görmezden gelinerek küçümsenirken, evrensel olduğu varsayılan Anglo-Amerikan ifade biçimleri, büyük bir ka-bul görenek yüceltiliyor. New York'ta sergilenen bir resim, Londra'da verilen bir konser, İngilizce'ye çevrilen bir roman, sözde Türk sanatçısı için, başan kanıtı olarak gösteriliyor. Fakirleşiyoruz.

Anadolu'muzun binlerce çeşit bitkisi, sebze ve meyvesi nasıl ki, Batı'da ve İsrail'de üretilen tek tip laboratuvar tohumlarının tehdidi altındaysa, en doğal insanı ihtiyacımız olan kendimizi ifade etme biçimlerimiz de, tek tipleşerek fakirleştirilmek isteniyor. Bu meselelerin

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rante.org>

FOLKLORİK VE ETNO-ANTROPOLOJİK ÖLÇÜTLER

Aydınlanma düşüncesinin evrensellik iddiası, dayanağını yine Avrupa Aydınlanma sürecinde ortaya çıkan bilimlerden alıyor. Başta sosyoloji olmak üzere, etnoloji, sosyal antropoloji, folklor araştırmaları gibi bilim dalları öncelikle, Batı aydınlanmasının, kapitalizmin ve onun bir türevi olan modernizmin henüz ayak basmadığı ve asla ayak basmasının gerekli olmadığı coğrafyaları hedeflediler. Bu bilimlerin ağırlıklı araştırma konusunu, genellikle Avrupa dışında yaşayan halklar oluşturmştur. Avrupalı antropologlar, etnologlar Avrupa sömürgeciliğinin tarihiyle eş zamanlı olarak, uzak Asya'dan Afrika'ya, güney Amerika ormanlarından, kuzey Amerika'nın Alaska buzullarına kadar, dünyayı köşe bucak dolaştılar. Buralarda yaşayan kavimlerin başta dil ve ifade biçimleri olmak üzere, gelenek ve görenekleri, üretim teknikleri, inanç sistemleri, psikolojik algı biçimleri ve bu algı biçimlerine göre zekâ seviyeleri, on yıllar boyu, kılı kırk yaran araştırmaların konusu oldu. Bu araştırmaların sonunda, bilince cilt kitap, sayısız doküman ve belge, bir tek şeyi ortaya koyuyordu: Avrupa dışında bütün dünya, üzerinde ilkel kavimlerin yaşadığı bir taş devri gezegeninden ibaretti. Hümanizmle biçimlenmiş Avrupa yarımadası, bu duruma katlanamazdı ve sözü edilen ilkelerin geliştirilmesi, insanlaştırılması gerekiyordu.

"İkeller"i önce inandıkları dinden ve kendi tanırlarından kutararak eş başlamak bir gelenek oluşturmştur. Dolayısıyla Albert Schweitzer örneğinde olduğu gibi, hayatını bu araştırmalara adanmış birçok kişinin doktor, papaz, misyoner, Hristiyan teolog olması da bir rastlantı değildi kuşkusuz. Yakın zamanlarda, aralarında Konrad Lorenz gibi "insancıllık" ve tabiat دوستu bilim adamlarının da bulunduğu onlarca antropolog, etnolog, biyolog, vb. ilkelere hizmette bir ömür harcadılar. Onların dillerini öğrendiler, hastalıklarını tedavi ettiler, çocuklarını aşıladılar, tarım ve hayvancılık yöntemlerini, para kullanmayı alım satım tekniklerini onlara öğrettiler. Son üç yüz yıldır "İkeller" insanlık tarihinin gördüğü en büyük yardım kampanyalarının muhatabı olarak insanlaşmış, ilkeliten kurtulmuş, gelişme ve ilerleme kaydetmeye başlamışlardır...

Fakat ne oldu, nasıl olduysa oldu, "İkeller" önce dinlerini ve kendi tanırlarını yitirdiler, giderek dilleri ortadan kayboldu. Derken kuzey ve güney Amerika'da, kutuplarda nesilleri tükeni. Ve üç yüz yıldır sağlık, eğitim, üretim yardımı yapılan kara Afrika'da, nüfusu '65'te AIDS'e yakalandı. "İkeller"i geliştirme, insanlaştırma projeleri gide gide...

lerin neslini kurutmaya döndü.

Binlerce ciltlik antropoloji, etnoloji araştırmalarının konusu olan bu insanlar, yeryüzünden yok olmaya başladılar. Öyleyse Avrupa aydınlanma'sının gurur kaynağı olan bu bilimler ne işe yaradı diye sormanın zamanı gelmiş, hatta geçmiştir.

LÜ. Edebiyat fakültesinde öğrenci olduğum yıllarda anlatılan bir hikâye vardı: 60'lı yıllarda bu fakültede sosyal antropoloji kürsüsünü kuran Amerikalı profesörler öğrencilere mezuniyet tezlerinde, Anadolu'da konuşulan dil ve lehçeleri, başta Alevilik olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki inanç ve mezhep türlerini araştırma konusu olarak verilermiş. Öğrenciler Anadolu'nun çeşitli yörelerini gezerek, bu konularda yaptıkları araştırma sonuçlarını, ödev, mezuniyet ve doktora tezi olarak Amerikalı hocalara sunarılmış. Sonra 68'li ağabeylerimiz bu durumun farkına varınca, anılan hocaları okul koridorunda yurmurt ve una bulamışlar. Kek durumuna düşerek teşhir olan bu bilim adamları, bir süre sonra okulu terk etmek zorunda kalmışlar.

Fakat o güne kadar yeterince antropolojik ve etnolojik veri toplamış olmaları ki, 70'li yıllarda Çorum ve Kahramanmaraş gibi yörelerimizde, etnik ve mezhep ayrımı üzerinden geliştirilen felaketlere maruz kaldık.

Şimdi gelişmişlik, azgelişmişlik, ilkelik, ilerleme ve gelişme gibi sıfatlar üzerinden yürütülen, evrensel ve yerel araştırmaların, raporların ve bu kavramlara ilişkin hümanist, sağ veya sol politikaların, nasıl sonuçlar verdiğini daha iyi anlıyoruz. Yazık oldu/oluyor bizlere.

YEREL İFADE İMKÂNLARININ İKA ESI VE YOK OL A

Yukarıdaki değinilerin ışığında tekrar başa döncek olursak: Yerel zenginliği muhafaza etmenin önemi tekrar vurgulanması gerekiyor. İster sağdan ister soldan bakılsın, kimsenin bir başkasına, hiçbir toplum veya ulusun, bir başka toplum, kavim veya ulusu, ilkelilik, gerilik, gelişmişlik gibi sıfatlarla nitelendiremeye hakkı yoktur. Bu nitelermelerin ekonomik, kültürel, teknolojik vb. alanlara işaret etmesinin de, bir ayrıncılık içermeyi açıklar. Üstelik benzer nitelermeler sonucu, bilimsellik, insanlık, gelişmişlik adına, bu durumdaki vazife çıkararak başkasının hayat ve ifade alanına yön verme veya "geliştirme" çabası, bir insanlık suçu olarak anlaşılmalıdır.

Afrika ve Amerika kıtasında İngilizce veya Fransızca örnek alınarak, ilkel sınıfta yaşıyan onlarca yerel dil, önce unutturulmuş, sonra da yok olmuştur. Fakat işin asıl acı veren yanı, kendileri...

rinde ve ibadet usullerinde ifade eden kavimlerin de süreç içinde yok olup gitmeleridir.

İnsanın tinsel/manevi varoluşunu temin eden yerel ve özgün ifade biçimleri, asla başka ifade biçimleriyle ikame edilemezler. Gelişme ve ilerleme adına dayatılan yabancı ifade biçimleri, yabancı dil ve sanatlar, yerel ruhun ihtiyaçlarıyla örtüşme imkânına sahip değillerdir. Örneğin; ana dili Türkçe olan bir şahsın, İngilizce roman yazması, yerel ruh açısından garabettir, hiyanettir. Yabancı dilde eğitim veren okullar açısından da durum hiç farklı değildir. Eğer "dil varlığımızın evi" ise, yabancı dilde gördüğümüz eğitim, başkasının evinde konaklar ken duyduğumuz huzursuzluğun benzerini bize duyurmalıdır.

İnsanın kendisini ifade etmek ihtiyacı, onun, aynı zamanda içinde yaşadığı tinsel/manevi atmosferin inşasına katılma ihtiyacıdır. İnsan kendi yaşadığı manevi atmosferi kendisi inşa eder. Hepimiz içinde (ve içine) doğduğumuz kültür ve medeniyet atmosferinin sonsuz inşasına katkı yaparak hayat buluruz. Bu anlamda kuzey Afrika mimarisi Mağrip halkları için, Anadolu şiri bizim için, acem halısı İranlılar için, Çin ipeği Çinliler için bir ifade biçimi, bir dil, bir hayat atmosferidir.

Empyalist tekellerin bütün insanlığa dayattığı ikame "zenginlikler", teknolojik oyuncaklar, cep telefonları, bilgisayar kumandalı cihazlar, modem binalar, Avrupa resmi, Barok müzik, deneysel dans ve tiyatrolar, vs. vs. bu yerel ifade biçimlerinin işlevini göremezler. Aydınlanma sonrası Batı'nın etno-folklorik ve ezoterik anlamları yıkılmeye çalıştığı bütün yerel ifade biçimleri, insanlığın ancak bir defaya mahsus, taklit edilemez ve yerine başka konulamaz değerdeki zenginlikleridir. Bir Yörük Halısı, bir İznik Çinişi, sadece bir zamanda, bir defa, bir ustanın elinden çıkmıştır. Tıpkı bir Van Gogh resminin bir defaya mahsus ve taklit edilemez biçimde yapıldığı gibi. Fakat yaygın propaganda Van Gogh'un evrenselliklerine karşın, İznik Çinişi'nin folklorikliğine vurgu yapar. Buradaki can alıcı soru şudur: Peki Aydınlanma öncesinde, henüz folklor, sosyoloji, antropoloji vb. bilimler Batı'da yokken İznik Çinişi hangi değeri içermektedir?

Batıda estetik, linguistik ve ifade bilimleri henüz icat edilmemişken, 16. yüzyıl öncesinde yapılmış bir Saltukoğulları Türbesi hangi mimari değeri içeriyordu? Batılı sanat tarihçileri bu sorunun cevabını, kendi erken dönem Gotik yapıları için öngördükleri değer ölçütleriyle ve aynı kitap sayfalarında vermektedirler.

Bize göre ölçüt taktır: İnsan, ifade biçimleriyle kendisini var eder. Saltukoğulları da, tıpkı Germenler ve ötekiler gibi, kendi mimari, edebi, müzikal ve günlük diliyle varoluşu ve bir hayat süşmüs-

Özlem
Kumrular

İspanya'dan haberler... CARTEGENA SAH

Temmuz ayında Cartagena'daydık. Cartagena, İspanya'nın güneydoğu sahillerinde kendi halinde küçük bir şehirdir. Ülkenin en önemli festivallerinden La Mar de Músicas, Türkçe mealiyle Müzikler Denizi'nin neredeyse unutulmuş bu şehirde yapılmasının sebebi de bu çorak sahillere biraz neşe ve turist getirmek olmalı. Valencia sahillerinin ötesinde, tatlı bir burun. Bütün bir yıl kış uykusunda olan bu kent, Temmuz ayının gelmesiyle kabuğundan sıyrılıp tam bir festival curcunasının içine düşüyor ve o daracık sokakları, uzak ülkelerin sanatçılarıyla dolup taşıyor.

Yıllar yılı, özellikle de Franco döneminde ülkenin en okkalı karargâhlarına mesken olan Cartagena'da bugün sadece bu eski karargâhların o İspanya kokan çinilerle işlenmiş duvarları kalmış. Bir de palmyeler. Yanında askerliğini otuz yıl önce burada yapmış bir arkadaş var. Askerlerin dehşetli bakışları önünde suya indirilen denizaltıyı arıyor gözleri. Daha sonra karaya miktatsızla çıkarılan bu her tarafı dökülen denizaltıya binmek zorunda kalan tayfanın o korku saçan bakışlarını anlatıyor. O günleri hatırlatan kurşun askerler var, şehrin parklarındaki banklara oturmuş... Sanki zaman dondurmuş onları.

Kimler yoktu ki asil konğunun Türkiye olduğu festivalde bu sene... Açılışı Jimmy Cliff yaptı. Ve bu festivalden Sezen Aksu geçti. Sadece geçmedi, yıkıp geçti. O kendini beğenmiş her şeye burun kıvrıran Katalanların ciddi gazetesi La Vanguardia, konser sonrası attığı manşette aynen şöyle diyor: "La Mar de Músicas Türk Pop'un dev diva'sı önünde beyaz bayrak çekiyor." Hızını

alamayan yorumcu şu sözlerle devam ediyordu 10 Temmuz'da çıkan yazısında: "Normallerden iyiler, kötüler, ortalar- ortalıkta binlerce var. Popüler müzik yıldızlarından ise bir düzine kadar. Ama mükemmellik derecesine yükselecek denli sıradışı olanlar yok denek kadar azdır hayatta. Sezen Aksu bunlardan biri işte." Ve şöyle bitiriyordu: "İşte böyle, Sezen bu büyüklerden, en büyüklerden. Biz bu hipnotize edici ve hiper güçlü diva karşısında aptala döndük. Ayaklarına kapana-yım Sezen Aksu. İnşallah bir gün yeniden seni canlı dinleme şerefine erişirim."

Tam anlamıyla yıldız yağdı İspanya'nın bu enlemlerine! Kudsi Ergüner, Burhan Öçal & Trakya All Stars, Erkan Oğur, Galata Mevlevileri, Ömer Faruk Tekbilek, Mercan Dede, Orient Expresión, Babazula & Mad Profesor... Türk yıldızları dışında, Müzikler Denizi'ne başka coğrafyalar dan yıldızlar da düştü. Brezilya'dan Gai Costa, Çekçe

LA MAR DE MÚSICAS
XI EDICIÓN
ESPECIAL TURQUÍA
CARTAGENA 1 al 2
ESPAÑA

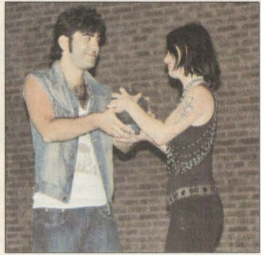
İLLERİNE TÜRK ÇIKARTMASI

sar (Ray Lema ile birlik- te), Adriana Calcanhot- to, Silverio Pessoa ve Dj Dolores Aparelha- gem. Moritanya'dan Daby Toure. Küba'dan Pablo Milanés'in kızı Haydee. Polonya'dan Kroke. Etiyopyalı Star Mahmoud Ahmed. Ro- manya'dan Mahala Rai Band. Ve en çok bana sürpriz olan Amelie'nin film müziklerine imza atan Yann Tiersen.

Bir de beyaz perde tarafı vardı işin. Nuri Bilge Ceyhan, Ferzan Özpetek, Ömer Kavur ve Sinan Çetin'in filmle- ri yanı sıra Fatih Akın'ın "Duvara Karşı" ve "Crossing the Bridge"i İspanyol seyircisiyle buluştu. Fatih Akın festi- valin revaçta davetli- lerindendi. Olabilecek en sempatik figürdü. Festivalin edebiyat kolu ise la Mar de Letras (Edebiyat Denizi) adını taşıyordu ve bu yılın konukları İlhan Berk, Buket Uzuner, Nedim Gürsel, Emine Sevgi Öz- damar'dı. Orhan Pa- muk'un İspanyol çevir- meni Rafael Carpinero yazar üzerine cafcıflı bir sunum yaptı. Anka- ra Üniversitesi İspanyol Dili Bölüm başkanı (ki memleketle kalan son İspanyol dili profesörü- dür) sevgili Ertuğrul Önalp da bizimle idi. Heyecanlı beklediğim Zülfü Livaneli'nin ve Enis Batur'un gelmeme- si en çok beni üzdü.

Fransa'da yasayan Türkleri kurtarıcıma

leri sunan A ta turquie dergisinin başında olan sevgili Murat Erpuyan ve eşi Yasemin Öz- türk'le de tanıştım.

Festivalden benim payıma düşen de 2005 yılı Uluslararası Çeşitli- lik Roman Ödülü'nü al- mak oldu. İç içe girmiş ve Rodos, Roma, Liz- bon ve İstanbul arasın- da koşutan 15 hikâye- den oluşan De Estam- bul a Rodas (İstan- bul'dan Rodos'a) şarabı anlatan romanı

yıldızlı Cartagena gece- lerinde bol bol şarap içerek ve çatlایana ka- dar dans ederek kutla- dık. Sekiz kilo ağırlığın- da ve üzerinde Latin harfleri bulunan ödülü Fatih Akın'ın elinden Galata Mevlevîlerinin seması öncesinde alıp, festival kentinin sokak- larına attım kendimi.

Seni Seviyorum İs- panya. ¡Te quiero!

Gelecek ay: Festivalden fotoğraflar hikâyeler)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://hantey.org>

Kimse Var mı?

Derya
Temel

Her Şeyin Bittiği Yerden seslenen bir anlatı

17 Ağustos 1999, hepimizin hafızasında "günlerden bir gün"den çok daha fazlasıyla yer eden bir tarih. Hayatımıza, hayatımızın merkezine sıradan bir takvim yaprağından çok daha ağır, hatta bir balyoz gibi indi. Kelimenin tam anlamıyla derinden "sarsıldık". İlk saatlerdeki elektrik kesintisi ve haberleşmenin imkânsızlaşmasıyla gündelik yaşamımızda hiç de tanıdık olmadığımız korku, panik, endişe, belirsizlik gibi duygularla gel-gitler yaşadık. Yaşanan dramları içselleştirdik. Öyle ki hepimiz, afet bölgesinde olmasak da, oradakilerle evlerimizi kaybettik, yakınlarımızı, sevdiklerimizi kaybettik; enkazın dibindeyken "kimse var mı"yla hepimiz aynı umudun paydasında bir yanıt bekledik...

"Kimse var mı"ydı, en çok bunları konuştuğuk; depremin boyutunu, ölü ve yaralıların sayısını, maddi hasarın büyüklüğünü, ihmalkârlıkların bedelini pahalıya ödeyen masum insanların öykülerini... Yazılı ve görsel basında yazılıp çizilen tüm kişisel mitolojilerin hepsini yakından takip ettik. Yeni yüzler tanıdık, mesela Ahmet Mete Işıkara'dan gerekli ve ikna edici bilgiyi almadan evlerimize giremedik. Uzmanların en sık tekrarladığı "deprem öldürmez, çürük yapı öldürür" sloganını benimsedik. Çünkü tüm kayıplarımızın çarpık kentleşmenin, alt yapı sorununun, bilinçsizliğin ürünü olduğunu anlamıştık. "Hayat boşluğu" gibi bir kavramımız da oldu. Hayatımıza biraz daha doldurabilelim diye, hayat boşlukları aradık evlerimizde. Üstelik bütün uzmanlar aynı şeyi söylüyorlardı, deprem yeni bir şey değildi, tedbirli olmak gerekirdi.

Depremi takip eden ilk aylarda "hayat boşlukları"ımızın yerini biliyorduk. Okullarda sıkça deprem tatbikatı yaparak ya da televizyondan sarsıntı anında yapılması gerekenleri öğrenerek olası bir depreme karşı önlemler alıyorduk. Bu sırada devlet ve sivil toplum kuruluşları ne kadar çabalasalar da depremedelerinin ihtiyaçlarını karşılama konusunda hep yetersiz kalıyorlardı.

Bu talihsiz olaydan altı sene sonra, Sami Dündar "Her Şeyin Bittiği Yerden" adlı kitabında 17 Ağustos depremi ve sonrasında yaşadıklarını tüm samimiyetiyle paylaşıyor. Kitabın giriş niteliğindeki yazısıyla hafızamıza yer eden göçük altında kalma anına vurgu yapıyor.

*Bir rüzgâr esti karayelden
Bir oğul sesiydi çınlayarak gelen*

Motorlar sustu

Kazmalar durdu

Nefesler tutuldu

Ağır bir koku yayıldı

Kulaklar toprağa

Yüreklere umuda yaslandı

*Bir 'belki' daha vardı...
Yukarıdakiler aşağıdakine
Aşağıdaki yukarıdakine
Aynı sesle
Aynı sebeple
Aynı nefesle
Bas bas bağınıyordu*

"Kimse var mı"...

17 Ağustos günü Gölcük'teki donanmada devir teslim töreninin organizasyonunu düzenlemek için orada bulunan Sami Dündar, kitabında tören boyunca karşılaştığı bir çok aksaklıktan başlayarak her şeyin bittiği koordinatlarla doğru ilerliyor. Aynı zamanda Türkiye'ye sosyal ve siyasal anlamda damgasını vuran 1980'lerde henüz çok genç olan, Marksist bir devrimcinin o yıllardaki mücadelesine tanık olurken, her şeyin bittiği yer olarak adlandırılabilir koordinatlarla da bambaşka hayatların keşiştiğini görüyorsunuz. Gerek arama-kurtarma çalışması sürecinde artçı depremlerden dolayı, göçük altında kalma pahasına, tanımadıkları birinin hayatını kurtarma mücadelesi veren insanların dayanışmasını, gerekse kişilerin toplumsal kimliklerine referans oluşturan ırk, dil, din gibi kavramların 'ötekileştirici, ayrıştırıcı niteliğinin bir insan hayatının önemi karşısında nasıl da önemsizleşebileceğini carpıcı bir biçimde gözler önüne seriyor. Bu, kitabın sonunda dört dille -Ermenice, Musevice, Kürtçe ve Türkçe- özel camialara edilen teşekkürlerin yer almasından da anlaşılıyor.

Sami Dündar enkazdan çıkarıldıktan sonra, yaşadığı şoktan dolayı öldü sanılıp ceset torbasına konularak ölü koğuşuna bırakılıyor. Her şeye rağmen yaşayan birini bulabilmek için ceset torbalarını kontrol eden bir çocuk, onun yaşadığını fark etmesiyle hastaneye kaldırılıyor. Hastaneye geldiğinde de yaşama şansı sadece yüzde 20... Yoğun bakımdaki dokuzuncu gününde böbrekleri çalışmadığından dolayı ölüme bir kez daha yaklaşıyor, keza aile fertleri Sami Dündar'la "hadi yarın görüşürüz" diyerek durumu belli etmemeye özen gösteren cümlelerle vedalaşıp yanından ayrılıyorlar. Sami Dündar direnci ve beynine verdiği komutlarla bunun da üstesinden geliyor. Fakat ölüme yaklaşma anları bununla da bitmiyor; diyaliz sırasında açılan yolların ya da travma sırasında oluşan cilt yaralarının buluşmuş olabileceği düşünülen, kötü huylu bir bakteriyel olan Pseudomonas yüzünden ölümler burun buruna gelse de gene hayata dönüşü yüzünü.

Hastaneden çıkarken ayaklarını kullanamıyor, egzersizler sayesinde ancak bir süre sonra dengesini sağlayabiliyor. Baston kullanmaya başladığında da tek başına sokağa çıkmayı o kadar çok istiyor ki, nihayetinde düşme riskini bile göze alarak, bir an için bile kendisini kaybedip düşse bile etraftaki insanların kendisine hemen yardım edeceğini ve böy-

Kesin

Gözlerim bir balığın onu tutma derisilerinde

Gözlerim bir balığın

Bir balık ellerimde

Bakışları bir göz ellerimde

Kirpiksiz, tuzlu, diri

Bakışları güllerce.

Şiir: Edip CANSEVER - Ender ÖZKARAHAN

lece yoluna devam edebileceğini, hem yürüme duygusunun her şeye bedel olduğunu düşünüyor. Fakat so-kağa çıktığında önce yoldaki çatlaklar, parke taşlarının derzleri inanılmaz zor engeller olarak karşısına çıkıyor. Sonra da yolda bastonuyla yavaş adımlarla ilerlerken kimsenin umurunda olmadığını fark ediyor. Yolum aklı-şında engel teşkil ettiği için kendisine kızgınlıkla bak-kanlarla, hafifçe çarpan insanlarla, arabasına almak is-temeyen taksicilerle, arabaya almak için önünde duran taksi şoförününse içinde bulunduğu sağlık problemini görmezden gelen kaba davranışlarıyla birlikte madalyo-nun öteki yüzünü görmeye başlıyor. Ve yazar, gerçek-ten her şeyin bittiği yerden, her şeyi rağmen topal olarak 'İçinde eski Sami'yi bırakarak' da olsa yaşama devam ediyor.

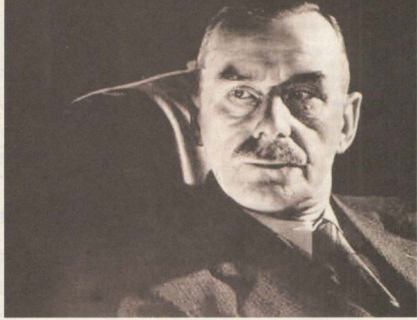
Her Şeyin Bittiği Yerden her ne kadar anı özelliği ta-şıyan bir kitap olsa da, aslında her koşulda ayakta kalmanın, hayata sıkı sıkıya tutunmanın, kıran kırana mücadele etmenin, imkansızi başarmanın sırrını fısıldı-yor. Çabaların artık son noktaya geldiği, yapılabilecek başka bir şeyin kalmadığı bütün durumlarda, Sami Dündar her eşsiz yeteneği, inancı ve inatçılığıyla yaşa-ma dört elle sarılıyor. Kaderin ona biçtiği acıları içeri-sindeyken, kendi için mucizeler yaratıyor. Ayrıca ölüm ve yaşam arasında yazarın Tanrı'yla içsel hesaplaşma-larına da tanık oluyoruz. O koşula dahi kafa tutan Sami Dündar, yaşamak yerine ölümü tercih ettiğini okusak da, bir joker kartıyla hayattan ve mücadeleden asla vazgeçmediğini görüyoruz.

Kitabın yazım aşaması da hayli ilginç aslında. Sami Dündar yakın arkadaşları olan Okan Bayülgen'le bu ko-nunun filmini çekmeye karar veriyorlar. Çünkü Okan Bayülgen, böylece daha çok insana ulaşip, onların da başına bir şey geldiğinde yaşama hakkını nasıl kulla-nabileceklerini algılamalarını istiyor. Senaryo toplantı-ları sonucunda Okan Bayülgen, önce kitabın yazılma-sının, kitaptan yola çıkılarak da senaryonun oluşturul-masının daha doğru sonuçlar doğuracağını söylüyor. Sami Dündar laptop'ını alıp Antalya'da bir otele yerle-şip kitabını yazmaya başladıysa da o anı yazmakta güçlük çekiyor. Hatta deprem anını on beş günde ya-zıyor. Daha sonra İstanbul'da yazmaya devam ettiği kitabın yüzde 80'i tamamlandığında laptop çalışmıyor ve böylece kitap da gidiyor. Sami Dündar, artık kitabı yeni baştan yazamayacağını, filme devam edilmesinin en doğrusu olacağını Okan Bayülgen'e anlatıyor.

Okan Bayülgen'de Sami Dündar'ı Okuyan Us'tan Cem Mumcu'yla tanışıyor. Böylece kitabın yazılmasındaki üç aylık süreç başlıyor. Kitabın editörü Hande Şarman günde üç dört saatlik zaman dilimlerinde yazarla bire-bir görüşmeler yapıyor. Yazarın anlattıklarını teybe kay-deden Hande Şarman, tüm bu aşamada karşılıklı otu-rup ağladıklarını, üzüldüklerini, duygulandıklarını, se-vindiklerini hattabazen kayıtlı yapılmadan konuşulduğu-nu, bunlardan da sadece yazarın izni olan kısımların ki-tapta yer aldığını belirtiyor. Konuşmaların dizilmesini de Şebnem Keskin gerçekleştiriyor. Bir süre sonra, bahse-derken dahi rahatsız olduğu aşama geride kalınca, Sa-mi Dündar kitabı kendisi yazmaya devam ediyor.

Kitabı okurken gerçekten çok etkilendiğimi, hatta birçok yerinde de kendimi "neyse ki Sami Dündar ya-şıyor ve kitabı yazan kendisi" diye teselli ettiğimi anımsıyorum. Hakikaten de Her Şeyin Bittiği Yerden unutulmaması, mutlaka ders çıkarılıp yeniden böyle-si bir faciannın yaşanmasını önlemek için, altı sene sonra toplumsal hafızamızı biraz tazelemeye, duyarlılığımızı bu konuda pekiştirmeye dair oldukça gerekli bir kitap olarak karşımıza çıkıyor.

Ölümünün 50. Yılında Thomas Mann

Geçtiğimiz ağustos ayının 12'si ünlü Alman romancı Thomas Mann'ın ölümünün 50. yıldönümüydü. Sanatçı, ülkesi Almanya'da ve dünyanın çeşitli yerlerinde burada sayılamayacak kadar çok sayıda etkinlikle anılırken, biz hâlâ, bir çocukları tarafından onun en önemli eserlerinden sayılan, hakkında yüz binlerce sayfa yazı yazılan ve ölümünden önce bitirdiği son romanı olan *Doktor Faustus*'un ve *Yusuf dörtlemesi*'nin henüz Türkiye'ye çevrilmemiş olmasının üzüntüsünü yaşıyoruz.

Thomas Mann dün olduğu gibi bugün de Alman edebiyatının kurumsaşıp yazarlarından biridir. Yayınladığı kitaplar sayesinde kendine, daha hayattayken, oldukça etkileyici bir pozisyon sağlamıştı. Yüksek dereceli devlet adamları bile onu saygıyla karşılıyor, sözlerine değer veriyordu. Bununla beraber Thomas Mann politika alanında zaman zaman her türlü uzak görüşlülüğünü kaybediyor, yönünü tayin etmekte güçlük çekiyordu. Bunun en iyi örneklerinden biri 1918'de yayınladığı "Bir Apolitiğin Gözlemleri" (Betrachtungen eines Unpolitischen) adlı eseridir. Bu onun ilerde reddettiği ve arasına mesafe koyduğu tek kitabıdır. Nasional Sosyalizm ile olan ilişkilerinde de zorluklar yaşamıştır. Bunun sonucu olarak da vatanını, ama her şeyden önce kendi ülkesinde, kendi diliyle eserlerini yayınlama olanağını kaybetti. Çocuklarını taktığı isimle "Büyücü", fildişi kule sinde yaşıyor ve orada her gün dünya edebiyatına bir sayfa daha ekliyordu. Hiçbir şekilde rahatsız edilmek istemiyordu. Ama 30 Ocak 1933'e gelindiğinde onu en çok rahatsız eden olaylar süreci başlamış bulunuyordu.

"Ben Alman burjuva kültürünün bir üyesi, çocuğu ve torunuyum."

Paul Thomas Mann 6 Haziran 1875'te Lübeck'de doğdu. Hali vakti yerinde bir tüccar ve senatör olan Thomas Johann Heinrich Mann ile Brezilya asıllı Julia da Silva Bruhns çiftinin ikinci çocuğuydu. 16 yaşına geldiğinde babası beklenmedik bir şekilde öldü. Bu aynı zamanda aile ilişkilerinin de sonu oldu. Çünkü iki kardeş de şirketi yönetmeye hazır ve istekli değildi. Bu olay daha sonra onun, bir ailenin yükselişini ve düşüşünü anlatan ilk romanı *Buddenbrook Ailesi*'nde edebi bir metafor olarak işlenmiş, o döneme dair çocukluk anıları ve

çevresindeki karakterler bu romanın temelini oluşturunca. Ancak ailedeki tek yazar o değildi. Büyük toplum eleştirmeni ve "Profesör Unrat" ve "Der Untertan" gibi romanların yazarı olan ağabeyi Heinrich'in de en az onun kadar yetenekli olduğu kabul edilir. Ama büyük başarı Thomas Mann'a nasip oldu. Daha ilk romanı, *Buddenbrook Ailesi*, ona Alman Edebiyatında sağlam bir yer ve şöhret kazandırdı. Hemcinslerine daha düşkün olmasına rağmen 1905 yılında Münih'in önemli ailelerinden birinin kızı olan Katia Pringsheim ile evlendi. Ve bu evlilikten birer yıl arayla iki çocuk dünyaya geldi. Erika (1905) ve Klaus (1906). Karısının ailesi ve yazarlığı sayesinde toplumun yüksek katmanlarıyla iyi ilişkiler kurdu. Aile refah içinde yaşıyordu. 1909 yılında Golo ve 1910 yılında Monika olmak üzere iki çocuğu daha dünyaya geldi. Bu esnada Thomas Mann yüksek edebi değeri olan öyküler, anlatılar ve romanlar yazmayı sürdürüyordu. "Venedik'te Ölüm" (1912) ve "Büyücü"

Dağ" (1924) sayılabilir. Ancak erkenden girdiği toplumsal ilişkiler onun yazarlık kariyerini zorlaştırıyordu. Anti semitik klişeleri işleyen *novellası* "Wälsungenblut" karısı Katia'nın ailesini müşkül duruma düşürecek bir skandala teğet geçmişti. Schiller anlatısı *Schwere Stunde* yazarının hâlâ edebiyat yönünü belirle yemediğini gösteriyordu. *Firenza* ile yaptığı dramaturgik denemesi fazla ba şarılı olamamıştı. İkinci romanı "Königliche Hoheit" *Buddenbrook Ailesi*'nden sekiz yıl sonra yayınlandı. Bu dönemde yaptığı bir geziden esinlenerek yazdığı ve ilerde en tanınmış eserlerinden biri haline gelecek olan *Venedik'te Ölüm*, hayat yorgunu bir yazarın genç bir delikanlıya duyduğu aşkı ve koleraya yenik düşmesini anlatıyordu.

Thomas Mann'ın 1912 yılında içinde bulunduğu bu karanlık ruh hali, Birinci Dünya Savaşı'nın 1914 yılında bitmesiyle son buldu. Birçok aydın gibi Mann da savaşın ilişkileri berraklaştıracağını, teyakkütünü anladıracağını umuyordu. Mann ailesi içinde de yeni bir dö-

nemin başladığı, yüksek sesle dile getiriliyordu. Savaşın bitmesi Mann'ı yaratıcılık krizinden de kurtardı ve yazarlığına yeni bir yön verdi. 1918'de yayınlanan "Betrachtungen eines Unpolitischen" (Bir Apolitiklin Gözlemleri) onun içinde yatan milliyetçi düşünceleri ve güncel felsefeye katılma çabasını gösteriyordu. Bu ve buna benzer yazıları giderek ağabeyi Heinrich ile aralarının açılmasına neden oldu. Heinrich baştan itibaren pasifist ve demokrat bir tutum izlemişti. Heinrich'in "uygarlık edebiyatçısı" kavramına karşı Thomas Mann Alman kültürü kurgusulla çıkıyordu.

Heinrich Mann'ın romanı "Der Untertan" (Yurttaş) büyük bir başarı kazandı. Birinci Dünya Savaşı sadece Alman İmparatorluğu için değil, yazar Thomas Mann için de bir felaket oldu. İmparatorluk için yeni bir dönem başladı. 1918 yılında yazarın beşinci çocuğu Elisabeth Therese Mann dünyaya geldi.

Ağır ama sağlam adamlarla Thomas Mann yavaş yavaş belirlemeye başlayan yeni politikaya katılıyordu. "Alman Cumhuriyeti" adlı konuşmasında başlangıçta dikkatli, ama sonra şaşırtıcı bir cesaretle demokrasiye olan inancını açıkladı. Kıtık dönemleri sona ermiş, Mann ailesinin gelirleri enflasyonun etkisiyle yükselmeye devam etmişti. Bir romancı olarak uzun yıllar sürdürdüğü suskunluğunu 1924 yılında yeni bir büyük eserle bozdu. *Büyük Dağ*, Davos'un yukarı bölgesinde, gerçeklikten kopuk gibi görünen bir akıcı sanatoryumunda geçiyordu. Burada Mann'ın tıknığı, tıbbi bilgi ve politik söylem örgüsüne karışık gitmişti ve bu da ilerle sert eleştirilere neden olacaktı. Bu romanla birlikte Thomas Mann yıllardır unuttuğu, uzun soluklu bir yazar olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya koymuş oldu.

"Unordnung und frühes Leid" adlı *novellasında* Mann kendisinin benzediği pek de söylenemeyecek bir profesör evini betimleyi ve en küçük kızının mutsuz sonuçlanan ilk aşkı gözlemliyordu. Büyük çocuklar artık iyice büyümüştü. Klaus ve Erika Mann karierleriyle yazar ve tiyatro oyuncusu olarak sürdürmekteydi. Bir ikili olarak dünyayı dolamakta ve san basının dedikodu sayfa larını doldurmaktaydılar. Yirmili yıllarda ailenin yaşadığı parlaklığı, Thomas Mann'ın varoluşu akrabası olarak hissettiği küçük kızı Julia'nın 1927'deki intiharı yüzünden bir anda karardı.

Mann ailesi tam bir tiyatro ailesiydi. Thomas Mann aile içinde "Büyük" olarak anılıyordu. Büyük çocuklarının liberal solcu davranışları, oğlu Klaus'un eşcinselliği Alman basınına oldukça meşgul ediyordu. Ailede eşcinsel eğilimleri olan tek kişi Klaus değildi. En küçük çocuklar bile, babaları Thomas Mann'ın arasıra gözlemlerini genç delikanlılara kaydığını, onların varlığından büyük bir keyif aldığını fark ediyorlardı. Gustav von Aschenbach (Venedik'te Ölüm) ve Lord Kilmarnock (Felix Krull) figürleriyle Thomas Mann cinsel eğilimlerini zaten edebileştirmişti.

Bir gün en küçük çocukları Michael ve Elisabeth koşarak geldi ve özel bir haber vermek için babalarını "mukaddes" öğle uykusundan uyandırdı: Babaları 1929 yılında Nobel Ödülleri katına çağırılmış ve böylece en büyük "rakibi" Gerhard Hauptmann ile eşit konuma gelmişti.

Nobel Edebiyat Ödülü'nü alması edebiyat çevrelerini pek şaşırtmadı. İsveç Akademisi, ödülü verirken, Thomas Mann'ın derin bir üzüntüye boğsa da, özellikle *Buddenbrook Ailesi*'ni vurgulamıştı. Oysa o, ödüllü *Büyük Dağ* için almayı tercih edermiş. Ödül Thomas Mann'ı birdenbire dünya çapında ünlü bir yazar halinde getirdi ve özellikle *Buddenbrook Ailesi*'ni büyük satış rakamlarına ulaştırdı. Kitabın satışları kısa sürede bir milyon aştı. Böylece de Thomas Mann nihayet yazarlıkta rahatça geçinebilen bir edebiyatçı haline geldi.

Öte yandan bu dönem Thoms Mann'ın hayatındaki en belirsiz ve dramatik dönem olmuştu. Thomas Mann nasyonal sosyalizmi ve Hitler'i hor gördüğünü saklamıyordu. İşin tuhafı, Wagner'in "Açısız ve Büyük Kültür" (Wagner, Münih'te yaptığı parlak konuşma, 1933) adlı eserinde de Hitler'i hor gördüğünü saklamıyordu. Bu

nih'in önde gelenleri onun Wagner'e ihanet ettiğini düşünerek küplere bindi. Thomas Mann istemeyen adam ilan edildi. Bozulan atmosferden rahatsız olan ve hayatından endişe eden Thomas Mann karısı, Katia'yı da yanına alarak bir dizi konferans için yola çıktı ve bir daha da geri dönmeydi. Mann ailesi çoktandır Nasyonal Sosyalistlerin gözüne batmaktaydı. Bir süre önce, sol görüşlü olduğunu ve Sovyetler Birliği'ne ve komünizme yakınlığını gizlemeyen ağabeyi Heinrich, Prusya Sanat Akademisinin ayrılmak zorunda bırakılmış, çocukları Erika ve Klaus "Die Pfeffermühle" adlı kabareleriyle Nazi çevrelerinde bazı rahatsızlıklara yol açmıştı. 12 Mart 1933'te gamalı haç bayrağı Almanya'da mecburiyet haline gelince, iki kardeş ertesi gün ülkeyi terk etti. Artık Almanya'da kendilerini güvende hissetmiyorlardı. Thomas ve Katia Mann çifti konferans yolculuğunun yorgunluğunu önce İsviçre'de atmak istemişti. Oğulları Klaus Mann'ın ikinci biyografisinde yazdığı gibi, o ve Erika anne babalarını Almanya'ya dönmekten güçlükle alkoymuşlardı. Aralarında oğulları Golo'nun da bulunduğu bazı yardımcıları sayesinde, sadece günlükleri ve Yusuf romanlarının üçüncüsüne ait el yazmaları da olsa, bazı eserleri kurtarılabilmişti. Sonradan Reinhard Heydrich tarafından ortaya çıkarıldığı gibi, 12 Temmuz 1933'de Thomas Mann için tutuklama emri çıkarılmış bulunuyordu. Almanlar'ın bu büyük yazarını artık vatanda bir toplama kampı bekliyordu.

Heinrich Mann 12 Şubat'ta Fransa'ya kaçmıştı. Böylece daha 1933 yılı sona ermeden büyük bir sanatçı ailesi, Almanya'dan tümüyle kovulmuş oldu. 10 Mayıs 1933'de Nazilerin kitap yakma olayı meydana geldi. Ancak bu olayda Thomas Mann'ın kitaplarının da yakıldığı görüşü kesin değildi. Nazi'lerin yakılacak kitaplar listesinde Thomas Mann'ın kitapları yoktur çünkü.

Daha 1926 yılında Thomas Mann bir diğer önemli eserini yazmaya koyulmuştu bile: *Josephtrilogie*. Onu 1943 yılına kadar uğraştıracak olan büyük romanını 1933 yılında yayımlama planlıyordu. Hala "Nazi Horlağı"nın sonunun geleceğini ve ülkesine geri döneceğini umuyordu. Thomas Mann ilkesi Almanya'ya sırt çevirmişti, ama diline hiçbir zaman sırt çevirmedi. Onun sesi hem politik açıdan hem de sanatsal açıdan sürgündeki Alman edebiyatçıları arasında ağırlığı en büyük olanlardan biriydi. *Josephtrilogie* (Yusuf Dörtlemesi) onu 1943 yılına kadar uğraştıracaktı.

Başlangıçta gönlüsüz bir yaz tatili gibi başlayan şey birdenbire süreklilik hale geldi. Thomas Mann, ailesiyle birlikte beş yıl yaşayacağı Zürih gölü yakınlarındaki Küstnacht'a yerleşti. Küçük çocuklar okula başladı. Büyük çocukları sık sık onları ziyarete geliyordu. Golo öğretmenlik yapmak umuduyla Fransa'ya gitmişti. Erika ünlü kabareleri "Die Pfeffermühle"yi oynamayı sürdürüyordu. Zürih, ülkeden kaçan Alman aydınlarının bir merkez haline geldi. Mann ailesinin durumu pek de fena sayılmazdı. Ancak Thomas Mann vatnını ve bütün madde varlığını yitirmiş olmayı güçlükte hazmediyordu. Okullarını kaybetmiş olmanın yakınına şimdiye kadar gerek yoktu. S. Fischer Yayinevi Thomas Mann'ın kitaplarını yayımlamayı sürdürüyordu. Thomas Mann, okullarını kaybetmek istemiyordu. Ayrıca yaynevinin ödediği aylık avansları da. O ve karısı kısa bir süre sonra Almanya'ya dönmeyi düşünüyordular. Aile içindeki tartışmalar kızışmıştı. Klaus Mann Amsterdam'daki Querido yayineviyle kendine edebi bir sığınak bulmuştu. "Die Sammlung" adlı gazetesini kurmuş ve babasının da onunla birlikte çalışmasını ummuştu. Başlangıçta buna evet diyen Thomas Mann yayıncısı Gottfried Bermann Fischer'in baskısı sonucu bundan vazgeçti. Aynı şeyi Alfred Döblin, Robert Musil ve Stefan Zweig da yaptı.

Thomas Mann artık Hitler Almanyası'nı vatani olarak görmüyordu: "Ben neredesem, Almanya orasıdır."

Ancak Almanya'da yayınlanmaya devam edebilmek için Thomas Mann formalite olarak Hitler rejiminin Alman Yazarları Birliği'ne üye olarak girmişti. Ancak bu üyeliği Mann'ın reddetti. Bu

sonunu halletmek amacıyla rejimin rejimini bakan Friks'e doğrudan bir mektup yazdı. Kitapları Almanya'da yayınlanmaya devam etti. 1933-34 arasındaki günlük notlarını "Leiden an Deutschland" (Almanya Acs) adı altında topladı. 1936 yılında kızı Erika ve arkadaşlarının baskısına boyun eğdi ve Almanya'ya dönmekten tümayile vazgeçti. Bunun nedeni *Neuen Zürcher Zeitung* adlı gazette Eduard Korrodi imzasıyla yayınlanan yazda sürgündeki edebiyatçıların karanlamaya çalışılmasıydı. 3 Şubat 1936'da gazete Thomas Mann'ın Korrodi'ye yazdığı açık mektubu yayınladı. Mann yazıda kendini sürgündeki bir edebiyatçı, yaptığı edebiyatı da sürgün edebiyatı olarak kabul ediyor, Hitler rejimiyle bağını kopardığını söylüyordu. Artık kişisel düşünceleri açıkça dile getirilmisti. Şöyle diyordu Thomas Mann: "Binlerce insanı, ahlaki ve estetik gözlemlerden ve izlenimlerden hergün beslenen derin kanaatlerime göre artık şu anki Alman iktidarından iyi bir şey çıkamaz, ne Almanya için ne de dünya için. Bu kanaat beni son üç yıldır sallantıda olan köklerimin, kültürel mirası içine salınmış olduğu ülkeme dönmekten alkoyuyor..." İlk tepki kızından geldi: "Teşekkürler, tebrikler, mübarek olsun, çocuk E." Adım atılmıştı. Bunun üzerine Bonn Üniversitesi, Thomas Mann'a vermiş olduğu fahri doktorluk unvanını geri aldı. Rejim tarafından Almanya'ya girişi yasaklandı. Bu adıyla birlikte Thomas Mann, sürgündeki edebiyatçıların temsilcisi haline geldi.

Almanya'ya girişinin yasaklanması Thomas Mann'ın aynı zamanda Almanya vatandaşlığını kaybetmesi sonucunu da doğurdu. Bunun üzerine Thomas Mann Çekoslovak vatandaşlığına geçti ve faşizme karşı daha güçlü tepkiler göstermeye başladı. Bir davet üzerine Gitti ABD'de "Demokrasinin Yaklaşan Zaferi" başlıklı bir okuma turnesine başladı; bu turne sırasında ABD'ye yerleşme kararı aldı. Princeton Üniversitesi kendisine misafir profesörlük kürsüsü verdi ve Thomas Mann ailesiyle birlikte Princeton'a yerleşti. Orada, daha sonra "Bir Kardeş" adıyla tanınacak olan "Hitler Kardeş" adlı bir polemik kaleme aldı. Bu onun nefret edilen despotla girdiği tek doğrudan çatışmasıdır.

1940 yılında oğlu Golo ve ağabeyi Heinrich İspanya üzerinden Avrupa'dan kaçmayı başardı. 1941 yılında Thomas Mann ailesiyle birlikte yumuşak bir iklimi olan Pasifik kıyısına yerleşti. Burada, aralarında Adorno ve Horkheimer'in da bulunduğu birçok Alman aydını, Mann ailesini ziyarete geliyordu.

Sürgün yılları Mann için oldukça verimli geçmekteydi. Üni ve başarısı giderek artıyordu.

Münich Antlaşması, Thomas Mann'ı başka bir politik maka-

le yalmazma sevk etti. "Bu Baris" adlı denemesi mevcut politik duruma ilgili büyük bir kuşkuyla ortaya koyuyordu. O dönemlerde yaptığı tek edebi çalışma arka plana itilmişti, Thomas Mann giderek daha fazla politik mücadelenin içine girmişti. Birçok enstitüye başkanlık ediyor ya da onlarla birlikte çalışıyor, bir sürü girişimlerde bulunuyordu. Bunlardan biri de MGM film şirketi ile Alman yazarların sözleşmelerinin uzatılması ve böylece onların ABD'de geçimlerini sağlamayı sürdürmeleri için yaptığı görüşmelerdir. Bu yazarların en önemilerinden biri de Alfred Döblin'di. Thomas Mann kişisel olarak da sürgündeki edebiyatçıları yardım etmeye çalışıyordu. 1940 sonbaharında BBC'de, savaş sonuna kadar sürecektir olan ve "Alman Dinleyicileri" adıyla tanınan radyo konuşmaları yapmaya başlandı. HUMANİST çalışmaları aşırı ölçüleri ulaştırmıştı, ama Thomas Mann her zaman arka planda kalmayı tercih ediyordu. Bu arada Yusuf Dörtlemesi bitirdi ve büyük olgunluk eseri "Doktor Faustus"u yazdı. 1944'den itibaren Amerikan vatandaşlığı olan Thomas Mann vatandaşlık statüsünü bir kere daha değiştirmek zorunda kaldı. Bunu takip eden yılda, bir süreliğine kesintiyi uğrayan BBC konuşmalarına 14 günde bir olmak üzere yeniden başladı ve Alman halkına seslenmeyi sürdürdü. 29 Mayıs 1944'te Washington'da yaptığı "Almanya ve Almanlar" adlı konuşmasını kaleme aldı. Bu yazı o sıralarda yazılmakta olan "Doktor Faustus" ruhunun belirlen izlerini taşıyordu. Almanya'nın Hitler rejiminden kurtulmasıyla artık geri dönme sorusu ortaya çıkmıştı, ama Thomas Mann için değil. Sürgündeki Alman yazarların geri dönmekten sorumlu olan ve kendisi de bir yazar olan yazar Walter von Molo, ondan Almanya'ya dönmelerini rica etti. Thomas Mann buna, "Neden Almanya'ya Dönmüyorum" başlıklı bir açık mektupla yanıt verdi. 1933 ile 1945 yılları arasında Almanya'da yayınlanan edebiyatla ilgili olarak İleri sürdüğü genel ve olumsuz yargı büyük tepkilere yol açtı. Almanların yazarı artık kendisine yabancı olan vatandaşından vazgeçmişti. Ancak 1949'da, Goethe Yılı nedeniyle yeniden Alman topraklarına ayak bastı. Weimar'a yaptığı ziyaret Batı Alman ve Amerikan basını tarafından sert eleştirilerle karşılandı. Ayrıca Avrupa'daki korkunç savaşı Amerika'daki sıcak yatağınan izlemiş olmakla da suçlanıyordu. Ancak Amerika'da işler iyi gitmiyordu. Bir gazetecinin, onun komünizm yanlısı olduğu suçlamasıyla ona karşı yürüttüğü kampanya ve başka bir takım nahoşluklar yüzünden ABD ile ilişkilerini kesmek zorunda kaldı ve 1952 yılında Avrupa'ya geri dönüp İsviçre'ye yerleşti. Hayatının son üç yılını orada geçirdi. Thomas Mann, ünlü sürgün, yine de defalarca Almanya'ya ziyaret etmekten geri durmadı. Bunların sonucunu 1955 yılın mayıs ayında gerçekleştirdi. Seksen yaşındayken, karısı Katia ile evliliğinin 50. yılında, 12 Ağustos 1955 günü öldü.

Thomas Mann'la birlikte hayatı Almanya'nın ve Avrupa'nın en dinamik dönemlerini kapsayan bir yazar da ölmüş oldu. O hem kendi şahsının hem de zamanının ve çevresinin tarihçisiydi. Arkasında, eserlerinin dışında on cilt tutan günlükler ve binlerce mektup bıraktı.

Thomas Mann'ın sanat ve kent insanıyla, maddi ve manevi olanla ile girdiği hesaplaşma birçok okur kuşağını etkiledi. Thomas Mann burjuvazi döneminin ideal bir temsilcisi olduğu kadar birey olarak da büyük yazar kavramının en üst düzeyine ulaştı. Eserlerindeki alt sesler ve uçurumlar, kişiliğindeki belirsizlikler ve karasızlıklar bugün hala okurlarını zorlamaktadır. O sadece okur kuşaklarını etkilemekle kalmadı, edebiyatın sinemaya bir çok alanda genç sanatçıları da etkiledi ve hâla etkilemektedir. Edebiyat bilimcileri Thomas Mann'a olan ilgilerini hiç kesmediler. Bugün dünya çapında küresel bir Thomas Mann araştırmasının yapılmakta olduğundan söz etmek mümkündür. Ancak Thomas Mann'ın tam anlamıyla Alman Edebiyatının zirvesine oturmuş, kitapları her zaman iyi satsa da, ancak 80'li yılların sonlarına doğru gerçekleşti ve onun zirvedeki yeri artık tartışılmaz oldu.

Thomas Mann'ın bir sanat eseri ne dönüştüren sıra dışı bir yazarın yaşamıydı.

Belda Öztürk

Zamanı geldi

Yaşamı yaşamaya değer yapan ne? Bedenimiz bu dünyada kalıp ruhumuz başka dünyaları keşfe çıktığında "Güneşe yakınlık sırasına göre üçüncü gezegen üzerinde geçirdiğim zamanı en iyi biçimde değerlendirdim" diyebilmeyi kendimden emim olarak nasıl sağlayabileceğiz?

Bir sistemi kavramak istiyor-sak sınırlarının dışından bakabiliyeliyiz. O zaman yaşarken yaşamın sırrına erişemeyecek miyiz? Bu soruların yanıtlarının her biriyi için kendi dünyasını keşfetmekten geçtiği inancındayım. Bunların hiçbir birey için yanıtızsorular olmadığına ve aynı zamanda da hiç kimsenin kendi yanıtını başkasından öğrenemeyeceğine inanıyorum. Bir inancım daha var: Kendini keşfe çıkamak bir insanın yapabileceği en zor, en çetin, en korkutucu ve en gerekli yolculuktur.

Bu yolculukta karşılaşılabilecek zorlu düşmanlar korkularımız, kuşkularımız ve önyargılarımız. Gerçi savaş ne kadar zorlu olursa, zaferin de o kadar yetkin olacağını göz ardı etmemek gerekir. Bu düşmanların birincil amaçları seçimlerinizi yaparken kendilerine sağlamış araçlarla sizleri şaşırtmak ve onların gösterdiği yolu kendiniz için en iyisi olduğuna inandırmak olacaktır. Böylelikle kendinizi, çokukken düştüğü kuruğunuz göz-alıcı giysileri içinde kaptanı olarak muhteşem bir gemide değil de, sıkıcı bir binada çalışan sıradan bir beyaz yakalı olarak bulduğunuz, kendiniz için en güvenli yolu seçtiğinizi düşünerek memnun olacaksınız. Varlığını haberdar olmanız için.

man yaşamınızı sizin adınıza yaşarken, tuhaf bir uyuşukluk dışında hiçbir anormallik hissetmeyecek ve onu da büyük olasılıkla yoğun iş temponuzun sonucu olarak göreceksiniz. Nedenini tam olarak kavrayamazsanız da, kendi düşünü kovalayanları küçümsemeye ve ciddiye almama eğiliminde olmakla beraber, içten içe dayanılmaz bir kıskançlık duyacaksınız. O zaman da çevrenizi olabildiğince kendiniz gibi olanları saracakmış ve kendi kurallarınızın geçerli olduğu dünyada yaşayacaksınız.

Bu düşmanların bir diğer amacı özgüveninizi belirli bir seviyede tutmak olacaktır. Ne toplumun sizden beklediği işlevlerinizi yerine getiremeyecek kadar az ne de ortalamaya karşı gelecek düşünceler üretecek ve arkasından eylemler gerçekleştirebilecek kadar fazla. Bir de toplum tarafından kabul görmemenin korku kabusunuz olduğunu fısıldayacaklar sürekli ve sizi tam istedikleri kıvama getirecekler: Soru sormayan, düş kurmayan, öğrenmeyen fakat öğretilen, kaderini kendi eline almak için gerekli özgüvenden yoksun, ancak dışarıdan bakıldığında ortalama dünya kurallarına göre mükemmel.

Pekiyi bu düşmanların bu kadar güçlü olmalarının nedeni ne? Yanıtı kolay bir soru: Çünkü onlar sizin gitmediğiniz oğünüden beslenerek sizi sizden iyi tanıyorlar. Kuşkularınız korkularınızla besleniyor ve önyargılarınız sizi kendi ellerinizle ördüğünüz duvarların içine hapsediyor. Artık değişimin zamanı geldi. Artık kendine bakmaktan ürkmeyen, tutan tutulmuş, kısıtlanmış, dam-

maktan çekinmeyen; artık kendi olan insanların zamanı geldi. İnsan olmakla sahip olduğumuz olanakların ayırına varmamızın ve onları sınırlarını zorlayana kadar kullanmamızın zamanı geldi. Kendini keşfetmenin zorunluluk olduğu zaman geldi. En büyük korkularınızla yüzleşmenin, sizi bir adım fazladan atıktan alıkoyan kuşkularınızdan kurtulmanın, düşlerinizle aranızda duran önyargılarınızı ortadan kaldırmanın zamanı geldi.

Kendinizi tanıırken fark edeceğiniz en küçük özelliğinizin bile yapay adrenalin heyecanlarından çok daha fazla heyecanlandığınızı hissedeceksiniz ve gerçekte ne kadar ilginç bir kişiliğe sahip olduğunuzu anladığınızda yaşamınız boyunca hiç şaşırmadığınız kadar şaşıracaksınız. Kendinizdeki güzellikleri fark ettikçe çevrenizdeki güzellikleri de fark edeceksiniz ve seçtiğiniz çetin yolu her adınıza değdiğini duyumsayacaksınız. Kuşkusuz bu henüz başlangıç olacak. Ancak hiçbir zaman unutmayın ki en büyük silah sizin elinizde. Franklin'in dediği gibi "Kendini sevenin rakibi olmaz."

Yaşamımız ancak ruhsal ilerlemelerle daha güzel olur. Göz, yıllardır gördüğü aynı gökyüzüne bakar, ama aynı görüntüyü, artık aynı olmayan ruhta yoğunluğunda bir mucizeye dönüşür. Kulak aynı müziği duyar, ama artık aynı olmayan ruh için müzik değil köprüdür. Burun aynı kır çiçeklerinin kokusunu duyar, ama artık aynı olmayan ruh için o kokular yaşamdaki her güzel şeyin temsilsidir. Artık aynı olmayan ruhla aynı dünya üzerinde yeni bir güne uyanan insan için orası artık yeryüzü değil, korkularından, kuşkularından, önyargılarından, içsel enerjisini evrenle paylaşmasından onu alıkoyan her şeyden arınmış insan için cennettir.

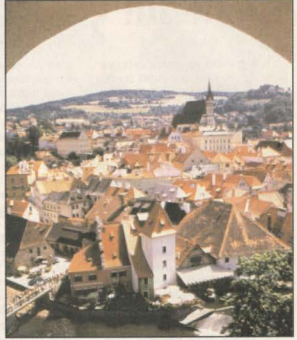
Bir yere gitme karan al-
dığımda yolculuğum
genelde gideceğim ye-
re yaptığım hayali bir
gezi ile başlar. Çek
Cumhuriyeti'ni görme dü-
şüncesi de böyle bir ön ge-
zi oluşturdu zihnimde. Ge-
nelde bu tür hayali yolcu-
lukların duraklarını, görüle-
cek yer isimlerinin yarattığı
ilk çağrışımlar, bu yerlerle
ilgili ön bilgiler, farkında ol-
madan zihnimize yerleşen
izlenimler belirler. Çek Cum-
huriyeti... Her şeyden önce
Prag şehrinin masalsı silueti
ile özdeşdir bu ülke. Birçok
insan için Çek Cumhuriye-
ti'ne gitmek Prag'ı görmek
anlamına gelir, Prag ise Kafka
ile özdeşleştirilir. Dub-
lin'in ismi nasıl James Joy-
ce'ü, Amsterdam'ınki Vin-
cent van Gogh'u anımsatı-
yor ise, Prag denince de akla
ilk gelen Franz Kafka olu-
yor. Ama Çek Cumhuriyeti
dünyaca ünlü Aslan Asker
Şvayk romanının yaratıcısı
Jaroslav Hasek'in
de, oyun, fantastik
öykü ve roman
yazarı Karel Çap-
ek'in de mem-
leketidir. Milan
Kundera da
Çek toprak-
larında doğmuştur.
(O dön-
emde Çek
toprakları
Çekoslovak
Cumhuriye-

ti'ne dahildir. Çekoslovakya
Sovyetler Birliği tarafından
işgal edilince, Kundera, yo-
ğun erotizm içerikli, sosya-
lizmi eleştiren yazılarından
dolayı ülkesinden kovulur.)

Birçok ünlü sanatçı hayat-
larının bir dönemini burada
geçirmiş. Mozart, Don Gi-
ovanni'yi Prag'da tamamlamış.
Çek Cumhuriyeti'nin
Marianske Lazne kaplıcaları
da birçok yazar ve besteci-
nin dinlenmek ve yazmak
için tercih ettiği yer olmuş.
Gogol burada Ölü Canlar'ı
yazmış, Wagner Lohengrin'i
bestelemiş, Goethe de bir-
kaç eserini burada tamamlamış.
Karlov Vary bölgesinde
bulunan şifalı sular
da Goethe, Schiller, Bach,
Beethoven ve Tchaikovsky
gibi isimlere şifa ve ilham
vermiş.

Shakespeare'in Kış Masa-
lı'nda da bu ülkeye gönder-
me yapıyor. Bu oyununda
bir sahnenin mekânı olarak
Shakespeare günümüz Çek
Cumhuriyeti'nin batı kısmını
oluşturan Bohemya'yı seçi-
yor. Ancak Bohemya'nın
coğrafi konumu hakkında
pek ayrıntılı bilgiye sahip
değildi ki onu deniz kıyısında
bir yer olarak tanımlıyor
oyununda.

Zihnimi biraz daha
kuralcadığımda Çek toprak-
larının dünyaya kazandı-
dığı önemli sanatçılar

listesine Bedrich Smetana
ve Antonin Dvorak'ın isim-
lerini de ilave ediyorum.
Dvorak'ın Slav Dansları ise
tarihi bir yolculuğu tetikli-
yor.

Slav bir halka sahip olsa
da, Çek toprakları tarihi
geçmişi nedeniyle kültürel
bakımdan Alman ve Batı
Avrupa etkisinde kalır, Bi-
rinci Dünya Savaşı'ndan
sonra ise dilsel akrabalığın-
dan dolayı Doğu Avrupa ile
yakınlaşır. 1918' de Çe-

koslovakya Cumhuriyeti ku-
rulur. 1989'daki kadife dev-
rimden sonra 1992'de kadife
boşanma ile Çekoslovakya
dağılır ve iki bağımsız ülke
kurulur: Çek ve Slovak
Cumhuriyetleri.

1918'den önce Çek toprak-
larında Bohemya ve Mo-
ravya gibi prenslikler var-
mış. 'Bohemya' ismi bir an-
da 'Bohemya kristali' ve
'bohem hayatı' tamlamaları-
nı çağrıştırıyor. Bu toprak-
lar, şüphesiz, kristal üretimi
ile ünlülmüş, özellikle de
onyedinci ve onsekizinci
yüzyıllarda yapılan barok

DIYARINDA

üşluptaki kesme ve oymalı cam işleriyle, ama 'bohem' sözcüğüne etimolojik bir açıklık getiremiyorum. Zihnimin oluştuğu çağrışım zincirinin bir sonraki halkası 'Prag Baharı'. Bu ifadenin en azından nereden geldiğini biliyorum. Nisan 1968'de Komünist Parti'nin yeni sekreteri, daha insani bir sosyalizm modeli yaratmak için 'Prag Baharı' olarak özetlenen reformlar başlatır, fakat ülke Sovyet askerleritarafından işgal edilir.

Çek tarihi ve kültüründe yaptığım bu hayali gezimi Çek topraklarına bastığımda Prag'ın, daha sonra da daha az bilinen şehirlerin sokaklarında tamamladım. Wenceslas meydanında örneğin 'Prag Baharı' ifadesi zihnimde somut bir dönemin göstergesine dönüştü. Burada 16 Ocak 1969'da Jan Palach isimli bir öğrenci Sovyet işgaline tepki olarak kendini yakmış, 1989'daki gösteriler de burada yapılmış. Prag'da gittiğim ilk yer aslında Wenceslas değil, Staromest-ke (Eski Muhit) meydanı oldu.

Burada ülke tarihini etkileyen başka bir Jan isimli Çek'in heykeli var, Jan Hus. 6 Temmuz, Çek Cumhuriyeti'nde Jan Hus Günü olarak kutlanır. Bu tarihte 1415'te din reformcusu olan Hus, genel öğretilere aykırı düşüncelerinden dolayı yakılarak öldürüldü. Jan Hus, Protestanlığın öncülerinden biri olarak kabul edilir. Aziz Francesco, John Wycliffe ve Desiderius Erasmus gibi Hus da kilisenin siyasal gücle iç içe geçmesi sonucunda yozlaşmaya başlamasına yoğun tepki gösterir, köklü reformların gerekliliğini savunur. Her şeyden ön-

cümle telaffuz etmemi istemişti: 'Strc prst skrz krk.' 'Parmağını boynundan geçirerek bağla' gibi bir 'anlamı' olan bu ifade aynen yazıldığı gibi telaffuz ediliyor.

Jan'dan Çekler hakkında başka şeyler de öğrendim. Çek Cumhuriyeti dünyanın kişi başı en çok bira tüketen ülkesiymiş, kişi başı yıllık 161 litre bira tüketiliyormuş. "Bira içmek ayrıcalık değil, hakır" dermiş Çekler. Bir de öfkeli olduklarında rakiplerini pencereden dışarıya fırlatma gibi "milli gelenekleri" varmış. Jan bunun birkaç örneğini de gösterdi. Katıldığı tüm savaşlar-

dan başarı ile dönmesi ile ünlenen bir Çek general, Jan Zizka (başka bir Jan daha), şehir meclisi üyelerini Prag kalesinin penceresinden dışarıya atmış. Benzer bir olay da Otuz Yıl Savaşı'nı tetiklemiş. Habsburg hanedanı Protestan dinsel törenlerin yasaklanmasını emredince Bohemyalı soylular kralın danışmanlarından ikisini saray penceresinden hendeğe atmışlar. Komünistlerin rejimi ele geçirdikleri dönemde ise dışişleri bakanı Jan Masaryk (yine Jan), bakanlığının penceresinden dışarıya atılmış.

Verilen örneklerden bu "milli özelliğini" sadece ülkeyi yönetenlere mahsus bir davranış olduğu anlaşıyor. Bu saptamanın verdiği güven duygusuyla Jan'ı dinlemeye devam ediyorum. Çeklerin milli mutfağında sazın balığının çoközel bir yeri varmış. Noel yemeklerinde ve özel sofralarda mutlaka sazın bulunuyormuş. Çek insanların ilgilendikleri hobilerin arasında mantar toplamak oldukça önemli bir yere sahipmiş. Türk olduğumu bildiği için Jan, espresso ve nes-kafenin yanı sıra Çeklerin Türk kahvesini de çok sevdiklerini söyledi. Et olarak domuz etini tercih ediyorlarmış. Sonbaharda domuz festivali bile yapılıyor. Kırsal yerlerde insanlar törensel bir hava içinde domuz kesiyor. Yapılan yemekler arasında domuzun kanından yapılan özel bir çorba da yer alıyormuş. Jan, ilgimi çekecek başka örnekler bulmaya çalışırken alandan alana gidip geliyor. Otava nehrinin bir bölümünde Ağustos ortasında bir takım altın şenlikleri yapılıyor. Eskiden bu nehrin kumundan balt miktarda altın çıkarılıyormuş ama şimdi insanlar oraya daha çok eğlenmek ve piknik yapmak için gidiyormuş. Çek Cumhuriyeti için "Avrupa'nın çatısı" ifadesi kullanılıyormuş çünkü tüm belli başlı nehirleri ülkeden dışarıya doğru akıyormuş.

Ucretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

ce Katolik kilisesinde yoğun bir şekilde kullanılan endüljans uygulamasına karşı çıkar. Endüljans, işlenen günahların yapılacak bir sevap karşılığında bağışlanmasıdır. Para ve bağışla ödenen endüljanslar büyük yolsuzluklara neden olur ve Hus gibi din adamlarının tepkisine yol açar.

Jan Hus bir dil reformcusudur aynı anda. Bu Bohemyalı din adamı yazım kurallarında yaptığı yeniliklerle standart bir Çek edebiyat dilinin oluşmasını sağlıyor. Çekçe, Slav dillerinin batı koluna bağlı, Slovakça ve Lehçe ile akrabalık gösteren, Latin alfabesiyle yazılan bir Slav dilidir. Bulgarca ve Rusça bildiğim halde, Çekçe'de birçok ünsüz harfin art arda telaffuz edilmediği, zıtların bir arada kullanılmaması, a daşım (onun adı da Jan) dillerinin bu özelliğini yansıtan bir

di. Ama tabii, inanan insanların idealleri aşklarından da üstündü. Onun da benim de sevdiğimiz, âşık olduğumuz birer sevgilimiz vardı. O da, ben de çok şey anlattık birbirimize!

Güzel olan acıyı, sevinci paylaşmaktı. Sevgilisine gönderdiği şiirini o gece Salacak'ta, bir sokak lambasının altında okudu. Uzaklara baktım. Sultanahmet, Ayasofya, Topkapı, Sarayı ve köprü ince bir çizgi gibi sisler içindeydi.

Ay, bulutların arasına girip çıkıyordu. Bu arada, bir yıldız bize doğru kaydı. Sımsiyah denizin içinde bir sürü balıkçı kayığı... Hepsinin de fenerleri yanıyordu. Tam karşımda Kızkulesi'ni gördüm. Denizin üstünde bağdaş kurmuş bir kız gibi oturuyordu. Salacak, daha büyük bir önem taşıyordu Bülent için! Bir çırpıda tüm duvarlara, yıkılmaya yüz tutmuş, boş, terk edilmiş evlerin üstüne başına, uygun bulduğumuz ve de uygun bulmadığımız yerlere afiş yapıştırmaktan hiç kaçınmıyorduk. Çünkü sevdiği insan burada oturuyordu: Daha evvel konuştuğumuz gibi. Şimdi sıra benim sevdiğim kızın oturduğu, Kadıköy Kuşdili Çayırı'nın karşısındaki, Gazhah'e giden Çayırbaşı Sokağı'na gelmişti. Afişler iyice azalmıştı... Bülent'e:

- Afişler de bayağı azaldı, dedim.

Tekrar yola düzeldük. Toptaşı, Selimiye, Karacaahmet; iki sıralı mezarlıktan geçenken ezan okunuyordu. Söylediğimiz şarkıyı kestik. Haydarpaşa, Yeldeğirmeni ve Kuşdili'ne geldik. Sevdiğim kızın evini gösterdim.

Onlara:

- Ben sizi burada bekleyeyim. Belki tuvalete filan kalkar, afiş yapıştırken beni görebilir. Şu kömürçünün duvarına birkaç tane yapıştırın, yerterli, dedim.

Biraz sonra geldiler; afişleri yapıştırmışlar ama, o evin camında bir kâğıt varmış, kâğıtta da "Kiralık ev. Kömürçüye müracaat" yazıyormuş:

- Eyvahl.. Taşınmışlar o zaman, dedim.

Şimdi ben Sena'yı nerede bulacaktım?

Kadıköy tramvay durağına geldik: imizde gün ışığı, tepemizde martılar çılgık çılgık dönüyorlardı. Serçenler, kumrular, güvercinler simitçilerin etrafında yerlere dökülmüş susam tanelerini aranıyorlardı.

Bülent, ceketinin iç cebinden, avuç içi büyüklüğünde, pembe bir gül çıkardı; çok güzeldi, kartondan yapılmıştı. Açılan her pembe yaprağın altında çok güzel sözler, şiirler vardı. Gül açıldıkça yapraklar küçülüyordu ama, sözcükler büyüyor, o anlamlı aşk sözleri fısıldıyor gibi devam ediyordu. En son üç dört yaprak daha açıldığında, genç bir kızın resmi vardı, kalp şeklinde kesilmişti!...

Bülent:

-Rahşan, dedil!...

O an ona; mavî gömlek, omuzunda beyaz güvercin, başında kasketiyle meydanlarda nutuk çekeceğini, milyonlarca insanı peşinden sürükleyeceğini, "Karaoğan" adını takacaklarını, hatta başbakan olacağını söylese miydim acaba?

derken Bahçekapı yarıkapalı tramvay durağına kendimizi attık. Son Yedikule-Bahçekapı tramvayı kalktı. Çok yorulmuştuk. Ekmekleri sardığımız gazeteyi durağın kanepesine serdik, peyniri, domatesi, biberi, salatalığı çıkardık, karımızı bir güzel doyurduk. Sirkeci'ye doğru afişleri yapıştıra yapıştıra iniyorduk. Bir ara hakiki afiş yapıştırıcılarıyla karşılaştık. Biz afişleri yere yatırıp, kolayla fırçayla sürüp, boyumuzun yettiği yere kadar uzanıp yapıştınyorduk. Onlar bizim halimize hem güldüler, hem de acıdılar. Bize, afiş yapıştırmanın bütün inceliklerini ve püf noktalarını anlattılar. Sirkeci'ye doğru afişleri yapıştıra yapıştıra indik. Eminöne, Galata, Salıpazarı ve Akademi'nin duvarlarını bir baştan bir başa afişlerle donattık. Fındıklı, son durak Kabataş'tan arabalı vapurla Üsküdar'a geçtik. Yapıştıra yapıştıra Horhor'a geldik. Doğancılar Yokuşu'na tırmandık. "Kola tenekesi de öyle bir ağır ki sormayın!" Doğancılar Parkı'nın bütün duvarlarını aynen afişlerle donattık. Tabii bütün yol boyu dereden tepeden, ülkenin sorunları, aydınlara yapılan baskılar, sorgusuz sualsiz gözetlince alınanlar, dayanılmaz işkenceler ve kim vurduya gidenler, sefalet, açlıktan konuşuldu. O günkü siyasi ortamın eleştirisi yapıldı. Bunun yanında karaborsa, rüşvet, vs.... Çıkaracağımız küçük gazetemin amacı da incecik de olsa sesimizi duyurmaktı. Ben on dokuz, Bülent yirmi bir yaşındaydık. Bizim için yazmak aşık olmak bizim de hakkımız-

Vurdular. Beş metre yakımda, hem de gözürüm önünde vurdular... Seyrettim, evet, evet seyrettim... Bir insanın başgırsaklarının gövdesinden fırlayışını gördüm, kusa kusa seyrettim. Bir sırtlan gibi saldırdı, insan değildi. Şiddetin vahşetin bir resmiydi. Acımadan pis paslı kocaman bıçağıyla vurdu.

Bu vuruşla her şey şahitti. Duvarlar, kaldırımlar, çöpler, gök, yer, her şey şahitti... Bir şey yapamadım, yapamazdım... O vuruşlardan ben de korktum. Donmuş korkuyla, yalnızca vuruşla baktım, kımlıdayamadım, çok korkmuştum. İlk defa, bu kadar yakımda çığlık çığlığa birini vuruyorlardı; hiç acımadan, durmadan, sürekli koca bıçağı sokup sokup çıkıyorlardı. Kısa sürede her yerinden kan fışkıran bir çesmeye çevirdi zavallı gövdesi. Vurulan ilk çığlık, insanın kanını donduruyordu... Son çığlığıyoktu! Sanayi-eriçinde kendime gelmeye başladığımda, vuran it, kanlı kocaman bıçağı, zavallının gövdesine silerek hızla karalıksız okladadı, kayboldu... Ben elim ayağım tutulmuş vaziyette kalmışım; ne yapacağımı düşünürken sokakı birden kadın çığlıkları doldurdu: "Aaa! Birsen'ı vurmuşlar!"

İşte bu çığlıklar ve sesler beni kendime tam olarak getirdi. En az beş dakika yaşamdan kopmuşum.

Bütün olan biten beşdakika içinde olmuş bitmişti.

Vurulan Birsen'in birlikte çalıştığı sekizinci sınıf sermayeleri, teker-teker Birsen'in başına üşüş-tü. Kimi "Aaa kız kim vurmuş?" kimi "Nebilim ben yaa!" gibi sözcükleri havaya sallıyorlardı.

Sözcükler karanlık, soğuk havada uçupuş gibi doryorlardı... Bu arada, yakını arkadaşısı Şükran, bana dönerek "Kim vurdu abdi? Sen gördün mü?" diye sordu. "Adını bilmiyorum ama buralarda sık görüyorum, kusa boylu, kalın bırıklı, kabaknak saçlı biriydi..." Şükran çığlığı bastı: "Aaa! Osman bu, yay orospu çocuğu..." Parasını yedi yeti bitirdi. Şimdi de canını almaya geldi haal!"

"Vay ibnevay!" diye devamdeceken, çopur suratlı Sevim, ekşik dişli ağızla "Aaa Osman vurmuş, yay pezevenk! Akşamdan beridükünün önünde dolanıp duruyorum. Camdan gördüm gördümde, karanlıkta fazla fark edemedim..." Araya, ağdalı ağızla, gök gözleri Artiz Pervin girdi: "Vay! Namussuz vay! Ne istedin kuzdan..."

Ama şekerim Birsen'de çok kazık attı adama dedi" dedi.

Şükran araya atlayarak "Sus lan orospu. Kim kime attı?" Falan filan diye sürerken yataca olan kanlar içindeki Birsen'e baktım birden sinirlerim gerildi. "Kesen lan dedikodu, kadınburadaölüyor siz ne konuşuyorsunuz" diyebağdırdım. Sustular.

Birsen'in üzerine eğilip nabzını kontrol ettim, çok hafif atıyordu. Daha ölmemiş diye hafif sevinçli, o ara sokaktan geçen takıslı durdurdum.

"Hastaneyegideceğiz" dedim.Şoför yerdelayatan kanlı Birsen'i görünce "Abibenim başka işim var" diyerek almak istemedi. Adam haklı. Durup dururken başına iş almak istemiyordum, istemiyordum ama benim de sinirlerim ayaktaydı. Boga-zını sıkarak "Dur lan mekursun!" diye bağdırdım, bembeyaz kesildi. "Tamam, abi," diyerek arabayı açtı. Bu ara Şükran uzun bol hırkasını çıkararak taksinin arka koltuğundan üzerine serdi, geçti oturdular. Şoförle ben birlikte, Birsen'in kanlı gövdesini tutarak, yavaşça taksi içineçikiŞükran'ın kucağına uzattık. Saat beş yarınsı geçmiş, sokaktan tek tük sarhoş adamlar geçiyor, ama sallayan yok! Kim çığlık, kim kalmış, kim kimsenin içinde değil...

Kimse bu saatlerde polise papaz olmak iste-

BİRSEN'İN HİKÂYESİ

mez; işin garibi her gecevizir vızırgeçen, bir polis arabası da geçmiyor. Şans işte... Neyse, Şükran arabanın arka koltuğunda Birsen'in kanlı başı, kucağında kendi kendineçığlık atıyor, hayata isyan edip küfrediyor.

Arada bir de arkadaşın, omzuma dokunarak söylediklerini tasdik ettiriyor, bir yandanda kucağındaki Birsen'in kanlı gövdesine bakıp bakıp bağınyorum. Ben dönüp bakamıyordum, midem bulanıyordu, arabanın içindeki kan ve ter kokusundan, kusmamak için, kendimi zor tutuyordum. Bir hengâmde içinde hastaneye geldik. Hemen sedyeye istedim. On onbeşdakika da zor geldi. Allah belasını versin...

Hastane polisi de bu ara gelmiş bilgi almak istiyordu. Şükran yaygaradan hastaneyi ayağa kaldırmıştı. Birsen'i sedyeye aldılar. Şükran üstü başı kan içinde çığlık atmaya devam ediyordu. Arabanın koltukları kan içindeydi. Şoför bir bana bakıyor, bir koltuklara, kafası eğik vaziyette kollarını iki yana açmış, görüyorsun abi der gibi, hakkını istiyordu. Vay ibne dünya vay, sanki bu olayların sorumlusu benim!

Tek suçum o saatte oradabulunmak... Neyse, arabaya hakkının üç mislini verdim, sevindi, her-keshakkını istiyordu, kendi açlıklarından haklıydı, tek haksızızdım, bendim. Ben de bu sokaklara yaşamamın bedelini ödüydüm. Taksi gitti, o ara polis beni bürosuna çağırarak, gerekli bilgilerizapta aldı, bu ara koşa koşa Şükran geldi. "Abi abi alamışta ince ip yokmuş! Nöbetçi eczaneden alacakmışız, para ver? Dedi.

Ben de galvanizli bir küfrederek, parayevirdim. Ulan ne biçim hastane bu, ben de ilk yarıdım! Ameliyat ipi olmaz mı yahu...? Vay şerefsiz düzün, ya bend e para almazsa! Demek ki herkes öden-ğü yerde kılacak, üst üste sigara yakarak volta-lyorlarm, gelenlere gidenerle bakıyorlarm. Sarhoşlar, vurulanlar, hastalamp gelenler, çoğu gece çalışan insanlar, hafaltığını alıp gece Beyoğlu'na çıkan, gecekonduların insanları, meşru, gayrimişru. Gece insanları... Hastane bahçesi panayır yeri gibiydi. Bir bankın üstüne baykuş gibi tünedim. Bir gözüm insanlarda, bir gözüm acilin kapısında, Şükran'dan gelecek iyi ve kötü haberi bekliyordum, ama umutsuzum.

Bir sigara yaktım, o ara Şükran geldi, sigara uzattım, yaktı ve "Yok be abi ben kere söyledim, kızım bu gidiş, gidiş değil, herkese zıplıyorsun. Başına iş alacaksın" dedim, ama dinlemedim. "Boş ver be ablaa, bu dünyaya bir daha mı gelelim, intikam alıyorum erkeklerden" diyordu. Ah Birsen ahi! Dinlemedim beni...

Bak abi, bu Osman var ya, çok baktı buna, ama o da ona baktı,fakatOsman'la beraberken, çok zıpladı. Evine her gece başka adama getirir-di. O da delikanlı, demek fazla hazzemedemi-di. Yaa İste, insallah kurtulur...

Şükran'a baktım, kıvrık kabak saçları, ya gibi teni, sımsan yüzü, kızgın soluklarında ekşik gözleri, dudakları, her gece duran duran ağlıyor-du.

Beyoğlu Hikâyeleri Oktaay Güzelöğlü

"Şükran üstün başın kan içinde istersen helâ-ya gitgil" dedim. "Boş ver be abi, dur bakalım bu deli kurtulacak mı? Ben içeriye, bir daha bakı-ğileyim" diyerek hızla içeriye daldı.

Bu arada hastane polisi beni tekrar çağırdı. Karakoldan bir polis daha gelmiş, bir sürü soru sordular, adresimi telefonumu tekrar aldılar, ha-ni utanmasalar, sen mi vurdu diyeceler. Allah'tan öyle bir halimizyok! Üstümüzbaşımıztez-miz. Bu işler hep böyledir, yardım edersen ol-maz, etmezsin hiç olmaz. Bu iki ucu boku de-ğene benzer. Aradan bir saate yakın zaman ge-tti, bir haber yok ameliyattan. Bu arada Şükran, dörtbeş kere yanıma geldi gitti,şürekli Birsen'in maceralarını anlatırdı. Hem üzüliyor, arka-daşını çok sevdiğini söylüyor, hem de yanlışlan-ı sıralıyor. Birsen Almanya'da çalışmış, koca-sı üç çocuğula ortada bırakmış. Bir Alman kadı-ne almış.

Birsen'i Türkiye'ye postalamış. Ortada kalan Birsen bu âleme düşmüş, çocuklarını da kocası-nı yanına göndermiş... İşte Birsen bu yüzdere-keklerden intikam alıyormuş, adamları birbirine düşürme-yi çok seviyormuş, vs. vs.

Sabah karşı son haber geldi. Kurtaramamış-lar...

Şükran, "Abi bak yaa şu Allah'ın işine" dedi. "Ne var ne oldu?Diye sordum. "Abi doktordedi ki..." "Ne dedi Şükran eveleme şöyle" dedim.

"Abi, Birsen şımdı ölmeseymiş, beş altı ay sonra ölecekmiş, sirozmuş abi. Ameliyatta anlamış-lar" dedi.

"Ben de şaşırđm bu işe ama ortada bir cina-yetvar, şımdı bunu düşünmem" dedim. Şükran öyle söylüyordu ki ses tonunda; zaten ölecekmiş, ha böyle ha öyle... Kendini bu cinayetler çok, Birsen'in muhakkak ölecek olması ilgilendi-riyordu. Bu geceyi, bir anda unutması dört beş saat önce başlayan ya yaşananları, bir anda sil-mesini hiç yadırgamadım. Yani Şükran diyor-du ki, böyleolmasa, sirozdan ölecekmişzaten, kur-tuluşu yokmuşa getiriyordu. "Ben durumda şahit-lik yapacak mısın?" Diye sordum.

"Bilmiyorum abi, benim kimsen yok yalnız yaşıyorum, ya bana da bir kötülük yapıyarsan!" dedi.

Zorlamadım, hiç kızmadım. Çünkü bu düşüröl-müş insanları, iki yanı keskin bıçak üstünde yaşı-yorlardı.

Güvenceleri yoktu. Ben bunları düşünürken, "Abi cenazeyi nasıl kaldıracağız? Kim teslim ala-cak!" dedi.

"Hadi sen boş ver, ben onunla ilgilenirim sen git uyu" diyerek onu bir taksileye evine gönder-dim. Yorgun ve gergin gövdele ara sokaklara "DADALOĞUM BİR GÜN KAVMA KURULUR" tür-kuşları yazmıştım. Yaşamı yitürdüm.

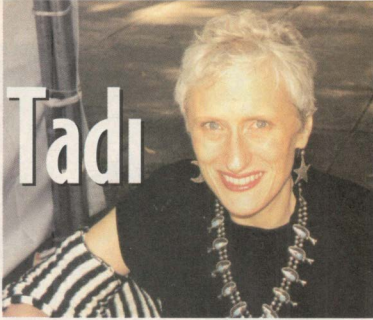
Hüzün mevsimi

Ender Özkahraman

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

* Şiir Arkadaş Z. ÖZGER'e aittir...

Hayatın Tadı

Sara Paretsky

Daphne Raydor, Rapelec anonim şirketinin kitap departmanında çalışıyordu. Yüksek çalışma kapasitesi ile çalışmaya karşı doyurulamaz bir iştahı vardı. Ocak ayında tüm şirket elemanları evvelki senenin kitap listelerini kapatmakla uğraşırken çıldırıyor, Daphne ise büyük bir hevesle çalışıyordu. Gece geç saatlere kadar kayıtları karşılaştırıp çıkışları yaparken yaptığı işten büyük bir haz duyuyordu.

Ocak ayı gelince şirkette herkes Daphne'ye tapardı. Şirketin kibirli asistan denetleyicisi Helen Ellis, Daphne'yi durdurup bitki düzenleme yöntemi ya da parfümü hakkında Daphne'ye övgüler yağdırırdı. Bütçe yöneticisi Carlos Francetta ise onu Latince iltifatlarla boğardı. Masasına çiçekler ve çikolatalar gönderilirdi.

Şubat ayına girer girmek bu yağçılar kaybolur ve Daphne geri kalan on bir ay boyunca kendisine gönderilen aşk merdiveni çiçeğinin yaprakları arasında yalnız yaşamını sürdürürdü. Güzel, istekli ve yetenekli bir kadındı. Ancak çok da şişmandı. Öyle şişmandı ki tüm kıyafetlerini kendisi dikmek zorunda kalırdı; çünkü hiçbir dükkanda onun ölçüsüne uygun kıyafet bulunmazdı. Oldukça yavaş yürürdü. Birkaç basamak merdiven çıktığında bile nefesi kesilirdi. Bu yüzden üç katlı bir apartmanın yüksek girişinde oturuyordu. Marketten yaptığı alışverişe eve çıkarıp mutfağına bıraktıktan sonra olduğu yere yığılır ve nefes alıp verişinin düzene girmesi tam tamına kırkbeş dakikayı bulurdu.

Daphne mükemmel bir aşçıydı. Büyük bir zarafetle süslenmiş kanepeler eşliğinde muhteşem Fransız yemekleri hazırlardı. Çıkarıldığı şaraplar ve pişirdiği yiyecekler öylesine eşsiz olurdu ki Helen, Carlos ve diğer şirket mensupları onun yemek davetlerini reddedemezlerdi. Pişirdiği yiyeceklerin neredeyse hiç tadına bakmayan ev sahiplerine hayret ederlerdi; nasıl oluyordu da Daphne ağzına lokma koymazken bu kadar şişman olabiliyordu? Ancak Daphne misafirlerini uğurladıktan sonra fırından dört porsiyon yemek indirir ve bunları bir lokmada yutardı.

Daphne sürekli yemek yedi. Ancak şık Fransız yemeklerini ona eşlik eden birileri varsa hazırlardı. Hemen hemen hergün alışverişe çıkardı; kimse ne kadar çok yiyecek aldığını görmesin diye beş ayrı süpermarkette alışveriş yapardı. Koltuğunun kenarlarına tıktırılmış çikolatalı kurabiyeler, yatağının başucunda ve banyosunda çipsler bulundururdu. Derin dondurucusu ve buzdolabı Zorba'da donmuş etler bulurdu. Kimi zaman yiyeceklerin bir kısmı bozulur ve atılırdı,

ama aslında Daphne attığından çok daha fazlasını tüketirdi. Eve kutular dolusu donmuş mezeler getirir ve onları daha erimeden tüketirdi. Yatağının altında donmuş pizzalar bulundurur ve onları ısıtmadan yedi. Dolap ve çekmecelerine çikolatalar tıktırırdu. Hiçbir zaman besleyici bir üründen üç adım uzakta duramazdı.

Daphne'nin bu hali, onun bir peri kızı olduğu çocukluk zamanları bilenenler için özellikle üzücü bir durumdu. Ona neler olmuştuk böyle? Aile dostları Sylvia Raydor'ı suçluyordular.

Yirmi sene önce Sylvia'nın yüzü Harper's Bazaar ve Vogue dergilerinin kapaklarını süslerdi. Ülkedeki en başarılı on manken arasındaydı ve sürekli iş teklifleri alıyordu. Sylvia, Daphne doğduğunda dergilere beyazlar giydirdiği bebeğinin üzerine şefkatle eğilip öperken ve onu QEZ mamalarıyla beslerken pozlar vermiş ve böylece şöhretine şöhret katmıştı.

Ancak Daphne ana kucagından oyun parkına geçmeye başladığı zamanlarda Sylvia için bir tehdit oluşturmaya başlamıştı. Çünkü çocuğun büyümesi annenin yaşlanması demek oluyordu. Ve daha da kötüsü arkadaşları -çok eskiden beri onu taniyan arkadaşları- sık sık Daphne'nin melekisi güzelliğini dile getiriyorlardı. Fotoğrafçılar Daphne'yi çocuk modelleri için çekmek için çaba sarfediyorlardı. Kimileri de onun ileride annesini gölgede bırakacak bir güzelliğe sahip olacağını söylüyorlardı; Daphne'de annesinde bulunmayan bir sempati vardı.

Sylvia kızına zorla yemek yedirmeye başladı. ('Bunların hepsini bitirmezsen anne seni sevmeyiz.' 'Ama anne'ciğim ben hiç de aç değilim!' 'O zaman anne seni odana kilitlet ve yalnız bırak. Onu böyle incitmeye devam edersen bir daha hiç yanıma gelme!') Ta ki Daphne o yaşında otuz kilo olana kadar.

Sylvia'ya gelince, güzelliği hafif kaşarlanmış olarak devam etmekteydi; artık süslü bir sosyete güzeliydi. Televizyon reklamlarında iyi iş yapıyordu (deterjan reklamlarındaki ev hanımı rolündeydi); ancak dergiler için biraz geçkin görünmeye başlamıştı. Kiş aylarında Minorca'ya uçuyor, ilkbaharı Paris'te geçiriyor, yazın La Jolla'nın ılıman ikliminde konaklıyor ve Ekim'in ortalarına doğru yapmacık bir anelliğe gösterisi için Daphne'nin Chicago'daki kapısını tıklıyordu. ('Daphne, bebeğim! Bu kadar şişman kalmayı nasıl beceriyorsun? Bak ben yiyorum yiyorum ama gene de bir gram bile alamıyorum!') Yanında genellikle genç bir kavaleye bulundururdu; ama onun yanında geçkin görünmesine engel olamazdı.

Yapma başladık; aksam yemekleri için hazırladığı rostonun hepsini ve garnitürleri tüketti. Allah'tan çok fazla yiyecek stoklamamışlardı.

Sabah olmur olmaz Daphne'nin yakın markete gitti ve taşıyabildiği her türlü yiyeceği aldı. Eve döner dönmez iki koca poşeti salonun ortasına bıraktı ve oracıkta yemeye başladı. Paltosunu çıkarmayı bekleyemedi; ofisi aramak aklına bile gelmedi. Düzenlerce şekerleme, koca bir visneli turta ve iki pizzayı mideye indirdi. Kapıda Sylvia görüldüğünde yanında pip ile birlikte bir kutu çipso yönelmişti.

Sylvia odanın tam ortasında durdu. 'Tanrı aşkına, burada n'apıyorsun? Senin işte olacağını sanıyordum!' Daphne olduğu yerde hantalca doğruldu. Sylvia'ya öfkeyle baktı ancak kendisini oldukça etkisiz ve pasif hissediyordu. Ağlamak istiyordu; yarım kilo çikolata yemek ve Sylvia'yı pencereden aşağıya fırlatmak istiyordu... ama öylece durdu. En sonunda konuşmaya başladı. Sesi öylesine uzaktan geliyordu ki Daphne sesinin gerçekten çıkıp çıkmadığını kendisi de kestiremiyordu. 'Burada ne işin var Sylvia? Defol!'

Sylvia bir kakkaha attı. 'Jerry'nin giysilerini almaya gelmiştin -kendisi gelmek istemedi de- zavallık güç duruma düştüğünü söylüyor.'

Daphne Sylvia'nın peşinden yatak odasına daldı. 'Jerry'nin giysilerini almazsın' dedi. 'Onlar bende kalacak.'

'Hadi Daphne, biraz mantıklı ol; Jerry geri dönmeyecek. Senin gibi şapşal bir şışkoda ne bulduğunu hiç anlamıyorum ama en azından bu vesileyle tanışmış olduk; her olan işte bir hayır vardır.' Sylvia konuşurken bir yandan da çekmeceleri açıp Jerry'nin kot ve tişörtlerini çıkarıyordu.

Daphne bir yandan Sylvia'nın kolunu çektiştirken bir yandan da 'O giysileri almazsın', diye fıslıdalar boğuk bir sesle.

'Vızıldamayı bırak da git kurabiyelelerini tıkn Daphne...' dedi Sylvia Daphne'nin suratına tokat atarken.

Daphne öfke içinde ağlamaya başladı. Ne yaptığını farkına varamadan makyaj masasının üzerindeki lambayı aldı ve Sylvia'nın başına vurmaya başladı. Sylvia önce masanın üzerine kapaklandı ve en sonunda cansız bedeni yere yuvarlandı. Daphne hala çılgınlık atarak onu yumrukluyordu.

Daphne bir süre sonra sakinleşti... yerde bedeni boylu boyunca yatan Sylvia'nın yanına çıktı ve ağlamaya başladı. Jerry ona asla geri dönmeyecekti ve bir daha onu kimse sevmeyecekti. Ölmek istiyordu... yemekten boğulana kadar tıknamak... Adeta bir ro-

yorsunuz. Hadi Perroquet'e gidip bunları kutlayalım.'

'Sağol Sylvia ama ben... sanırım ben pek aş değilim ve bu dolapların boyanması gerekiyor.'

Sylvia teklifinde ısrarlıydı ve şaşkın vaziyetteki Jerry'yı de tartışmanın içine çekiverdi. 'Bakıyorum da şapşal kızımı perişan etmişsin Jerry; Sylvia onu bildiğim bunca yıldır istahından hiçbir şey kaybetmemiştir.' Sonunda onları zorla Perroquet'e götürdü ve Daphne yemeyeceğini belirttiği halde, ona aldırış etmeden hepsi için yemek siparişi verdi. 'Hayatım, eğer bir manken olsaydın seni nelerden ancak bu durumda canın ne istersen yiyebilirsin.'

Eve döndüklerinde Daphne gözyaşlarına boğuldu. Bu kadar şışmanken Jerry onu nasıl sevebilirdi... Neden Sylvia pat diye ölmüyordu ki? Jerry onu yatıştırmaya çalıştı ancak kendisi de huzursuzdu. Sylvia ise oteldeki suitiinde bir türlü uyuyamıyordu. Daphne aşık ve mutluymuş. Böyle bir şey olamazdı. Daphne... zayıf? İmkansız!

Sylvia Jerry'e uzun süre kur yaptı ama Jerry onu oldukça zorlamıştı. Kiş için olan planlarının hepsini iptal etti ve Chicago'da kaldı; Partilere ev sahipliği yaptı, tüm sosyal etkinliklerde boy

gösterdi ve Prens Philip İngiliz Konso- losluğunda bir kıyafet balosu düzenle- diğinde Jerry'yı kavalyesi olarak yanında götürdü.

Daphne olup biteni çaresizce seyretti; umutsuzdu ve yapabileceği hiçbir şey yoktu. Tekrar eskisi gibi yemeye başladı ve Şükran gününe kadar tam beş kilo aldı.

Jerry de perişan haldeydi ve Sylvia ile nasıl baş edebileceğini bilmiyordu. Sylvia'nın davetlerinden tedirgin oluyordu ama bunlara karşı da koymıyordu. Ve sonunda daairesine dönemediği gece geldi gatti.

Zavallı Daphne bütün gece yatakta oturmuştu. Daphne'nin bu davranışları, tek Jerry'nin dönmeyeceğini anlamıştı.

Yapma başladık; aksam yemekleri için hazırladığı rostonun hepsini ve garnitürleri tüketti. Allah'tan çok fazla yiyecek stoklamamışlardı.

Sabah olmur olmaz Daphne'nin yakın markete gitti ve taşıyabildiği her türlü yiyeceği aldı. Eve döner dönmez iki koca poşeti salonun ortasına bıraktı ve oracıkta yemeye başladı. Paltosunu çıkarmayı bekleyemedi; ofisi aramak aklına bile gelmedi. Düzenlerce şekerleme, koca bir visneli turta ve iki pizzayı mideye indirdi. Kapıda Sylvia görüldüğünde yanında pip ile birlikte bir kutu çipso yönelmişti.

Sylvia odanın tam ortasında durdu. 'Tanrı aşkına, burada n'apıyorsun? Senin işte olacağını sanıyordum!' Daphne olduğu yerde hantalca doğruldu. Sylvia'ya öfkeyle baktı ancak kendisini oldukça etkisiz ve pasif hissediyordu. Ağlamak istiyordu; yarım kilo çikolata yemek ve Sylvia'yı pencereden aşağıya fırlatmak istiyordu... ama öylece durdu. En sonunda konuşmaya başladı. Sesi öylesine uzaktan geliyordu ki Daphne sesinin gerçekten çıkıp çıkmadığını kendisi de kestiremiyordu. 'Burada ne işin var Sylvia? Defol!'

Sylvia bir kakkaha attı. 'Jerry'nin giysilerini almaya gelmiştin -kendisi gelmek istemedi de- zavallık güç duruma düştüğünü söylüyor.'

Daphne Sylvia'nın peşinden yatak odasına daldı. 'Jerry'nin giysilerini almazsın' dedi. 'Onlar bende kalacak.'

'Hadi Daphne, biraz mantıklı ol; Jerry geri dönmeyecek. Senin gibi şapşal bir şışkoda ne bulduğunu hiç anlamıyorum ama en azından bu vesileyle tanışmış olduk; her olan işte bir hayır vardır.' Sylvia konuşurken bir yandan da çekmeceleri açıp Jerry'nin kot ve tişörtlerini çıkarıyordu.

Daphne bir yandan Sylvia'nın kolunu çektiştirken bir yandan da 'O giysileri almazsın', diye fıslıdalar boğuk bir sesle.

'Vızıldamayı bırak da git kurabiyelelerini tıkn Daphne...' dedi Sylvia Daphne'nin suratına tokat atarken.

Daphne öfke içinde ağlamaya başladı. Ne yaptığını farkına varamadan makyaj masasının üzerindeki lambayı aldı ve Sylvia'nın başına vurmaya başladı. Sylvia önce masanın üzerine kapaklandı ve en sonunda cansız bedeni yere yuvarlandı. Daphne hala çılgınlık atarak onu yumrukluyordu.

Daphne bir süre sonra sakinleşti... yerde bedeni boylu boyunca yatan Sylvia'nın yanına çıktı ve ağlamaya başladı. Jerry ona asla geri dönmeyecekti ve bir daha onu kimse sevmeyecekti. Ölmek istiyordu... yemekten boğulana kadar tıknamak... Adeta bir ro-

"Ahlâklı, işinin ehli, edepli ve namuslu yayın yönetmenlerine, yayınevi yöneticilerine ihtiyaç var."

Fotoğraf: Sinan Göksel

Aslan Özdemir

Özen Yula, konuşulan, okunan başarılı bir edebiyatçı ve edebiyatın neredeyse her alanında eser veren (Hikâye, roman, tiyatro yazarlığı) üretken bir yazar. Hikâyeleri ve oyunları ile aldığı ödüller bunun en iyi göstergesi. 'Arızalı Kalpler', 'Hayat Bir Kere', 'Jartiyer Kırbaç ve Baby-Doll'ün Ötesindekiler' ve son kitabı **'Tanrı Kimseyi Duymuyor'** önümüzdeki günlerde Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkacak. Yula ile yeni kitabı, yazarlık/yayıncılık ve tiyatro yazarlığı üzerine konuştuk.

Öncelikle son edebi etkinliğinizden başlayalım. Hikâyeci, romancı, oyun yazarı Özen Yula şimdi ne yapıyor?

Yaklaşık dört yıl aradan sonra, yeni hikâye kitabım çıkacak. Yapı Kredi Yayınları ile anlaştım. Edebiyat alanındaki kitapların hepsinin ilk baskıları tükenmişti. Bütün kitaplarım orada tekrar basılacak. Yeni kitabın adı 'Tanrı Kimseyi Duymuyor'. On dört hikâyeden oluşuyor kitap. Babil'den başlayıp günümüze kadar gelen farklı hikâyeler. Farklı kahramanlar, bir biçimde yolculuklarını tamamlarlar kendi Tanrılarıyla konuşuyorlar. İşte, o kitabı tamamladım son dönemde.

Kitapla ilgili hemen bir şey sormak istiyorum. Her hikâyede aynı yazı tekniği, farklı bir dil kullanmışsınız.

Evet, bir tek tekniğe ya da söyleme bağlı kalıp o tarz çalışmak yerine, farklı söylemler arasında gezinmek, onların kendi üslubum içinde değerlendirmek bana daha uygun geliyor. Okuyan için de farklı tatlar, renkler yaratcağımı düşünüyorum bunun. Örneğin, Dede Korkut'un ağzından anlatılan bir hikâye var. Orada, daha çok Dede Korkut'un kullandığı hikâye tekniğiyle, yani o dilin o zamanlarda sonra kullanılan birtakım dil özelliklerini, kelimeleri kul-

landım. Dolayısıyla, yazarken de farklı bir tat verdi o.

Bu da kitabı renkli bir hale getirmiş, okur da keyif alarak okuma şansına varacak kitaptaki hikâyeleri. Zengin bir anlatım var. Biraz bu zenginlikten bahsedersiniz?

Yazarken farklı tatlar çıkıyor ortaya. Umarım okurlar da bunu bu biçimde algılasınlar. Örneğin, Mevlana ile Şems hikâyesindeki Şems'i öldüren kişi, hikâyesini kendince anlatıyor. Farklı bir dille, farklı bir üslupla anlatıyor hikâyesini. Ama bütün hikâyelerde ortak olan bir şey var. Bir "muallakta olma" durumu söz konusu. Yani, hiçbir zaman, hiçbir şey kesin değil; her zaman ayağınız altındaki zemin çekilebilir. Hikâye kahramanlarının ayağının altındaki zemin çekiliyor. Farklı yerlere gidiyorlar, farklı arayışları gerçekleştiriyorlar. Bir anda, biri bir eylemi gerçekleştirmiş gibi görünürken, hikâye sürecinde onun o işi yapmadığını öğreniyoruz. Ya da hikâye, küçük sürprizlerle sonuca ulaştırılıyor. Ama genelde farklı söylemlerin bir arada değerlendirildiği hikâyeler bunlar.

'Tanrı Kimseyi Duymuyor'un diğer kitaplarınızdan farklılaştıkları nelerdir?

Önceki kitaplarımdan tabii daha farklı. İlk başladığım

zaman yazdığı hikâyeleri, doksanlı yılların arayışı içinde, daha kopuk, kırılmış, yarıda bırakılmış tümcelerini kullandığı, kelimelerin parçalandığı teknikler kullanılarak yazılmıştı. "Öbür Dünya Bilgisi", öyle bir yapıdaydı. Daha sonra üç uzun hikâye ya da anlatıdan oluşan, "Kayıp Kent Üçlemesi" geldi. O da gene farklı kesik, kopuk, o zamanki dil arayışlarına koşut ilerleyen, dilin plastigini araştıran bir yapıdaydı. Geçen zaman içinde dil ile ilişkimin daha bir sağlamlaştığını görüyorum. "Bugüevi" adlı hikâye kitabında daha kallavi bir dil kullanmıştım, daha farklı, uzun tümcelerle daha geniş zamanlı anlatmıştım. Çok zor bir dönemden geçerken yazmıştım o kitaptaki hikâyeleri.

Bundan bir önceki hikâye kitabım "Arızalı Kalpler"de, zaman içinde daha bir sadeleşme, rafine hale gelme söz konusuydu. O kitaptakiler, insan hayatındaki, gündelik yaşamdaki, insanın psikolojisindeki sarsıntılarla o zaman benim de merkezinde yaşadığım depresi koştur bir yapı içinde anlatan, depremle başlayan biten hikâyelerdi. "Tanrı Kimseyi Duymuyor"daki hikâyeler, son beş yılın hikâyeleri. Daha önceden başlanımları da var içinde. Bu yeni hikâyelerde dille ilişkimin çok daha net oturduğunu görüyorum. Farklı arayışların, gişilerin, zulmün ve şiddetin hikâyeleri bunlar. Elbette farklı teknikler, kurgular, zaman algılamaları söz konusu. Benim için de önemli bir nokta diye düşünüyorum. Kendi edebi yolculuğum içinde...

Siz üretken bir yazarsınız; deniyor ki bir yazarın kendini en iyi geliştirdiği yöntem, çok fazla yazması. Siz şu an yazarlık serüveninizde bu gelişmenin neresinde görüyorsunuz kendinizi?

İnsan yazdıkça, yazıyla ilişkisi gelişiyor. Yazı zaten var, ama insanın yazıyla ilişkisi zamanla gelişen bir yapı. İnsan, yazıyla daha içli dışlı, daha haşır neşir olabiliyor ve zamanla dile

de, yazıyla da, yani onların özelliklerini, dengerleri, ritmine daha hâkim olabiliyor. Yazıya nasıl izin vereceğinin, yazının akmasına izin vermesi gerektiğinin, onu ne ölçüde evcilleştireceğinin, ne ölçüde özgür ve vahşi bırakacağının farkına zamanla varıyor insan. Bazen de yazı dinlemeyip kendi yolunu çiziyor zaten. Ama o durum çok tehlikeli. Edebiyatı sıfırlayıp bir iç döküme dönüşebilir. Bu da fazlasıyla gereksiz edebiyat açısından.

Kitaptaki hikâyelerden birinde bir cümle dikkatimi çekti; "İnsanların içine çıkıp yüzünü göstermez yazı ustası. Sadece yazar, sonra da evrene bırakır".

Evet, o hikâyedeki "ustalar ustası" dediğim bir adamla ilgili bu söylenler. Yani sonuçta herkes bir şeyleri demek, anlatmak için yazıyor. Bir insan kendi yazdığını hayranlıkla duyarak ya da başkalarının yazdığını âşik olarak hayatını sürdürmez. Elbette, yazı bir hayat biçimidir ve içinde yaşanabilir yazının. Ama, bir yandan da, 'hayat' denen, yaşadığımız zamanla sınırlı olan bir dönem var ki, burada muhakkak bize verilen o hayatın yaşanması gerekiyor. Çünkü insan ömrü sona erdiği zaman, hayat da o insan için sona eriyor. Dünyadaki hayat devam ediyor, ama, insanın hayatı sona ermiş oluyor. O zaman hayat sadece insanın yaşadığı süreyle, ömürle sınırlı. Dolayısıyla o kısacık ömrün içinde, yazı elbette önemli bir noktada. Ama yazıp yazılana zamana bırakmak gerek. Önemli olan, yazmak kadar yaşamasını da bilmek, hayatın tadına varmak.

Siz de okunan, konuşulan, hakkında çok yazılan bir yazarsınız ama, pek ön planda görünmüyorsunuz. Bazı yazarların aksine geri planda durmayı tercih ediyorsunuz. Bu eserlerinizin öñüne geçmekten çekindiğiniz için mi?

Dediğiniz gibi, bir tercih bu. Her zaman için, 'yaptı' ön planda olmalı-

dır. Yazılan neyse, insanlarla paylaşacağımız o üründür. Yazmak beri yandan, insanlarla içimizi paylaşmaktır. Yazar olarak yaptıktan geride, bir yerde durursunuz, durmalısınız. İşlerinizi tamamlamışsanız içiniz rahat eder. Bir marangoza bakalım örneğin. Marangoz, mobilyasını yaptıktan sonra onu satıyor. O mobilya bir eve girdikten sonra, marangoz, gidip de o insanlara kendini tanıtır, "İşte bunu ben yaptım, bakın içini de şöyle na kısladım, işledim" demiyor ve bunu demesi de abes, hatta onun da ötesinde mümkün değil. O örnekte olduğu gibi, bir yazarın da bütün yazdıklarını çok ayrıntılarıyla oturup, okurlarına anlatması, "Bak ben burada nasıl hüner gösterdim! Bunu da nasıl, yaptım, şunu da nasıl işledim" demesi çok manasız geliyor. Elbette gereken özellikler gerektiği kadar söylenir. Bir metnin okuma biçimine dair öneriler getirilebilir ama o kadar!

Günümüzde, yazarın yaşamı, kişisel özellikleri, karakter özellikleri, tercihleri yaptıran daha önemli oluyor. Magazine yönelik olan konu, asıl yazıdan, yapıttan daha çok önem kazanıyor. Bu da bana çok mantıklı geliyor.

Sonuçta ben yazıyı sevdiğim için yazıyorum, kendime bir yaşam biçimi olarak gördüğüm için yazıyorum ve bir şeyin benden çıkması, tamamlanıp bitmesi gerekiyor. Yoksa bir türlü bitmiyor. Bu kitap da bir şekilde tamamlanıp, bitmek durumundaydı. Bitti ve benden çıktı. Artık o başkalarının, içinde artık ben yokum. O hikâyeler var. Onlar şimdi başkalarının. Dolayısıyla onları okuyup herkes kendince, kendi birikimine, kendi yaşamışlığına göre o hikâyelerle bir ilinti kuracak. Kimisi bir hikâyeye kahramanını sevecek, kimisi genel olarak anlatılan şeyi sevecek, kimisi de hiç beğenmeyecek, sevmeyecek. Ama bu konuda yazarın hayatı, dış görünümü önemli olamaz. Olmamalı. Oluyorsa, okurda bir sorun, bir hata var demektir.

Bir çocuğun dilinden sert bir hikâye var. Bu hikâyenin yazılma serüveni nasıl?

Beş yaşındaki bir çocuğun dilinden, kısa cümlelerle anlatılan bir hikâye o. Bir çocuk dili var. Masumane bir yapıyı kuruyor; daha sade, anlaşılır, kolayca akan bir yapıyı kuruyor. Fakat bu yapı, hikâyenin sonundaki şiddeti olduğundan daha belirgin kılıyor. Kullanılan tekniklerden biri de buydu. Son derece durgun, sakin bir şey anlatılırken, aslında o sakin şeyin görüldüğü gibi olmadığı, görünenin arkasındaki gerçeğin önemli olduğu ortaya çıkıyor. Hayatın da böyle bir şeyi çekici geliyor. Her-

halde pek çok yazar için de zaten çekici olan durum budur. Yani, görünenin arkasındaki anlatmak. Zaten yazar, sadece görüneni anlatıp olduğu gibi bırakıyorsa, o daha farklı bir edim. Yaptığım, yapmaya çalıştığım şey daha farklı. Usta olarak gördüğüm yazarlardan bunu öğrendim. Örneğin, ilk hikâye kitabımı okuyup değerlendiren Bilge Karasu, benim için büyük bir ustaydı. Vüs'at O. Bener gene büyük bir ustadır. Bu isimler, görüşlerinden yararlandığım, hikâyelerinde dille olan ilişkilerini çok fazla önemsemediğim yazarlardır. Onun dışında tabii birçok edebiyat ustası var. Sevim Burak'tan Tomris Uyar'a, Füzûn'dan Adalet Agaoglu'na, Leyla Erbil'den Hulki Akınç'a.

Sanki bütün hikâyeler bir bütünün parçası gibi. Kitabın toplamında böyle bir hava var, yanılıyor muyum?

Hayır, yanılmıyorsunuz. Farklı farklı hikâyeler var tabii. Ama genelde hepsi bir arayışın hikâyesi. Farklı devirlerden. Birisi Babil'de, birisi Orta Asya'da, birisi Konya'da, farklı farklı şehirlerde, ülkelerde, dillerde, zamanlarda. Kendilerini ararken bir anlamda, içlerinde kendileriyle hesaplaşmalarını gerçekleştirirken, bir yandan da Tanrı kavramını arıyor, arastırıyorlar.

Bir yandan da adalet arayışı var... Yoksa bu hikâyelerdeki adalet yazarn kendi sesi mi?

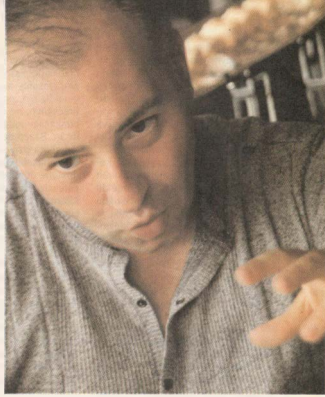
Adalet arayışı da var, tabii. Muhakkak benim de kendimce bir adalet arayışım var, ama, hikâyelerdeki arayış farklı. Değişik adalet arayışları var. Sonuçta hikâye kişilerin hakikaten birtakım haksızlıklara uğramış kişiler. Adaletin gerçekleşmediği noktada, ilahi adaletin olması gerekiyor. İlahi adaletin de gerçekleşmediği noktada birtakım sorgulamalar başlıyor. Bu, yalnızca benim kendi çağımla ilgili sorunumdan kaynaklanan bir şey değil. Her dönemde bu tür bir sorgulamanın yapılabileceğini, olabileceğini düşünüyorum. İlk hikâye kahramanlarının arayışı ve sorgulaması bu. İlahi adalet ya da adalet kavramı üzerine bir sorgulama.

Hikâye mi, roman mı, tiyatro mu? Yazarken hangisinden daha çok zevk alıyorsunuz?

Yazıyı seviyorum ben. Yazmaktan zevk alıyorum, ama, hikâye ile roman çok daha ayrı ve özel benim için. Çünkü gerçekten yazarken kimseyi düşünmek zorunda değilim. Oyun yazarken de kimseyi düşünmek durumunda değilim. Sevdığım için, paylaşacağım şeyler olduğu için yazıyorum; ama, oyun olunca için içine okurun dışında, oyunu oyun yapan o tiyatro kişileri giriyor. Yönetmeni giriyor, oyuncular giriyor, teknik ekip giriyor, prodüksiyon giriyor, başka bir yapı giriyor ve onun karşısında bunu izleyen seyirciler giriyor. O zaman tiyatro oyununda başka bir şeyleri göz önünde bulundurmamak zorundasınız. O topluca yaşanan bir deneyimdir. Yani, edebiyat yapıyor gibi tiyatro yazamazsınız.

Tiyatro oyunu yazarken edebiyattan besleniyorsunuz mu-hakkak... En azından esinlenirsiz...

Evet, esinlenirsiniz ve edebî özellikleri de kısmen kurursunuz. Ama, bire bir edebiyat yapmak mümkün değildir, o zaman o, "tiyatro" olmaktan çıkar, başka bir türe dönüşür. Ölüç kavramı orada çok önemli, çünkü, gündelik hayatın diliyle de bire bir bir şey yaparsanız, o zaman tiyatro yazmazsınız gerek yok; televizyon skeci yazın ya da televizyon dizisi yazın. Çünkü bire bir gündelik konuşmalar insanı oraya götürür. Ama bir sanat dalı olarak tiyatroyun ağırlığını göz önünde bulundurup gene farklı bir dil oluşturmak zorundasınız. Bu, edebiyattan daha farklı ve gündelik hayata daha yakın duran bir dil olmak durumunda. Bütün edebî türleri göz önünde bulundurursak, genel olarak "yazı" denen o büyüğü seviyorum. Yazı bir büyü, ben, onu seviyorum. Bu, dümdüz bir şey yazarken de geçerli. Yazarken illa bu basılacak diye yazmıyorsunuz zaten. Olup işi satır bir şey yazarken bile, bir şeyler yazmas olmas beklisi, beklisi vardır. Bir de kaldı ki hakikaten anlatmak bir şey değil yazıdır. Anlatıp rahatlamak için iç dökümü biçiminde, bu bana bu şekil-

de davrandı filan gibi yazıyorsanız zaten bunun edebiyatla ilgisi yok. Aşım bana kötü davrandı, aşk şöyle şöyledir, aşk uçar gider diye yazılan yazı da edebiyat değil. Ama edebiyat çok daha damıtılmış, bunların çok dışındaki alanlardan oluşan, aynı zamanda boşluklardan, suskularından, süssüz anlatımlardan da oluşan bir bütün.

Biraz da işçiliğini bilmekte fayda var değil mi?

Elbette, o işçiliği bilmek gerek zaten. Ama yine burada da ölçü kavramı çok önemli. Sadece işçiliği biliyorsanız, zanaatkar olursunuz. Çok düzgün cümleleri art arda dizip bir yapı oluşturunuz ama bu da edebiyat olmaz.

Aslında editöre çok işi düşüyor bu anlamda...

Evet, bir yazar için sadece yazıp bırakmak olmuyor. Yazdıklarınızı birileriyle paylaşmaya karar veriyorsanız, bir yayınevine götürüyorsunuz veya bir yayınevi sizinle çalışmayı istiyorsa, orada beraber çalışacağınız insanlar da önemli. Sizin dünyanızı, edebî anlayışınızı, nelerden beslendiğinizi anlayıp ona göre size sorular sormalar. Ya da destek vermeler ki, ortaya bütünsel bir yapı çıkabilsin. O yüzden editörünüz çok önemli, düzeltmeniniz çok önemli, beraber çalıştığınız kişiler çok önemli. Çünkü orada tek başına değilsiniz artık. İşin edebî kısmını tamamladıktan sonra yani yazı sizden çıktıktan sonra artık başka birileri giriyor işin içine.

Yayıncılık yaptınız geçmişte. Birçok kitabın okula buluşmasına ön ayak oldunuz. Peki, şimdiki yayıncılık sektörünün durumunu nasıl buluyorsunuz?

Kitaplanın yayımlandığı süreçte yayıncılık dünyasıyla bir biçimde bir iletişiminiz oluyor. Benim pek bire bir iletişimim yok. Ama birçok arkadaşım yayıncılık alanında çalıştığı için bu alanın günden güne farklı biçimde gelişen ve gittikçe sektörlaşmeye giden bir yolda olduğunu görüyorum. Ama bunu geliştirecek yapıya ihtiyaç var. Bu yapı için genç yazarların, gerçek anlamda yeni, yenilikçi yazarların kitaplarının da çıkarılması gerekiyor. Sadece eli ilâ yüz bin basılıp satılacak yazarlar yeterli değil. Edebiyatı, yayıncılığı edebiyat besler.

Yazar kadar iyi yayıncı ve editörlere de ihtiyaç var, değil mi?

Ezilenle birlikte de iyi ve kaliteli editörlere çok ihtiyaç var. Zaten yayıncılığın sektör olabilmesi için editöründen tu-

tun, çevirmenine, düzeltmenine kadar bir bütün olarak, sektör içinde o yapının işlemlerini sağlayacak yetişmiş elemanlara ihtiyaç var. Ama yayıncılar, her ölerine geleni basmaya başladıkları zaman, "ya satarsa, ya tutarsa" dedikleri zaman iş çıkırından çıkıyor. Çünkü sektörde sıcak para akışını gerçekleştirecek çok satan kitaplara ihtiyaç olduğu kadar, aynı zamanda iyi edebiyatçıya da ihtiyaç var. Bu konuda editörlere, genel yayın yönetmenlerine çok iş düşüyor. Yani gerçekten hakkını vererek değerlendirmeli ve çerez niteliğindeki kitapları yazan insanları kazandırdıkları kadar, gerçek anlamda kaliteli, geleceğe kalabilecek edebiyatçıları da kazandırmalı. Onlar için de kaliteli halkla ilişkiler uzmanlarıyla çalışmalılar. Yayınevleri, yayıncılar iyi, objektif, ölçüt-

leri olan ve gerçekten bunlara göre değerlendiren eleştirmenlerin yetişmelerine, ortaya çıkmalarına ön ayak olmalı. Elbette sektör olmayı istiyorlarsa bunu yapmaları gerek. Yoksa ülkemizde yayıncılığın gelişmesi, pop müziğin patlamasına benzer bir hal alır. Önce patlar, sonra fışlar.

Editör, tutup o kadar ucuz ve basit kitap yazdını bastırıyor, demek ki onun da kapasitesi o kadarmış. Her şey de ticari değildir. Yapabildiğini yapıyor...

İşte, editörün de yetiştirilmesi gerekiyor. Çeşit çeşit editöryal çalışmalar vardır. Bunları yapacak farklı anlamda editörlerin de yetiştirilmesi gerekiyor. Eğer bir sektör olarak sağlam zemine oturtmaya çalışıyorlarsa bunu yapmalılar. Yukarıdakiler yani yayın yönetmenleri, gençcek insanlara üç kuruş maaş vererek, aklı başında, yetenekli adamları sırf kendi egolarına uymadı ya da günün birinde kendi yerlerine getirilirler diye işlerinden ederek bunu sağlamazlar. Bunun için de ahlaklı, işinin ehli, edepli ve namuslu yayın yönetmenlerine, yayınevi yöneticilerine ihtiyaç var. Elbette bunlardan var, ama daha çoğalmalı sayıları. Yoksa ülkemizdeki sektörlaşmeye çalışan birçok alanda olan, burada da olur. Örneğin bugün ülkemizde televizyon sektörü ne kadar

kayyap, kaygan, altı oynayan, sağlam olmayan bir zeminde yayıncılık da aynı şekilde olur. Önce sağlam bir zemine oturtmak gerekiyor ki bunu, onun üzerinde yükseltilsin. Ama zemini sağlam kurulmadan, para getiriyor diye, onun kitabı bilmem ne kadar satmış, oradan o kadar para almış diye yapılırsa, bu iş, aynen televizyon piyasasına benzer. İnsanlar kendi egemenlik alanlarını korumaya çabalamaktan, paranoyalarından iş yapamaz hale gelirler. Gençlerin yolu açılmaz, kitaplar doğmadan öldürülürler. Yeni yazarların yetişmesi çok önemli.

Bunları yapanları görüyoruz zaten. Sonraki kitaplarında hüsrana uğruyorlar tabii...

Tabii, o kaçınılmaz. Sıradan bir yazar bile bir gün, şans eseri olarak kitabı için iyi bir fikir bulmuş olabilir, iyi editörlerle de çalışırsa o kitap çok satılabilir. Eli yüzü düzgün bir şey ortaya çıkabilir. Ama öte yandan, hakikaten hikâye sanatını bilip, geçmişine, köklerine saygı duyup yazan, edebiyatçı kumaşı olan gençlerin yetişmesi gerekiyor. Roman için de, oyun için de aynı şey geçerli. Bir yığın yazan insan var; ama, bunların içinden doğru insanları bulup kendileri için doğru olabilecek yazın türlerine yönlendirecek iyi editörlerin yetiştirilmesi gerekiyor.

Elbette hem iyi yazarlara hem de iyi editörlere ihtiyacımız var.

İkisine birden ihtiyaç var. Fakat kimse birbirinin alanına el atmamalı, iyi bir editör olmak da çok önemli. Yazar herkes yazar olamaz. Yazıcılar vardır, yazıkolıklar vardır, yazı aktarmacılar vardır, yazan kişiler vardır, yazarlar vardır, edebiyatçılar vardır. Daha birçok ayrım yapılabilir bu konuda. **Editör aynı zamanda yazarsa durum biraz tuhaf oluyordur. Kendi yazarak birikimini de ortaya koyuyordur. Bu hem iyi hem kötü gibi geliyor bana. Yani bir yünden de tehlike arz ediyor.**

İyi bir editör çok önemli; ama, editör olarak kalabilmeli. Yani bulunduğu yerde durabilmeli. Sabit olarak yazarın karşısında durabilmeli; yazar gibi davranmamalı. Yazara yardımcı bir dış göz olmalı. Aynı zamanda hem yazar, hem editörse o daha zor bir şey ama, hakikaten editör kalabilmeyi başardığı ölçüde iyi bir editördür o kişi. Yani yazarın yerine geçip de, yazara ahkâm kesip, ders vermekten, ortadaki yapıtı anlatıp onun zayıf yerlerine çözümler getirmesi gereken kişidir editör. Dolayısıyla iyi bir editör yetişmesi böyle bir şey. Yazarı, yazarın üslubunu anlayan ve ona çeşitli açılımlar getirebilecek kadar okuyan, donanımlı, birikimli, yazarın yerine geçmeye çalışmayacak, kendi durumunun ve konunun çok farkında saygın editörlere ihtiyaç var. Böyle editörlerimiz var Türkiye'de. Şanslıyız. Ama yenilerinin yetiştirilmesi gerek.

Peki edebiyat dışı alanda yeni çalışmalarınız var mı?

Tiyatroda yönetmen olarak bu yıl Melih Cevdet Anday'ın "Mikadonun Çöpleri" adlı oyununu yöneteceğiz. İki kişilik bir oyun, Beşiktaş Kültür Sanat Platformu çatısı altında yapılan bir çalışma olacak. Zeliha Berksoy'un idaresindeki bir yapı içinde gerçekleştirilecek. Akattar'daki tiyatronun adı, "Melih Cevdet Anday Sahnesi" olarak değiştirilecek. Bu da büyük ustanın anısına, tiyatronun açılış oyunu olacak. Dolayısıyla, bir prestij oyunu. İyi bir çalışma olacağını ümit ediyoruz. Devin Özgür Çınar ile Timuçin Esen gibi iki çok yetenekli oyuncu ile çalışacağım. "Mikadonun Çöpleri", bir kış gecesi bir araya gelen iki insanın hikâyesi. Adam, kucağında çocuğuyula yolda bekleyen bir kadını evine getirir, hikâye başlar. Ama ben bunu 2005 İstanbul'unun sonbaharında kendi aralarında böyle bir oyuna giren zengin bir kadının adamın fantezi dünyası gibi görüp böyle bir yorumla sahneye aktarmaya çalışacağım. Sonra da başka çalışmalar olacak, kafamda başka oyunlar var. Arada dinleneceğim.

Kolay gelsin. İyi çalışmalar, sonra da iyi dinlenmeler.

Hep beraber.

Fotoğraflar: Gülay Ayyıldız

Mevsim hazan; biz hüzün...
Kalan yalnız; kaybolan biz... Giden yitmişse, yollar
kıvrılmıyorsa, sevdalar lalsa, hüzne kaldırırsız kade-
himizi: "İyi ki varsın" deriz... Her Eylül yeniden do-
ğar hüznümüz Anka misali... Yağmura kavuşur kuruma-
ya yüz tutan duygularımız... Derken lal kesiliriz ve Lal Ma-
sallar'a sığınırız Murathan Mungan'ın kaleminde dille-
nen...

Hazan mevsiminde hüzünlü bir seveda masalına uğrayıp
bir dil şöleniyle Türkçe'nin tadına varalım birlikte...

Murathan Mungan'ın Lal Masallar kitabında, üç öykü
vardır: Azer ile Yedigâr, Muradhan ile Selvihan ya da Bil-
lur Köşk Masalı, Ulak ile Sadrazam. Bu öykülerin hepsi
birbirinden güzeldir ama biz Muradhan ile Selvihan ya da
Billur Köşk Masalı'ndan yola çıkarak Mungan'ın muhte-
şem dil kabiliyetine değineceğiz.

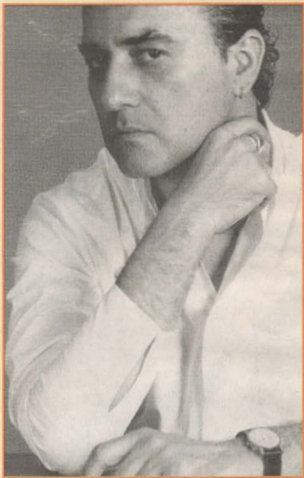
Öykünün özeti şöyledir:

Billur Köşk, tek başına dimdik duran, heybetli, ulu bir
dağın tepesindeki, dağ kadar heybetli, dağ kadar tılsımlı
bir köşktür. Selvihan, işte bu köşkün kızıdır. Adına yakı-
lan türküleri yedi düvelin dilindedir. On dört yaşındadır ve
bilmediği hüner yoktur. O civarlarda Selvihan'ın gergefi-
nin üstüne gergef işleyen yoktur. Sanki ay silüetini arma-
ğan etmiştir Selvihan'ın parmaklarına. Dağ taş gizini ver-
miştir. Kimsenin bilmediği, duymadığı otları tanır, bunlar-
dan kimsenin tatmadığı nefis şerbetler yapar. Ne var ki
yalnızdı Selvihan, bir başınaydı. Babası kızını kimseye
vermek istemiyordu. Selvihan'ın gözü ise köşkün pence-
relerinden uzak diyarları gözlüyordu.

Bir gece, bir aşiret ovaya kurulmuş şenlik düzenler, se-
mah tutar. Selvihan da Bey Kızı olarak konuk gider. Bu
öyle böyle bir semah değildir; namı yedi düvele yayılmış-
tır. Bu semahı görmemek dünyanın yarısını görmemiş ol-
mak demektir. Derken kılkeçe çadır aralanır ve Murad-
han'ın, her kıvrılışı yaradılış süresi gibi olan bedeni gözü-
kür. Ova lal kesilir. Selvihan büyülenir. Semah hiç bitme-
sin ister. Hançer bedenli delikanlı hep dönsün ister. An-
cak, semah biter ve Muradhan ortadan kaybolur. Her se-
mah sonrası bilinmez kuytulara çekilip yalnız kalır Murad-
han.

Selvihan artık eski Selvihan değildir. Yüreğine seveda
ateşi düşmüştür. Gergine dokunmaz, otlarına el sürmez
olmuştur. Dudakları kilitlenmiş gibidir, hiç konuşmaz, ko-
nuşmak istese de hiçbir söz çıkmaz yüreğinden dudakla-
rına.

Selvihan'ın babası, kızına bir haller olduğunun farkın-
dadır, köşkte tedirgin günler başlar. Bir zaman sonra Sel-
vihan suskunluğundan çıkıp semahın en iyisini görmek
istediğini söyler. Ancak, Muradhan'ın obasının sadece yı-
lın belirli günlerinde semah tuttuklarını ve şimdi nerde ol-
duklarını kimsenin bilemeyeceğini söylerler. Selvihan di-

retir. Bey kızı olduğunu görmek ister. Dört yana ulaklar
salınır, Muradhan'ın obası aranır. Selvihan hasta düşer.
Derken Muradhan'ın aşiretinin izi bulunur. Hatta yakın za-
manda yılın en büyük semahını tutacakları haberi bera-
berinde gelir.

Selvihan on gün yol giderek Muradhan'ın konakladığı
ovaya varır. Muradhan semahı açar. Selvihan, semahtan
sonra Muradhan'ın gittiği kuytuya gitmeye karar verir.
Semah ilerlemiştir ki Muradhan Selvihan'ı görür. Semah
tutan kolları kilitlenir. Kıpırdayamaz olur Muradhan. An-
lar ki seveda vakti gelmiştir. Semahı bırakıp kuytusuna
kaçar. Selvihan Muradhan'ı kuytusunda bulur ve ayın
şavkında karşılıklı semah tutarlar. Ne var ki Muradhan
laldir. Selvihan Muradhan'dan kendisine yüreğini aşikâr
etmesini ister. Muradhan'sa bu sevdayı yaşamak istedi-
ğini ancak mümkün olduğunu söyler. Çünkü Selvi-
han bir Bey Kızı'dır, Muradhan bir oba çocuğu; Selvihan
bir dağlıdır, Muradhan bir göçer; Selvihan bir bülbüldür,
Muradhan bir lal.

in Şakiyan dili

Muradhan, Selvihan'ın babasından kızını istese de vermeyeceğini, kaçır- sa yaşatmayacağını bilir. Ancak ikisi de ilk kez tutuldukları bu sevdadan geçmek istemezler. Muradhan tek çare olarak Selvihan'ın kendisini köşk- te beklemesini görür; bir yolunu bu- lup köşke geleceğini söyler.

Bunun üzerine Selvihan köşkte Mu- radhan'ın yolunu gözler. Bir gece, Selvihan için düzenlenen eğlencele- rin birinde sakallılarına eflatun peçe, kulağına küpe takmış bir köçek görü- nür. Muradhan'ın hançer gibi bedenini Selvihan hemen tanır. Ancak o va- kiti anlar ki sevdaları mümkünsüzdür, lal bir sevdadır. Her gece raks ister artık Selvihan. Her gece Muradhan'la göz göz gelir, bu sessiz bakışlarda sürdürürler sevdalarını.

Ancak Selvihan'ın köşkten uçma vakti gelmiştir artık. Babası, kızını vermeye mecbur kalmıştır. Selvihan sevdası yüreğinde düğün gecesine çı- kar. O gece Selvihan cümle dağı taşı dolanır, otlar, tohumlar, çiçekler top- lar ve kendisine ağılu bir şerbet ya- par. Muradhan da en güzel rakı için görevlendirilmiştir. Hançer dansı ya- pacaktır.

O gece Selvihan mor bir taç takmış- tir başına, Muradhan, mor bir peçe takmıştır yüzüne. Mahzun gözlerle bir- birlerine bakarlar veda ettiklerini bil- meden. Lal rengi ağılu şerbetini içti Selvihan, lal rengi hançerini saplar yü- reğine Muradhan. Biri bir yana devri- lir, öbürü öbür yana. Billur Köşk'ün düğünü ölüm olur, destana, masala karışır... Ve masal burada biter.

Yazının başlığından da anlaşılacağı gibi, Murathan Mungan'ın gerçekten şakiyan bir masal dili vardır. Artık ço- cuklara bile masal anlatılmadığı bir dönemde, Mungan'ın, masalları bize bu kadar etkili hatırlatması bir tesadüf olmasa gerek. İlk baskısını 1989 yılında yapan Lal Masallar, Türk Ede- biyatının klasikleri arasında girebile- cek denli güçlü bir eserdir. Kitabı okurken tek korkunuz, kitabın çabuk bitecek olması çünkü sadece yüz yir-

mi altı sayfa.

Her üç öyküde de sık kullanılan, bugün çoğu okurun bildiği ancak kul- lanılmadığı için anımsamadığı onca güzel kelimeyle karşılaşmak, bir bakı- ma özlüm görmek ve bu kelimeler- in masal deyişleriyle birleşmesi orta- ya bambaşka bir dil ziyafeti çıkarıyor. "Yazın gölün buzulu köşölür; ce- renlerse çoktan gitmiştir.

Sevdalar bir sanrıdır." ya da Billur Köşk'ü tasvir eden şu cümleler: "ge- cenin siyahında aydan damlayan göz- yaşıdır. Lakin dağın soğuğu buza ke- since, donup kalmış öylece, ay dinin- ce o da diner. Sabah güneş doğar- ken, güneşin ikizidir. Güneşin kendi- ni seyrettiği tılsımlı aynasıdır.

Güneşin güzine suret tutar." okuyu- cuyu kavrayan adeta büyüleyen nite- liktedir. Masalın girizgâh bölümünün son cümleleri de yine hayran bıraka- cak kadar özlü ve estetik ifadelerdir:

(Her şair sözünün mührünü kin- deinde taşır) masalın yoluna çıkmak için, gerçeğin yollarında can tüket- mek gerekir.

Selvihan'ın Muradhan'ı gördüğü sahnede geçen "Yaradılış suresi gi- biydi bedeninin her kıvrılışı." cümlesi çok çarpıcı ve etkileyici cümlelerden biridir.

Muradhan ile Selvihan'ın konuştü- ğü cümlelerde de yine eşsiz bir dil keyfi yaşıyorsunuz. Kendinizi masalın büyüüne, Mungan'ın kalemine bira- kıp Türkçe'nin güzelliğini bir kez da- ha keşfediyorsunuz... Muradhan'dan, kendisine, Ferhat'ı, Mecnun'u emsal tutup sevdalarından vazgeçmemesini isteyen Selvihan'a Muradhan'ın ver- diği cevap da aşkın güzelliğini hisset- tiriyor okurlara:

"Hepsinden ulu da olsa sevdam, Ferhat kadar güçlü değilim, dağları delemem senin için, gürzüm yumru- ğumda değil, yüreğimdedir. Ve de yüreğim kendi dağını delmektedir.

"Mecnun kadar engin değilim. Çöle- ri, serapları sığdıramam yüreğimin ıssızına. Diyar diyar dolaşıp seni ara- mak istemem. Benim gurbetimin ve di-

yarlarım yüreğimdedir.

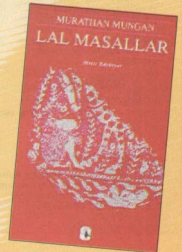
"Kerem kadar abdal değilim, seni türkülerde arayıp bulmak istemem. Lal dilimi yetiremem türküler, benim türkülerim yüreğimde uğuldar."

Ancak Muradhan ile Selvihan masa- lında bu eşsiz dil bir yerde hafif pü- rüze uğruyor. Muradhan ile Selvi- han'ın konuşmalarının anlatıldığı yer- de, anlatıcı, üçüncü tekil şahısten, birden, diyalogları nakleden kişi ol- maktan çıkar ve kahramanlara yön- lendirir anlatıcılığı. Bu durum okuyu- cuda bir garipseme duygusu uyandır- sa da masalın ve yazarının dili bu et- kiyi çarçabuk toparlayabiliyor. Bu ka- dar kusur kadı kızsız da olur diye- rek geçebiliriz ama söz konusu yazar Murathan Mungan olunca...

Lal Masallar'ı eğer hâlâ okumadıy- sanız elinizin altında bir de kaleml bulundurarak okuyun derim. Çünkü altı çizilecek çok cümle var. Murathan Mungan'ın kaleminde yeniden efsun bulan masal dilini keşfe çıkmak için geç kalmış sayılmazsınız. Çünkü Lal Masallar, inanıyorum ki Türk Klasikle- ri arasında sayılabilecek bir eser ol- mayı hak ediyor.

Edebiyatımızda dilimizin masalı yönünü bu kadar iyi veren bir başka yazar daha tanımıyorum. Mungan'ın Cenk Hikâyeleri ve Çador adlı kitapla- rı da yine bu üslupta yazılmış son de- rece başarılı eserlerdir.

Bu hazan ayının masal gibi geçmesi- ni dileyerek sözümü Murathan Mun- gan'ın cümleleriyle bitirmek istiyorum: "Anlatsam inanmazlar oğul, masal derler; masala inanmazlar, masalı yal- nızca dinlerler, sanki hakikati bilirmiş gibi, sanki hakikatin sırrına ermiş gibi, masala inanmayan gerçeğe inanır mı?"

İSİMSİZ

gömüt
kalbim
kantaşı suskun
akar kan

nerdeyse ordadır
iz sürüyalnızlık
şehir düşmez gölgem
kalleştir sokaklar kar tutmaz
çöl yağar şehre
ölüme işler kum saati

sesimdeoyuncak kıran çocuk tını
neye dokunsam
zina sayılır
neye baksam
ömründen alınır göz hakkı

her gece aldattım kendimi
insan kalarak
her gece ruhumu
etimer baktırırım yeniden
bıçağın çeliğinden tutanım ben
avcumda derin uçurumlar

yorgunum
yaşayamadıklarımın

Berdar DOĞAN
6 Ekim 2002

SAVAŞ

ağritlar acıtırüyüregimi
şeker kâğıtların kâğıtlarında
keder düğüm olur boğazımda
yanaklarımda gözyaşlarım donarken

ben ölümü sinemada gördüm
teksir kâğıtların kitaplarında
farklı adları var hepsinin
Hitler, Stalin, Miloseviç, Bush

yaşamın o en sıcak anlarında
elini uzatıyor şimdi ölüm
soğukluğuydu

şekli geliyor gözlerimin önüne
umutsuzluk ve çaresizliğe dair ne varsa
vücut buluyor

anaların ağıtları yitip gidiyor
kör,sağır, onursuz dünyaya
ve imparator sırtını sıvazlıyor
yahudi çocuğunun

analar tedirgin, gözleranlamış
korku bedene bürünmüşcesine
geziniyor

bir kor düşüyor yürekleri
her gün
sılı bastan

(Yaş, 2003)

İNADINA YANLIZLIK

batırdı atmosferime azı dışlerini
kanlarağa bulandı
baktı,değdirdi gözlerini en hoyratlerden
bir güvercin tuttu ben güvercin havalandı
düştü camdan evler pamuk tarlasına
havalandı güvercin, yalnızlığa..

sevişmeleranafor,
seziler anafor,
duygularanafor.... bu gece.

Esri me mahzunluğu ile baktım şimdi
Yelkenlerini açan tüm aşklara
Çok da uzak değil mi ama, bulanık bana.
Sıcak bir gülümsemenin kıysındayım
Ha koptu kıpıracak fırtına, salıyası akıntı
yürüğümden.

Atmosferim kan revan nidalarında...

Sevişmeler rücu
Seziler rücu
Duygular rücu.... bu gece.

Şarkının notasına taktım imgeleri,
Ya da bir şilin ilimcilerine!!
Yaptım ne kadar resim varsa sözlerime..

Takıldı ya gözler hoyratlara
Atmosfer kan revan ya..

Resimler silindi
Şiirler düştü
Şarkılar terk-i diyarda....

Şimdi;
Batır atmosferime en acıtan sözlerini
Kan akıyor,
Garazbağladım
Nefret var artık buralarda,
İnadına,
Havalandı güvercin yalnızlığa.....

Nilgün Çelik

radığında ve saçını taradığında adam ayna yere
düşer kızgınlıktan. ve paramparça olur hayaller
haksızlığın yanında, haksızlığın yanında ben o
eski yalnızlığımı bir kafeye koyup buğdayla bes-
ledim zamanın geçmeyen saatlerini yaşam-
dan bilmek zorunda kalmıştım, bilmek zorunda
kalmak, evet bilmek zorunda kalmıştım o ince
sızılgı kalbimi kırmızıya boyarsa herşey ane-
nin babana söylediği gibi olmayacaktır.çünküya-
şamın şifofeninde alışılan sanatçıların bir
gün bir parça ekmeğe muhtaç oldukları gibi sen
de çocuklarının saçlarına mavi kurdela bağlaya-
rak hayatı protesto etmesin bir şey demeyeçke-
sindir, niye sen yada bir başkası değil hayat. ya-
da nedendirenç yaşta benlerin ardında bıraktı-
ğı o konuşulmuş tabu.bilmiyorum. bilmediğim
gibi de hiç kimseye sormadım çilenininsanın saç-
larını açtığı mevsimleri ve zamanları, eğer bir
adının saçları durup dururken ağanyorsa orda
hiç acı çekmemiş bir serçenin kaybolmuşluğuvar-
dır. yok eğer saçlar uzun yıllar içinde ağanyorsa
orada yaşamın hiç gelmeyen kuşlarının kırmızılığı
vardır ovalara, ovalar, biryaşı köylü ya da birge-
lin ya da kör bir çocuk. Ovaların genişliğinde ka-
derin anlamını arayan bir ozan öncelikle sessizli-
ği tercih eder yalnızlıktan yana. ve bilgiler su-
mazlar gökyüzü ovaları tanımadığında.

İlker Gören-2005 Mersin

BİR ÇOCUK BİR HAZİRAN SABAHİ

*İzim düşer geceye, aramın kendi / Bir ipcu-
durumörün / Suskunluğum ölümün. / Bilmek ki-
meler; çünkü ben hâlâ herkeş için bir düşüm.*

Bir çocuk... Bir haziran sabahı... Boyunun astığı
heybesinin içinde kutsal kitabını taşıyor. Neden
taşıdığı kendi de bilmiyor. Diğer arkadaşları so-
kakta toplan peşinden koşuyor. İziliyor bir vakit.
Sonra kendi de katılıyor onlara. Boynundaki ağır
şeyle bağdaşmıyor yapıtı. Boynun o ağırlığı
aslanlarıyla diyor. Zaten o, bu yükü neden boy-
nunda taşıdığı bilmiyor. Bilmediği bir yükün al-
tında çocukluğunu yaşıyor. Dudaklarında çocuk
şarkılar, anyamaktıyorki.Gözleri özgürlüğünün ta-
nımını arıyor...

Ben... Bir haziran sabahı... Ne aslı boyununda?
Ne var omuzlarında? Onca yükü nereye gidiyo-
rum. Hani peşine takılacağı arkadaşlarımdı? Ben
de cevabını bilmediğim soruların altında yaşıyo-
rum. Hespasızca yazıyorum. Hespasızca susuyo-
rum hayata karşı. Dilimdeki kilitlerin anahtarları
kim bilir nerelerde? Bomboş yürüyorum. Boş ge-
zenin boş kalfalığına terfi etme saatlerimde, ke-
derlerimin üstüne birkaç mısra yazıyorum.

Anlamış olduğum vakitler bunlar. En çok ca-
nımın yandığı, içimin sızdığı, yürüme, bir
anının önde evladına ağıt yaktığıvakitler.Tırnak-
ları çekiliyor ruhumun. Neye bağlayacağım bi-
lmediğim bir filmin sonunda, filme yetişememiş-
liğime yazıyorum. Bir şarkı demleniyor içimde. Dü-
şüncelerim ziftleniyor. Kaygıları büyüyor. Ka-
ramsar yanım, güneş batarken yanan yerlerime
yakıyor sigarasını. Kullanılmışlığına yazıyorum.

Bir haziran sabahında her şey başkaldıra-
blen sızıyor bir çocuk olmak istiyorum. Bana
yüklediği sorumlulukları umursamadım. bir şey-
lerin peşinden koşturmak ve hayata döl çıkarmak
istiyorum.

Dil çıkarmaklı.. Hâlâ çocuk yanlarım var değil
mi? Evet var hâlâ çocuk yanlarım. Belki de bu sa-
yede hâlâ yürütebiliyorum. Dikenlerin gül mas-
ke taktığı bu yolda öyle zor ki yaşamak... Di-
kenlere gülün bir parçası olduklarını anlattım.
Bu ben olmamalıyım ama. Çünkü bir varlığa al-
olmaksöz konusu ise ben bastan kaybettim. Hiç-
bir gülün dikenini olamamak gibi bir sorunum var.
Bunun iyi yanında olabilir; gül uğruna katlanıla-
m. Herkesin bildiği bir hiç kimse ülkesinde, bir
haziran sabahı tüm aidiyetisizliğime sınıtıyor
boşuola. Geriliyor yüz kaslarımd. Duyguların kara-
ya vurma vakitleridir bunlar. Göz yaşlarımın sel
olacağı bir afet bölgesidiriyorum. Bölgede ver-

diğim kayıpların ben bile bilemem. Fırtına öncesi sessizliğin anlamsızlaştığı benidemde kıyamet öncesi fırtına kopar. İsrafil'in enstrümanına ölü senfoniler eşlik eder. Birazdan bitenecek gibi gelir tüm belalar. Oysa bitmez. Ben bağırma acıları basarım. Ben bağırma herkesin bildiği bir hiç kimse ülkesini... Ben bağırma kana bulanmış ilahi bir metafizik basarım. Buna rağmen hayata karşı şikâyetçilikle devam ederim yürümeye. Yürürüm fakat ölkem büyür. Buğulanır gözümdedir. Oyle güzeldir ki o an her şey. Gerçeklerin silüetleştigi bir kaygısızlık anıdır. Derin bir nefes çekimim ciğerlerim yanar. Kana macaların düğümü kanşır; gerçek...

Ben... Bir haziran sabahı... Ne yazabilirdim ki? Nasıl ifade edebilirdim ki kendimi. Dilimde kilitler. Yüreğimde onca ağırlık. Nereye gitssem oraya ait olmayışımın verdiği buruk tat. Gülsümde de intiharlar... Heyecanlanım geçmişimi özler, eskiyi anırım. Yalan söyleyemem acılardayım... Hiç bilmediğim, adını "şey" koymak zorunda kaldığım "şeyler" kemiriyor içimi.

Huzursuzum. Yaşamayı bilmediğim sebebiyle; öyle diyor doktor bey. Elinde kalemiyle not defteri var ve bana yapmacık bir şekilde gülüyor. Yaşamayı bilmemek. Açkıyorum; yemek yapmayı bilmediğim için mi? Hayır; açkığım için. Huzursuzum, huzursuz olduğum için. O yüzden cevap aranmasını içimden kemirilişine. Ben zor bir yolda ilerliyorum. Sorunlara bu kadar kolay kolay takılan bir yer bana göre değil. Ben zor bir yolda yürüyorum. Ellerim, omuzlarım düşüyor yorgunluğun son noktasına. Tek başıma bırakılmışlığın içeriyorum. Adına yalnızlık diyemiyorum. Çünkü ne olduğunu tanımlayamadığım bir acı olamaz yalnızlık. Sonu gelmiyol yolun. Oysa ben bu yola üzerimdeki yükü çıkarıyorum. Ben bu yola ıslak kederlerle çıkıyorum. Ben bu yola ömrümle çıkıyorum.

Ben... Bir haziran sabahı... Yazgımın beni sürüklediği yerlere... Bir çocuk... Bir haziran sabahı... Başkaldırışın özgür ülkesine...

Ben artık yürümek istemiyorum...

Burak Örkün

Merhaba sana sevgili Aslan Abi!

Yaşını biliyorum ama saygıdan abi diyorum kabul edersen.

Ben Kaçak Yayın'ın en baştan beri sevecek okuyorum. Ve size yazmayı çok istiyorum ama cevap veremezsiniz de hayal kırıklığına uğramış diye korkuyorum. En çok seni, Oktay Taftalı'yı seviyorum. Bir de Metin Kaçan'ı. İkinci Hasan Kaçan'la bir röportaj yaparsanız olmaz mı? Sizi kaçmadım takip ediyorum. Ama bir gün bir yerde karşılaşarsak belki kaçırabilirim de eve falan yarı.

Neyse espi anlaşılmazlığı ve saçmalama hakkımı da birazcık kullandıktan sonra sana bir şiir bir de yazımı gönderiyorum.

Hayat Kırıklıkları
Camdan ya da buzdan
Kırılmalara
Her şey don-ukmuş
Hayat buzmuş
Hayat buymuş

Camdan önce buluttan
Yüzüne konmuş
Her şey su-ymuş
Herkes su-smuş
Hayat konmuşmuş
Hayat kuşmuş

Camdan daha çok insan
Kırılmış bu dünyada
Her şey yarımış
Hayat kırılmış
Hayat kırılmış

Camdan kuleler tuz buz
Sansız bedenler ar-sız
Her şey tadsız
Hayat adsız
Hayat ağırsız

Camdan ve saydam gölgeler
İzleri silinmiş
Herkes düş görmüş
Her şey sönmüş
Hayat bize gılmış
Hayat gılmış

Yaprak Bozkurt

Sevgili Aslan Özdemir!

Galiba Taşır'dan yazdığım mektuplar, bir karar mektubu gibi oluyor. Ama Kaçak Yayın bizim de sesimizi duyuran biricik platform oldu, ne yapalım. Bu hüznü havayı dağıtmak için kendimden bir haber vereyim. Kasım ayında, bir öğün olacak inşallah. Yazın dünyamıza Baba-Öğül ilişkisi çok özeldir kanımca. Can Yücel bir şiirinde 'Hayatı ben en çok babamı sevdim' dememiş miydi? Ahmet Arif'in oğlu Filinta'yı, Hasan Hüseyin Korkmazgil'in oğlu Temmuz'u, Nazım Hikmet'in oğlu Memet'i şiirlerinde anımsıyor. Bir uçak kazasında yitirdiğimiz Ergin Güneç (ki ikinci Yeni'nin en önemli şairlerindendir kanımca) oğlu Dadalı'ya şiir yazmamış mıdır? Dadal Güneç ile Ankara'da tanışma olanağı olmuştu. Gerçi insana burukluk veren örnekler de çok değil. Cemal Süreya'nın oğlu Memo ile ilişkisi boyalı başında pehlivan tefrikası gibi çıktı. Kimi oğullar, babasının gölgesi altında ezilir, babasından çok ayrı mecralara sürüklenirken, kimi oğullarda babasının izinden yürür. Benim oğlan, kendi çizgisini kendi belirlesin, benden daha ilerli olsun. Nazım Usta'nın dediği üzere. Kismetse oğluma Enver Tuna adını koymayı düşünyorum. 1989 yılında dayım Enver intihar etmiş. Oğluma ilk adını Enver koyarak, belleksiz topluma, ahde vefa'nın, yitirdiklerimizi unutmamızımızın bir örneğini vermek isterim. Bir de şair intiharla kan kardeşleri bilirsin. Nilgün Marmara, Kaan İnce, Mayakovski ve Deniz Başaran geliyor bir çırpıda usuma... Şair, ölüm duygusunu atamaz, sürekli hebesinde taşır. Bir şeylerin değişmediğini görünce, onurlu bir şekilde gidebilmek için herhalde. Birde Enver'in tarihsel bir önemi var, Enver Paşa'dan dolay. Bugün Enver Paşa'yı karalayacak. Kaybettigi için. Çünkü çarklar hep kazananların degirmeni-ne su taşır. Oysa Enver Paşa, bir ideal uğruna ömrünü heba etmiştir. Bizim taziye su aydınlatmızda, bol ahkâm kesmek vardır da, işi pratige dökmek yoktur, ne acil...

Ağustos ayı Kaçak Yayın'da Enis Baturlu'nun söylediğini çıktı ki. İsmet Özel, Hilmi Yavuz çevresinde gelişen Türk şiiri var midir, yok mudur yeğşine bir nebze katkıda bulunuyor. Ben bu tartışmalara gülüp geçiyorum. Elbette Türk şiiri vardır. Çünkü ben hâlâ Türkçe yazıyorum. Şaka bir yana böbürlendiğimi sanmıyorum. Atilla Koç bakanımızın işaret ettiği gibi, az gelişmiş ülkelerde sözlü edebiyat gelişmiştir. Bizim halk şiirinden beslenen güçlü bir birikimimiz var. Bir de Türkçe, şiir için son derece müsait bir dildir. Kaldı ki edebiyat dergilerini parsellemiş bir zümrenin haddine mi düşmüş Türk şiirini tartışmak. Benim gibi pek çok insan sesini duyuramıyor. Bu tartışma bu yüzden boş, şiirler konuşsun, hepimiz şiir denizini nehirlerle besleyelim, yeter ki gençlerin önüne barajlar konmasın

Gerçi, kitapları çıkmış kimi yazarlarımız, şairlerimiz Kaçak Yayın'ın adını dahi duymamış. Yazımızın en gür sesi Kaçak Yayın'dan bibeher olunduktan sonra ne söylesek boş. Kalın sağlıcakla.

Sevgiyle!..

Dr.İbrahim ORMANCI

GÖLGE KULESİ

Cinleri ürperten bir uyku bu.
Huzursuzluk içinde bir gül bahçesi.
Tüm saray panik içinde, korku!
"Alaşağı bir oza'nın basit dileriyleriz
Dudaktan boşluğa akan."
Zindanın duvarları hıslıydı, kaos!
Tükünmişim, Yaşlı Perin güzüz.
"Çaresizliğim tıkanmışlığındayız."
Bittis tebeşümle karşılanıyor, umut!
Tene batan hançer yok sayılabilir mi?
"İlahi bir beklenti kıvamındayız."
Eskidik, aslında hiç varolmadık.
Bulutlar ne anlamaya kalksınlar!
Huzurun çağrısı değil bu.
İhanet küflerinin savuruyor.
Kapı eşikleri tuzak.
Yüzünü dökmüş insanlar, hüznü!
"Arzı duygular iç geçiriyor."
Karmışık imgelelere gidiyorduk.
Derken yapraklar dökülür.
Soytarılar bile ağlar gözli gizli.
"Bazen sessizlik akar gözlerden.
O zaman susarız biz."

Haziran 2005

beatı qui lugent (*)

(en üça bölgelerinde saklıdır zamanın)
per'a'nın gölgesinde;
hava soğuk, rüzgâr saçlarında
asılı kalmış eyül,
ne uzun sevmişlere tıkanık eden gözlerinde.
kıyametin gündüne bir çehre...
nasıl desem, ezgilerin,
seven yüreklerde sayısız anılar uyandırması.
ellerim tozadı önce, boyalı fırçayla sevgiyle.
usumun n'ü kadınıydı fırlayan,
gözlerim kaçtı sonra, gözlerin de.
zeytin çekirdeğiçim,
viski şişesinin yanında küflü bir kaşar peynir,
sana neyi anımsatır?
işte benim ol
bırakalım; aklımın oynadığı oyunlara gelince:
soğuk hava, saçlarında rüzgâr.
perdenin gerisinde bir mum;
sevişen iki beden; imrenen gözler.
aşk mum ışığında mı çoğalı?
per'a'dan ayrılrken, hâlâ gözlerinde eyül.
hız bu denli özdege dönmek istemedim.
ne ifade eder özdek sana?
aşk, sevgi, dokunma, bakış?
ne özdek?

...
sesleri kesildi,
çol kumlanılda ağırlarla doğan çocukların.
tabloyu bitirmeliyim!
hava soğuk, rüzgâr saçlarında.
suyun soğukluğunda yannalı bu resim!
ellerle ifade edilen çığlıklar.
acı çekmek; iki bükük dudak ötesinde,
acı içmek...

*** (Lât.) Ne mutlu acı çekenlere!**
Selçuk Erat
Eylül 2000, Beyoğlu

Portakal sokak, 5 numarada
oturuyordu mağfelinga...
Cumbalı evlerinin
mavi patiskal penceresinde
gülümserken yüzü,
Derehaş dümüd
İzmir bir yangın yeri olur...

Portakal sokak, 5 numarada
oturuyordu mağfelinga...
Köseyi dönmekten,
taş yola sapınca
görünürdü dünya...

İbrahim Altan

Kitap Arkası

LETTERA AMOROSA

İLHAN BERK hayyütab

"Her yanı dökülen, her yanıyla konuşan bir adam köpeğine bir şeyler anlatıyor. Bağırıyor, köpe-

ği yerinden kıvıldamamış diye. Bir kapağı yok bir bavul içinde bir kuş dönüp dünyayı. Yerde adamın çulu, şapkası, tasi tarağı duyuyor. Birde parakutusu. Kuşa bakanırlarda tısa bir şeyler atıyor. Kuş her haliyle sarıbine benziyor. Onun gibi öfkeli, berduş, çıplak. Adam arada köpeğe komutlar veriyor; kuşa sahip ol-
sun diye. Kendisi ikidebir oraya buraya geliyor, durmadanbağırıyor. Gece düşüyor."
(Kıtaptan)

FELSEFE VE FELSEFİ

MANTIK YAZILARI

TEO GRÜNBERG YKY

"Ülkemizdeki bir çok düşünce insanının yetmesinde büyük katkısı olan mantık ve bilim felsefesi alanlarında uluslararası literatüre çok değerli hizmetler veren ve ayrıca bilimsel çalışmaları kadar öğrencileriyle kurduğu ilişki, onun yetistirenkeni gayretliyle de tanıyan TEO Grunberg, 1960'la, yani yaklaşık yirmi yüzyıl önce, Hüseyin Baturhan'ın teşvik ve teklifi üzerine, Hans Reichenbach'ın aydınından beri sembolik mantık okutuluyordu İstanbul Üniversite-si'nde bir yandan mantık dersleri vermeye, bir yandan da doktora çalışmalara başladı (...). Grunberg'in hem yaşam öyküsü, hem de dünyayı sayılı mantık ve bilim felsefecileriyle aynı platform üzerinde, yeni gelince onların destek alarak, yeni gelince onların tartışarak ürettiği değerli yapı-

tı, ülkemizin çağdaş düşünce geçimisine tanıklık etmesi sağlayan vazgeçilmez belgeler su-
nak."

GÖZLERİM BAŞKA

YERLERDE KALDI

KEMAL ŞAKİR ÇINAR

Siyah Boyaz Yayınları

yolculuk nereye bilmem

sunurak neresi bilmem

bilirdim bir tek şey

gösterim

başka yerlerde kaldı

ÖLÜMLÜLER DEFİLESİ

PAYYON TAYFUN

TÜRKÇAN PIRAMIT YAYINLARI

Şiir dili, bildiğimiz, klasik anlamdaki diğil, basbayacağı canlıdır varlıktır. Neşes alır, koşar, bazen yavaşlar, hatta durur, bazen de koşuluğa koşar. Şiir sayesinde di-
lin yararlandığına, kanadığına ya da en olmadık zamanda kahka-
haattığına bile tanık olabiliriz.

Payyon Tayfun Türkçan'ın şiirleri sanki bu gerçekle kanıtlanmak için yazılmış. Dil, yerinde durmu-yorlarken. Haylaz bir çocuk gi-bi oradan oraya koşuyor, atlıyor, zıplıyor... Tuhaf ama; anlam da öyle!

Şiirin kendi yatağına çekildiği noktadan değil, şiirin kırılma noktasından çıkıyor, hayata sızıyor bu şiirler. Şiir kitabından bir defile kitabı bu. Her canlının diğer canlılara alışık borcu oldu-yunu hatırlatıyor bize. Payyon Tayfun Türkçan, Ölümlüler Defilesi'yle borcunu ödüyor bana ka-lırsal!

KÜRESEL ADALET MİL

KÜRESEL İNTİKAM MI?

HANS KÖCHLER Altın Yayınları

"Romantistisizünlü 1937aralımızla-
lamış ve bugüne değin 90'ı
onaylanmıştır. Amerika gibi en
güçlü uluslararası oyuncu ve da-
ha birkaçı buna taraf olmasa,
insanlık için umutların bağlan-
ması gereken böyle bir mahke-
me başlanı olabilir mi? Öndoku-
muncu yüzüyle özgü 'çifte ölüm'
günümüzde gene uygulamaya
geçiriliyor. Sonuçta, Uluslararası
CezaMahkemesi alını yenilmişler,
iktidardan yuvarlanmışlar,
gözden düşmüşleri ve güçsüzleri
mi yargılayacaktır? Gene yengin-
ler mahkemeyi oluşturacak, kim-
lerin yargı, karşısına çıkacakları
karar verecek ve davanın nasıl
yürütüleceğini de mi belirleye-
cekler? Prof. Köchler evrensel
hukukun ayrımcılıktan uzak dur-
ması savunuyor ve bunun doğ-
ruluğunu kanıtlarken tüm dün-
yanın geleceği için tünelin sonun-
daki ışığı gösteriyor."

PAUL'ÜN GİZLİ GÜNLÜĞÜ

Yazan: Christine Nöstlinger

Türkçesi: Mine Kazmaoğlu

Güneyli kitaplığı

"Paul, ailesinin şehir dışındaki evinden, annesiyle birlikte Viyana'ya geri dönmüştür. Ancak, ayrı sınıf ve sırayı paylaşmış Süsi bu dönüşten pek memnun kal-maz. Çünkü Süsi, birlikte geçirdikleri yaz tatilinden sonra, Paul'un davranış ve uka-
bi olduğuna düşünmektedir. Üste-
liPaul, sınıfındaki Türkbiir-
çisi ailesinin oğlu olan Ali'yi de her

fırsatta aşagılımaktadır. Süsi, an-kadışlığına değer verdiği Ali'ye karışıp bu davranışın nedeniyle Paul'edaha çok öfkelenir. Ar-kadaşlarına sık sık yalnız söyle-mekten çekimiyen Paul, ailesi-ne ilişkin gerçekleri de saklar. Gittikçe daha da gelişmeye olan Paul günün birinde evden kaç-pınca, Süsi onun hakkındaki gerçek-
lenin farkına varmaya başlar..."

POLİKUŞKA

LEV TOLSTOY Can Yayınları

Savaş ve Barış ve Anna Karenina gibi yapıtlarıyla dünyanı en büyük romanlarından birisi sayılan Lev Tolstoy, aynı zamanda 19. yüzyıl Rusya'nın en etkili şah-
lak.

tı düşünürdür belki de. Birçok yazısında din, toplum, ahlak ve sanat konusundaki görüşlerini açıklaması, Rus Ortodoks Kilisesi-ni bağışlamış eleştirisi, köylülerin yoksulluk ve eğitimsizliğine çözümler aramıştır. Tolstoy'un 1855-1863 yılları arasında yazdığı 'halikiçin öyküler' arasında yer alan Polikushka da onun daha çok maddi toplumdun-danğalınan üstündeki etkilerini ko-mu edinen yapıtlarındandır. Genç Tolstoy'un, köylü yaşamı üstüne parafak bir öyküsüdür Polikushka; ama en küçük bir romantizm içermey yazatın yaklaşımı; tam tersine, Çehov'un bu konudaki bazı öykülerinde rastlanan kalı bir gerçeklikle kaleme alınmıştır.

KAYIP KIZLAR ÜÇGENİ

MUSTAFA RESA

Yeni yaz Yayıncılık

Bağdat Caddesi, Etiler, Gümüş-suyu uğesinde bir kayıp kızın serüveni... Mimarlık öğrencisi Tuğçe, final sınavı için evden çık-tıktan sonra ne okula gidebilmiş ne de evine dönmüştür. Polislin tüm araştırmaları sonuçsuz kalınca, çaresiz ane, 'aile dostu' aracı-lığıyla amatör dedektif KY'ya başvurur.

Elektrik mühendisliğinin yanı sıra dedektiflikte de tutumuyaya çalışan YK için o andan itibaren yepyeni bir serüven başlar. Ardan 1970'lerin esbane rock şarkıcısı Mary Hopkins'ın ünlü şarkısan-dan alan gece kulübü: Alone Again... Kulübün her biri üçgen formunda ve adını yine 1970'le-rinkitli filmi Emanuele - Arzu-nun Esir başta olmak üzere re-simlerinden, şarkılarından, film-

lerinden alan iç içe labirent biçimindeki salonları... Kapan, kaç-
nılan ve iz süren kimliklerinin iç içe geçtiği çok bilinmeyenli denklemler, Karagörmükten Bos-tancı'ya, Beyoğlu'ndan Etiler'e uzanan İstanbul fonunda bel-len-medik çözümlere doğruyal ar. Rock, sinema, edebiyatla biçim-lenen 1970'ler gençlik kültürüyle her şeyi internet üzerinden yaşıya-sın 2000'ler gençliğin kimlik karışması, polisiyeyle yeni bir adım, Kayıp Kızlar Üçgeni...

TAŞIYICI ÇAĞAN DİKENELİ

+1 Köp

"yaşarken karanlığın içine çekilecekler... bir an önce olmak için dua etmeli."

"Davulun sesi biazdaha gü-nüllürlü bir şekilde inledi o anda. Çevresi ayaklarının altından yük-selen bir sesle sarıyordu. Artık arkadaşının gölgesini duymu-yordu o. Bir deli gibi saçlarını çe-kererek parafak gözetiyeli silin içine dünyamıye başladı. Gışileri kana bulaşmış. Tokmaklar, büyük bir gürültüyle bilimsine in-yordun sanki. Çok şeykazanmış

ic'inyola çıkmıştı ve her şeyiniyir-tirmek üzereydi. Ölümlüden ne kadarkortubunu aldığı o sırada. Çiğnilik bit, bir korkunun önüne geçemiyordu." (Çağan Dikeneli, "Taşıyıcı" da, okuyucu-sunu korkuncu gizlerin bilirmec-deliherine davel ediyor ve deh-şetli soluklarla büyüyen mistik bir dünyanın kaplarını aralamaya çağıyor. Kapıları araldıkça-mızda, gerçeklerin kara niğazla-
ra kaplılar siri yavaşlana-
bırdıkları hissedersiniz. Zekice önlüms kurgusu, etkileyici di-
liyle gelecekte de övgüyle bahsedilerek biryaptı. Sürükleyici ve so-fistikte bir orku romanı.

'Altın Çağın Yaratıcısı' anılıyor

Yunanistan, 2004 yılını Sofokles'in 2500. yılı ilan etmişti. Bu yıl ülke bir başka önemli devlet adamı Perikles'in 2500. doğum yılını kutluyor. Tarih kitaplarına 'Altın Çağın Yaratıcısı', sanatçı ve yazarların koruyucusu olarak geçen Perikles için ülkenin dört bir yanında etkinlikler düzenleniyor. Devlet adamı Perikles için Avrupa Kültür Merkezi'nin Delphi tesislerinde uluslararası bir sempozyum ve sergi düzenlendi. Kürüstülüğüne Takis Mavrota'nın yaptığı, 'Sutunlar ve Direkler' başlıklı bu özel sergide resim, heykel ve karışık teknikle yapılmış işler sanatseverlerin beğenisine sunuldu. Yannis Moralis, Stiven Andonakos, Kostas Çoklis, Pavlos, Gunther Uecker, Yannis Parmakelis, Hrisa, Dimitris Mitaras, Akekos Fassianos, Sotiris Sorogas, Novello Finotti, Yannis Buteas, Opu Zuni, Yannis Psihopedis, Patrizia Molinari ve Iotoff'un yapıtlarının yer aldığı bu sergide sanatçılar kendi

yorumlarıyla 'Antik Yunan Ruhunu' yansıttılar.

İ.Ö 490-429 yılları arasında yaşayan ve Atina'da doğan Perikles Eleali Zenon ve Anaksagoras gibi filozofların yanında yetişti. İ.Ö 461 yılında demokratik partinin başına geçen Perikles, otuz yıl Atinalıları yönetti. Atınayı yönettiği günlerde Yunan sanatı da, düşüncesi de çok yüksek noktalara ulaştı.

Nena Çalidis

Tiyatroya gidecek maddi güce sahip olmayan insanlara devlet kasasından para vererek kültür sanat etkinliklerine katılmasını sağlayan Perikles

Atina'yı yönettiği dönemde farklı bir demokrasi anlayışıyla hareket ediyordu. Perikles iktidarda olduğu dönemde Akpolün içinde yer alan

Pantheon Tapınağını da yaptıran kişi olarak tarihte yerini almıştır. Atina'yı Yunanistan'ın en güçlü şehri haline getirmek isteyen Perikles, kara kuvvetleriyle istediği başarıyı sağlayamayacağını anlayınca deniz kuvvetlerini çoğalttı. İ.Ö. 431 yılında Atina ile Sparta'yı (Sparta) da içine alan Peloponnisso Savaşları patlak verdi. Bu savaşın ölenlerin ardından Atinalılara Thukidides'in yazdığı ve halen Yunanistan'daki okullarda okutulan 'Ağır Söylev' metnini okudu. Perikles tarihte Atina'yı süslemeleri için durmadan desteklediği sanatçıların ve yazarların koruyucusu olarak yer aldı. Perikles Atinalılarca yeniden göreve çağrıldığı İ.Ö. 429 yılının sonbaharında vebadan öldü.

Jerash Şiir Festivali

Geçen ayın (Temmuz) başında, beni Ürdün'den arayıp 29 temmuz-4 ağustos tarihleri arasında yapılacak Jerash Sanat ve Kültür Festivaline çağırıldıkları hem şaşırım hem sevinirim. Şaşırım, çünkü hiç hesaba almayan bir durumla karşı karşıyaydım, üstelik hoş bir durum. Bir Arap ülkesinden bir davet: ilk defa bir türk şairi "Şiir günleri" ne katılmasından duyacakları mutluluktan söz ediyorlardı. Hiç düşünmeden kabul ettim. Bu olaya çok ama çok sevindim. Sevincimin nedeni, onca zamandır yaptığım işin yani Arap şiirini Türkiye'ye aktarma tanıma sevdası nın boşuna çekilmiş bir kürek olmadığını görmek, birilerinin bunun farkında olması beni mutlu kıldı.

Yalnız, ortada giderilmesi gereken ufak bir sorun vardı. Jerash'ta okuyacağım şiirleri okudukdan sonra Arapçasını okuyacaklar. Peki Türkiye'den Arapçaya hem de böyle iç içe olan iki dil olmasına rağmen çevirecek bir kişinin olmaması insanı üzüyor. Sonunda yardıma, kadim dostum T. Aslı Balkar yetişti. Şiirlerimi İngilizce'ye çevirdikten sonra, bir başka dostum, İngiltere'de yaşayan ve orada Arapça basılan "El Kuds" gazetesinin kültür sayfası yönetmeni Amcet Nassir Arapçaya çevirdi.

Amman Havalimanı'na iner inmez bu kadar sıcak bir ilgiyle karşılanacağımı tahmin etmedim. Beni karşılayan arkadaş havalimanı görevlilerine "Türkiye'den Jerash Festivaline katılmak için gelen şair" deyince, hiçbir kontrolden geçmeden beni bekleyen arabaya ulaştım... Ertesi gün otel lobisinde Ürdünlü bazı şairler hariç festivale katılan Arap ve Avrupa kökenli şairlerle tanıştım; tanıştıkları görevini gelen şairlerle ilgilenen ve Rabia hanımın yardımıcılığına üstlenmiş, Hanedî Hanım oldu. Rabia ve Hanedî'nin bitmez tükenmez enerjileriyle ve iletişimleriyle güzel anılarımız oldu, her ikisine de sonsuz teşekkürler. Ayrıca Jerash festivalinin yöneticisi şair Jerjes Samawi'nin Rakı Bahçesine verdiği bu akşam yemeği uluslararası festivalin yönetimini üstlendiği için kutlamak gerek.

Bu yazıda şir çevrevesi içinde ilgi çekici birkaç noktaya değinmek istiyorum. Ürdün topraklarında gezirdiğim o güzelim yerleri ise ayrı bir yazıyla aktarmak istiyorum. Şiir okumaları, iki akşam haricinde hepsi Amman dışında, (İrbid, Jerash, Şatan'da) yapıldı. En iyi şiir okuma akşamlarına İrbid'te yapılan şiir akşamları oldu. Belediye Başkanı sayın Velid El Masri'nin kendisine hayran bıraktıracak düzeyde şiiri aşık bir başkan olusudur. (Böyle adamlar her şehir gerek, danışalımza.) Her şair iki günün programına katılıyordu, yani iki defa şiir okuyordu. Benim şiir okuma günlerim 2-3 Ağustos günleri İrbid'te yapıldı. Bunu açıkça söylemeliyim ki, İrbid dışında yapılan şiir okumaları dışında çok sık sık geçti ve ben bütün şiir okuma akşamlarına katıldım, zaten katılmak zorunday-

dım; çünkü, hem genç şairlerin şiirini hem de Arap şiirini daha yakından ve iyi tanıma amacıyla.

Şiir festivaline çeşitli Arap ülkelerinden (Mısır, Tunus, Fas, Lübnan, Irak, Suriye, Bahreyn, B.A.E, Filistin, S. Arabistan ve Yemen) 13 şair çağırılmıştı. Arap ülkeleri dışında, (Türkiye, Fransa ve İtalya'dan) üç şair. Ürdün'den ise 11 şair katılmıştı. Kendimi muaf tutarsam otuz altı şairin içinde iyi şiir, iyi şair, şair gibi şair diyebileceğim ancak 8-10 şair vardı. Bunlardan bir kaç: Fasl Ayşe Basri, Lübnanlı İskender Habeş, Yemenli Muhammed Hüseyin Hitam, Fransız Daniel Leuwers, İtalyan Luigia Sorrentino, Ürdünlü Amcet Nassir'i sayabiliriz.

Şiir okuma akşamlarında, sadece şiir okunmadı. Arap şairlerin aralarındaki küçük görme ve birbirlerini beğenmemenin yanı sıra; son zamanlarda bu ça yaşayan olayların estirdiği rüzgârla hiç kimse Amerika'yı sevmemesiyle birlikte, Saddam Hüseyin'in olanları ve olmayanları arasında şiddetli tartışmalar yapıldı. Amman'da bulunan Hüseyin Kültür Merkezi'nde yapılan şiir okuma akşamında, Ürdünlü bir şairin şiir okumadan önce, Amerika'yı lanetleyip, Saddam'ın övmesi dinleyiciler arasında bulunan Iraklı şairin buna karşı çıkışına yaşanan tartışmaların o akşam şiir okuma akşamı yanda kalmaması ve tartışmanın uzaması şir akşamına gölge düşürerek herkesin canını sıktı. Tabii, her iki tarafın da haklı yanları vardı. Ürdünlü şairin nefrette Amerikan karşıtı olması, Iraklı şairin hem Amerikan karşıtı hem de bugün Irak'ta Sünni bölgesinde, Sünniler tarafından şair diye arkadaşının öldürülmesi ve bir akrabası berber diye berberlik yapması yaşanılması gibi somut olaylara karşı çıkış...

Doğrusu bu olaylar beni şiir okumadan soğutmuştu. Rabia hanımla durumu konuştuğumda, son derece üzüntü duyarak merak etmememi ve biz yabancı konuklara İrbid'te özenle hazırlanmış ve çok sayıda dinleyici önünde şiir okumanızı sağlayacağını söylemesi hem de bugün Irak'ta Sünni bölgesinde, Sünniler tarafından şair diye arkadaşının öldürülmesi ve bir akrabası berber diye berberlik yapması yaşanılması gibi somut olaylara karşı çıkış...

Festivalde beni etkileyen bir başka etkinlik ise, Rabia Hanım'ın müziyen oğlu yirmi dört kişilik orkestra grubuyla verdiği müzik resitali oldu. Geçekten dinlemeye değer bir dinletiydi.

Jerash Kültür ve Sanat Festivali, Ürdün'e ve Ürdünlülere çok şey katmış. Kültürün bir ülkenin tanıtımı için olağanüstü bir silah olduğunu orada canlı bir biçimde gördüm. Mahmud Derviş: "Şairsiz bir ülke savaşta kazansa da, şairi bol bir ülkeye her zaman yenilmeye mahkumdur." demişti. Haklı, şairsiz ve şiirsiz asla!

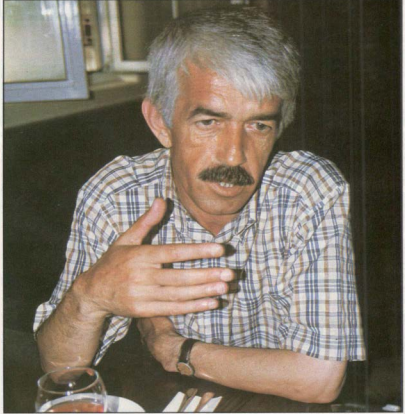
HASAN ALİ TOPTAŞ'la Eylül'de raflarda göreceğimiz romanına dair:

Uykuların Doğusu beşinci romanınız olacak. Bu romanda okuru ne bekliyor? Önceki roman ve hikâyelerinizde olduğu gibi dildeki yenilikler, kurgudaki düş-gerçek dokusunun anlatımda çok katmanlı ve belli belirsiz mekân ve zamanlarda okura sunma girişimi mi bu roman da?

Hiç kuşkusuz, Uykuların Doğusu yine bir Hasan Ali Toptaş metni. Okur, önceki romanlarıma göre belki roman sanatında biraz daha yol almış, biraz daha pişmiş bir Hasan Ali Toptaş'la karşılaşacak.

Yazma serüveniniz nasıl geçti? Sizi böyle bir roman yazmaya, yazma tutkunuzun dışında sürükleyen bir gerçekçiniz oldu mu? Ya da bunu hiç düşündünüz mü?

Önceki romanlarımdan hiçbirini bu kadar sıkıntılı yazmamıştım. Uykuların Doğusu hem romanın iç sorunları, hem de yazarının hayatla ilgili bazı sıkıntıları nedeniyle çok uzun sürede, neredeyse altı yılda yazıldı. Bu süre boyunca beni hiçbir etken hızlandıramadı, aynı yavaşlıkla yazdım. Yazarken çok şey hissettim. Kimi zaman bitiremeyeceğim diye korktum. Kimi zaman da bitmesini istedim. Hatta, ömrümün sonuna dek sadece bu romanı yazayım, hem de dönüp dönüp yüzlerce kez yazayım istedim. Şeytan bunu sürekli fısıldadı kulağıma. Bu romanı yazmaya iten nedenlere gelince; bu nedenlerin tam olarak farkında olduğumu sanmıyorum. Daha doğrusu, birçok nedenle yazdım hiç kuşkusuz ve bunlardan hangisinin ağır bastığını bilemiyorum. Romanın sıhhati açısından bunu bilmek de istemezdim zaten.

Mümkünse romanın konusu hakkında bilgi alabilir miyiz acaba sizden?

Romanın konusu hakkında bilgi vermek çok zor. Kayıp Hayaller Kitabı'nı yazdığımda bazı arkadaşlarım bana, "Bundan üç roman çıkardı, içinde çok malzeme var," demişti. Belki bu roman için de "Beş roman çıkardı," diyecekler. Çünkü Uykuların Doğusu'nda birbirine bağlı birçok hikâye var. Sel sularına gömülmüş bir şehir, radyo, şekerçi dükkânı, şehrin içinde gezinen diğer hikâyeler, ata yadigarı, Horoz Dede, vs... Değişik okumalara açık hikâyeler

bunlar. Hatta, Uykuların Doğusu'nu okurken okur elindeki kitabın içindeki bazı kitapların içine de girip çıkacak kimi zaman.

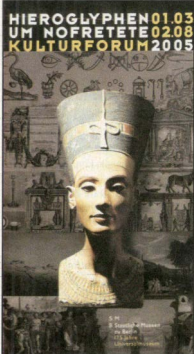
Uykuların Doğusu ne zaman çıkıyor? Eylül ayında çıkıyor.

Romandan, roman çıktıktan sonra farklı bir beklentiniz olacak mı peki?

Romandan beklentim ne olabilir ki, sadece okurla buluşsun istiyorum. Beğenisine güvendiğim birkaç arkadaşım var, onlar da eline sağlık derlerse fena olmaz

HIYEROGLİF, BRÜCKE'NİN 100. YILI, HANS ARP VE AYASOFYA VE DE HOŞ GELDİN AĞUSTOS

Mısır resim yazısı. Hiyeroglif. 1927'de Fransız bilim adamı **Champollion'a** gelene, o bu kutsal yazıyı çözene dek pek çok Batılı araştırmacının çalışmasını ve çabasını unutmamak gerekiyor. Bu araştırmaların süzgecinden geçen bu gizemli yazıyı ele alan kapsamlı bir sergi, Mart'tan beri Berlinlilerin yoğun ilgisiyle karşı karşıya. Ağustos'a kadar açık kalacak sergi, Berlin'in en modern galerisi **Kulturforum'da**. Ayrıca Berlin Devlet Müzesi'nin de 175. yılı bu yıl. Kutsal sayılan ve bir bilmecedan farksız olan ve şekillerle merakını anlatan eski Mısır yazısı hiyeroglifin tarihi aslında çok ilginç. Bugün tümüyle çözülen ve bu konuda emek harcayan bilim adamlarının portreleri, çalışmaları, kitapları da unutulmamış sergide. Sonra hiyerogliften etkilenecek resim yapan **Max Ernst, Ernst Ludwig Kirschner, Paul Klee, A.R. Penck, And Warhol...** gibi sanatçıların yapıtlarından da örnekler seyirci ile buluşuyor bu sergide. Porselen vazolar, sandalyelere, heykelden yazma aletlerine, papirüslere, resimli yazılı süslü tabletlere, mektup örneklerine, yazıcılar, haritalara, fotoğraflara dek uzanan çok geniş bir dokümanı gözler önüne seriyor bu önemli ve kaçınılmaması gereken sergi: Hiyeroglifler. Aslında, bu sergi Mısır Kraliçesi **Nefretiti**'ye odaklanmış. Onun resim yazısıyla süslü mumyasının aslı, yine onun şekillerle bezeli büstü ve tümüyle

Gültekin Emre

onun döneminde ortaya çıkan yazı sanatı. **Alfred Dürer**'den **İlhan Berk**'e uzanan bir çizgide kimler bu yazıya bulaşmamış ki? İlhan Berk **Çivi Yazısı** (1960) kitabındaki şiirlerin yanında **Mısırkalyoniğne**'de (1962) yer alan şiirlerinde de şekilli yazıya doğrudan değil ama, düşünce ve fel-

sefe olarak yararlanır. **Paul Klee**'de uyanan **İlhan Berk** "Bir bulut çıkıyor bir bulut çıktı" diyor ve sarıyı "kaleme" o güzel şiirlerini yazmak için "u"ları uzata uzata. Yazının büyümesini sağlar şiirlerine bu büyük usta. **Paul Klee** de şekillerle örер resimlerini ve büyüler resmini seyredenleri, düşlere sürükler resimlerine bakanları. Tarihini bağrından kopup gelen bu büyüleyici, sorularla ve bulmacalarla doluyazının tarihinde yatan gize erişmek kimin hakkındır?

Sergiyi besleyen yan programlarda ise kutsalyazıyla çocukların tanıştırılması, hiyeroglif yazıyı öğrenme, eski Mısır'daki günlük yaşam ve yazı... gibi konular ele alınıyor sergi süresince.

Yazar, şair **Francesco Colonna** 172 tah-taya sevgilisi **Pollia**'ya olan aşkını anlatan resim yazısıyla bir roman yazar ve Loren-

zo de **Medici** ki **Magnifico** da okurla buluş-turur bu akıl almaz romanı. Rönesans sa-natın da etkiler hiyeroglifler.

100 yıl önce 7 Haziran 1905'te Dres-den'de kurulus **Brücke** grubu. Çevremizi saran dünyaya karşı ilgisiz gibi duran **Dışavurumcular**, daha çok insanın içindeki evrenle haşır neşir olmuşlar. En gizli duy-gulan çırıncıplak soyup görüciye çıkarmış-lar yapıtlarında. Büyük kent yaşamı, sava-şın getirdiği iç ve dış yıkımlar, kahveler, sokaklar, insan portreleri, aşklar ve hayat kadınları... Onların resimlerine yansıyan bunlar. Bu yıl 100. yılı kutlanıyor bu önemli akımın. 500'den fazla resim, hey-kel, çizim, desen, baskı, oyma **Neue Nati-onalgalerie**'de (Yeni Ulusal Galeri) ser-gileniyor. 1911'de açılan sergiyle dikkat-leri üstlerine çeken ve tartışılmasını, eleştirilmesini gündemini oluşturan bu grupta **Ernst Ludwig Kirschner, Erich Heckel, Karl Schmidt-Rottluff** Dresden'den Ber-lin'e gelirler ve burada **Max Pechstein, Otto Mueller**'le buluşup yollarına devam ederler. Daha sonra **Emil Nolda** da katılır bu gruba. **Brücke** sergisi 17 bölümden oluşuyor: **Köprü (Die Brücke)** 1905-1913, **Modernle Diyalogda, Atölyede Çıplaklar, Köprüye Yeni Başlayanlar, "En Basit İnsanlar", Kentler ve Manzaralar 1, Dostluğun Belgeleri, Yakın ve Uzak Cennetler, Afrika'ya Seyahat, İfadenin İktidarı, Kirsch-ner'in Berlin Atölyesi, Toplu Yapıtların Fikri, Edebiyat ve Edebiyatçılar, Büyük Kent, Dars, Günlük Yaşamın Sujeleri, Kent-lerve Manzaralar 2, Anıların Yolları.**

Brücke sergisi kolay kolay unutulmaya-cak bir jübile Berlinliler için.

Büyük kent yaşamı deyince daha çok Berlin akla geliyor elbette. O zamanlar, yani yüzyılın başında da çok kültürlü bir kenttir Berlin. 1. Dünya Savaşı öncesinin

siyasal ve ekonomik sıkıntıları yaşıyor. Aslında bu büyük savaştan önceki kentin nabzını tutuyor Brücke'nin ressamları: Sokaklardaki insan kalabalığını tualerine geçirirken, bir yandan da kentte giderek artan hayat kadınları da çıplak olarak işlerler resimlerinde. Düşen ahlakla birlikte toplumda yaşanan yabancılaşmaya dikkat çekiyorlar. Çevreleriyle ilgilenmezmiş gibi görünürken sokaktaki insanların, kadınların, evlerin, kahvelerin, bohem yaşamın görünümü de o günlerde yaşananlara ayna tutuyor. Yozlaşma ve yabancılaşmanın resimleri *Dışavurumcu* ressamların ele aldıkları. Kafka'nın yanında *Nelly Sacks*, *E. L. Schüller*, *Rosa Aulander*... gibi Yahudi asıllı yazar ve şairler de dış çevreden çok insanın iç dünyasına

egilimlerle yoğun bir biçimde. İnsanın en derinine inmeye çalışıyor yazdıklarıyla. Sonra Afrika sanatından da etkilenebilir bu grup: Afrika maskelerinden, ağaç oymacılığından, heykellerden, renklerden, doğadan ve Afrikalı insandan etkilenebilir. Kara derili insanların dünyasına, egzotik yaşamlarına sokulmaya çalışıyor kimi yapıtlarında. Mısır'ınresim yazısını, şekilleri de kullanıyor gerektiğinde.

Yol aynı mı her grupta ve dostlukta kaçınılmaz olarak gündeme gelebilir her zaman. Brücke'den Pechstein ve Karl Schmidt-Rottluff Berlin'deki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nda profesör olurlar ve resim dersleri verirler.

Emil Nolde ise Nazi iktidarına yakınlık duyur ve bu yüzden hep eleştirilir yaşamı boyunca.

Elbette bu büyük serginin yanında yan programları da kaçırmamak gerekiyor: "Brücke'nin Lideri" "*Erich Heckel-Resimden Edebiyata ve Filme*", "*Figürler, Babil'in Büyük Orosupusu*", "*Geç Yetenek ve Yaşlı Üstat*"... gibi konularla da besleniyor Brücke sergisi.

Daha çok oval kavramı üzerinde çalışan Hans Arp 1905'te, yani Brücke'nin ortaya çıktığı yıl, Weimar'da resimegitiminebaşlar. Paris'te eğitime devam eder. 1912'de Kandinsky'nin açtığı "*MaviSüva*" sergisine katılır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında kurulan, 1916-1919'da ortalığı

kasıp kavruran **Zürich Dada**larına katılır ve tüm etkinliklerle canla başla yer alır. Sonra 1919-1920 arası Köln'de **Max Ernst**'le Köln Dada hareketinin başını çeker. Dünyanın mekanikleştirilmesine ta en baştan karşı çıkar ve yapıtlarıyla tavır alır. Hans Arp sergisinde Dada ve Sürrealist çalışmalara örnek 170 yapıt yer alıyor. Onun yapıtları Berlin'deki **Akademie der Künste**'de 18 yıl boyunca gösterilmiş. "Hareket eden oval" bir biçim olmaktan çok şey ifade ediyor. Toplumdaki yabancılaşma ve yozlaşmanın yanında teknolojinin insan yaşamında giderek artan yerine de bir gönderme onun çizimleri, kolajları, desenleri, biçimleri, geometrik olmayan formları. "Göbeğin Form"unun üstüne gider durmadan. Çağrışımlı bol ve biktırmayan yapıtlar onun ortaya koydukları.

Şiirleriyle de genç Alman şairlerisütünde etkili olmuş bir şair **Hans Arp**. Somut şiirle diresek temasını sürdürürken oldukça

13. Mai bis 31. Juli 2005, täglich von 10 bis 18 Uhr

In Kooperation mit
Stiftung Hans Arp und
Sophie Seiwitz Arp e. V.
Röhlendach

KUNSTFORUM
Berliner Volksbank

ça kapalı, sıkı bir şiiri hep gündemde tutmayı da başarmış önemli bir şair o. Önemli, uzun ve tek bir şiirden oluşan *Ateşli Düşünceler* (1997) kitabını *İyi Şeyler* (İlker Demirel çevirisi) basmıştır.

"Öyle görünüyor ki artık/ateist demek hastalarnın/makinaüstülene ve robotüstülene/dünyanın otlanmış sazlıklarını/tümüyle bırakmak istiyorsun" diye yazıyor *Ateşli Düşünceler*'de. Kolay değildir onun şiir ve görsel, plastik sanatlar dünyasına girerek: Örneğin şu dizeleri her babayığı kolayca hazmedebilir mi? "Siper duvarımıza/bülbülümüze ne oldu?/Gül yıldızlar nerede?/Şiir yazan şarkı söyleyen melekler nerede?"

Geometrik Tasarımlarla Ayasofya-İstanbul Sergisi de dikkate, görülmeye değer. Berlin Sanat Kütüphanesindeki sergi *Emden Teknik Yüksekokulu Matematik Mühendisliği* bölümü ile Berlin *Max-Planck Enstitüsü Bilim Tarihi Bölümü'nün* işbirliğiyle kotalmış. İsviçre Bilimsel Araştırmaları Destekleme Ulusal Fonu'nun yardımıyla 2001-2004 yılları arasında Prof. Dr. **Volker Hoffmann** ve **Diplom Mühendis Nikolaos Theratolis** tarafından *Bern Üniversitesi Mimarlık Tarihine Anıtların Koruma Bölümüne* yürütülmüş bu önemli çalışma. Ayasofya'yı karşı karşıya incelemiş araştırmacılar, fotoğraflarla ve çizimlerle nasıl bir geometrik düzen içinde inşa edildiğini belgelemişler bu çalışmalarıyla. Sergide Ayasofya'ya ilişkin kitaplar da ilgililenlerin dikkatine sunulmuş.

Berlin yine önemli ve mutlaka görülmesi gereken sergilere ev sahipliği yapıyor. Kısa bir Berlin turunda, havanın güzel olduğu bir günde elbette, işte bu sergileri gezdik birlikte. Kent kayıyor. Kahvelerin önüne sandalyeler masalar yerleştirildi çoktan. Sıcaklarla birlikte o güzel, küçük kahvelerin de saltanatı başladı. Berlin'i çepeçevre kuşatan göller tıklım tıklım. Herkes kendini dışarı atmış serinlemeye ya da doğaya sığınmaya çalışıyor. Tatilini Türkiye'de geçirenler dönmeşe başladılar bile okulları 8 Ağustos'ta açılması nedeniyle.

Pablo Neruda

Yüz Aşk SONESİ'NDEN

Matilde, çimenin, taşın ya da şarabın adı,
topraktan doğan ve bâki kalan,
o boy atan sözcük söktürür şafağı,
onun yazında çakar limonların ışığı.

Bu adda koşar deniz mavisî ateş kümeleriyle
kuşatılmış tahta gemiler;
bir ırmağın suyudur ki o harfler
çağlar gelir kireçlenmiş yüreğime.

Ah, sarmaşık altında bulunmuş ad,
gizli bir tünelin kapısı gibi,
dertleşir dünyanın mis kokusuyla!

Ah, sar beni tutuşmuş ağzınla,
yokla, eğer istersen, gözlerinin geceleriyle.
ama bırak yüzeyim ve uyuyayım bir gemi gibi adın üzre.

EFLATUN NURİ

BENİM ADIM EFLATUN

EFLATUN NURİ

1 EYLÜL'DE BAYİİLERDE

Troçki İstanbul'da

